

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 6 · 11. oktober
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 11. oktober 2023 kl. 10

President: Masud Ghara khani

Dagsorden (nr. 6):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Redegjørelse av statsministeren om situasjonen i Midtøsten
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
4. Referat

Presidenten [10:00:21]: Representanten Sylvi Listhaug vil framsette to representantforslag.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:00:38]: På vegne av Fremskrittspartiet og stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Tor André Johnsen, Frank Edvard Sve, Per-Willy Amundsen, Morten Stordalen, Silje Hjemdal, Christian Tybring-Gjedde, Erlend Wiborg og meg selv har jeg gleden av å fremme forslag om å liste Hamas som terrororganisasjon.

På vegne av stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Tor André Johnsen, Frank Edvard Sve, Per-Willy Amundsen, Morten Stordalen, Silje Hjemdal, Christian Tybring-Gjedde, Erlend Wiborg og meg selv har jeg gleden av å fremme forslag om å fryse bistand til palestinske selvstyremyndigheter.

Presidenten [10:01:19]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:27]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:29]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Trygve Slagsvold Vedum, Ingvild Kjerkol og Lubna Bobby Jaffery vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Tina Bru.

Tina Bru (H) [10:01:59]: Sist finansministeren og jeg møttes, var rett etter at han la frem budsjettet sitt. Tradisjonen tro skal vi da alle gi kommentarer til det budsjettet uten egentlig å ha lest så veldig mye av det. Da løper vi alle en risiko for ikke å treffe helt på det budskapet de første timene.

Nå har vi hatt budsjettet i fem dager, og etter å ha sett på detaljene synes jeg egentlig at vi traff ganske godt med det som var vårt førsteinntrykk. Jo mer jeg går inn i

detaljene, jo klarere blir det for meg at dette budsjettet ikke tar ansvar for fremtiden. Budsjettforslaget er trangt for privat sektor i den forstand at det er trangt for privat næringsliv og for privatpersoner. Det kommer på toppen av manglende vilje til å modernisere og effektivisere offentlig sektor.

To år inne i denne regjeringsperioden sliter jeg med å forstå hva som er regjeringens prosjekt. Jeg har hørt medlemmer av regjeringen og stortingsrepresentanter fra regjeringspartiene si at de styrer trygt i en urolig tid. Uroligheten som folk i Norge føler på nå, er stigende priser og økende rente.

Jeg har også en annen urolighet, og det er finansieringen av fremtidig velferd. De voldsomme skatteøkningene i fjor førte til at investeringer på flere milliarder kroner ble lagt på is. Den politiske risikoen har økt og vil kunne gjøre det vanskeligere for bedrifter i hele landet å skaffe seg den finansieringen de trenger for å vokse, ansette flere og skape større verdier. Like viktig som å hjelpe folk med å håndtere høye priser i dag, er det å sørge for at også fremtidige generasjoner har et samfunn som gir trygghet og store muligheter. Da må vi skape mer å leve av i fremtiden.

I dette budsjettet bruker finansministeren over 400 mrd. oljekroner samtidig som han drar inn 30 mrd. skattekroner fra næringslivet. Offentlig sektor utgjør 62 pst. av økonomien.

Spørsmålet mitt til statsråden er om han mener at dette er bærekraftig for fremtiden. Hva i dette budsjettet er det som setter oss på et annet spor, som tar ansvar for at vi i fremtiden må leve mer av et konkurransedyktig næringsliv og mindre av avkastningen fra oljefondet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:04:04]: Jeg vil takke Tina Bru for spørsmålet. Hun har helt rett i at det er en veldig spesiell tid vi er inne i. Det er flyttet på større penger på budsjettene enn noen gang før nettopp fordi vi må tilpasse oss den verdenen som er rundt oss.

Den største utgiftsøkningen på dette budsjettet er folketrygdens utgifter, med 61 mrd. kr, og at vi har prioritert at pensjonistene skal få et bedre pensjonistoppgjør enn det som har vært vanlig. Det har vi ment har vært riktig og viktig – at landets pensjonister skal komme bedre ut. Så kan man tenke at det er feil, men vi mener det er nødvendig at det sikkerhetsnettet vi har som samfunn, skal stille opp med at vi f.eks. øker folketrygdens utgifter med 61 mrd. kr.

Vi må også styrke forsvarsbudsjettet i den tiden vi er inne i. Derfor er det helt avgjørende at vi øker forsvarsbudsjettet nominelt med 15 mrd. kr. Vi må trygge Norge, alle deler av landet.

Jeg er uenig i at det ikke er framtidsrettet, det vi gjør. Noe av det som har vært veldig kritisert fra Høyre, er det

vi gjør når det gjelder barnehager. Jeg mener det er veldig framtidsrettet å få ned barnehageprisene. Det er bra for barnefamilier her og nå at prisene går fra 3 000 kr til 2 000 kr eller fra 3 000 kr til 1 500 kr der det er lavest fødselstall. Det er veldig bra for dem her og nå, men det er også en langsiktig investering at vi får høyere fødselstall og god utvikling i alle delene av landet.

Så må vi gjøre det innenfor en trygg økonomisk ramme, og det har vi gjort. Derfor er oljepengebruken på 2,7 pst. av Statens pensjonsfond utland. Det er generasjonskontrakten, og det er lavere enn handlingsregelen, nettopp fordi vi tenker at vi skal høste av den ressursen i generasjoner. Dette er gjort på en måte som gjør at vi ikke øker presset i økonomien, slik at det blir flere utfordringer her og nå. Vi klarer å prioritere de eldste, som er viktig, og klarer å ta nye grep for de yngste, og vi bruker ressurser på å trygge Norge. Det må vi gjøre, slik som verden er i dag.

Tina Bru (H) [10:06:04]: Jeg takker for svaret. Jeg skjønner at statsråden har lyst til å skryte av sitt budsjettforslag og de gode tingene han mener ligger der, men jeg synes ikke at jeg helt får svar på det jeg spør om. Ja, man kan trekke frem at barnehagepriser er viktig for dagens velferd og for at alle barn skal ha en barnehage i fremtiden, men er det det som sikrer bærekraften i velferdsstaten? Det jeg spurte om, var jo: Hvor er viljen til reformer? Hvor er viljen til strukturelle grep for å få ned den offentlige pengebruken? Det er bekymringsfullt at regjeringen tilsynelatende ikke har noen ideer eller vilje til å gjennomføre slike reformer. Det løses selvfølgelig ikke i ett enkelt budsjett, men det krever vilje over tid, for å gjøre noe med utgiftssiden. Domstolreformen er avlyst, nye kommuner og fylker skal opprettes, nye politikontor som politiet ikke trenger, kommer på plass, og offentlig sektor utgjør 62 pst. av økonomien.

Jeg må spørre igjen: Hvilke grep ser vi i dette budsjettet som skal gjøre det enklere å finansiere fremtidens velferd og få ned den offentlige pengebruken?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:07:04]: Med et smil vil jeg si at det å ha barn er ganske framtidsrettet. Hele grunnen til at vi skal ha en velferdsstat, er at barna og barnebarna våre skal ha det bra. Det at vi satser mer på barn, at det blir enda mer attraktivt å få unger, er veldig framtidsrettet. Jeg er glad for at Tina Bru selv har tatt ansvar for at vi får flere unger. Det er kjempebra.

Vi må selvfølgelig være opptatt av den langsiktige finansieringen av offentlig sektor. Hvis man går til de kjedelige tallene, er den underliggende utgiftsveksten i dette budsjettet 0,7 pst. Den underliggende utgiftsveksten da Tina Bru hadde ansvaret og Høyre satt i regjering –

fram til 2019, for det er ikke riktig å ta med koronatiden – var 2,2 pst., så den var mye høyere enn det den er nå. Likevel har vi klart å prioritere de eldste og de yngste og landets trygghet. Man kan selvfølgelig spørre om det er riktig, men vi mener det er helt nødvendig å prioritere forsvar, sikkerhet og beredskap i den tiden vi har nå. Jeg er uenig i at det å opprette f.eks. polititjenestestedet på Mortensrud er bortkastede penger. Vi trenger trygghet. Vi trenger et politi som er nært der folk bor.

Tina Bru (H) [10:08:08]: Jeg er veldig glad for at min datter har en barnehage i dag – det er fint at vi får til det i samfunnet vårt – men hun skal også leve i dette landet i fremtiden, og det er det jeg spør om. Det er fint at hun har en barnehage i dag, men hva skjer med henne i fremtiden? Kommer hun til å leve i et land som har råd til å opprettholde de velferdstjenestene vi alle nyter godt av i dag? Det er dette det handler om – det handler om fremtidige generasjoner. Det vi bruker penger på i dag, skal komme barna våre til gode ikke bare i dag, men også i morgen og lenger inn i fremtiden.

I fjor la regjeringen opp til massive skatteøkninger for næringslivet. De har foreslått en realnedgang for bane og vei. For andre år på rad har man budsjettet med en bevilgning til forskning og utvikling som er på under 1 pst. av BNP. I fjor var det ingen vekstfremmende skattelettelse i dette budsjettet. I år ser vi at finansministeren setter ned formuesskatten, men riktignok bare bittelitt, i hvert fall utenfor Oslo, Stavanger, Trondheim og Bergen, men ellers er skattene fortsatt på et høyt nivå. Både penger og menneskelige ressurser flyttes fra privat til offentlig sektor.

Hvordan opplever statsråden at intensjonen med handlingsregelen blir oppfylt med dette budsjettet, når det gjelder hva man skal bruke pengene på for nettopp min datter og de andre barna i dette landet som skal bo her i fremtiden?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:09:14]: Jeg forstår at Tina Bru ønsker å vektlegge fjorårets skatteopplegg og ikke det budsjettforslaget som nå foreligger, for skattelettene for norsk næringsliv er i overkant av 5 mrd. kr med dette budsjettopplegget. Det mener vi er nødvendige og riktige grep å ta. Både endringen av verdsettelsen av næringseiendom, som bidrar til lavere formuesskatt, og det vi gjør med arbeidsgiveravgift i den differensierte sonen, er en skattelette. Det at vi foreslår å øke grensen for direkte utgiftsføring fra 15 000 kr til 30 000 kr, vil hjelpe mange småbedrifter. Det er mange gode grep som tas.

Så til det langsiktige: Husk at når staten blir rik gjennom olje- og gassinntekter, er noe av poenget med handlingsregelen at det skal komme oss alle til gode. Det er det vi gjør når vi legger oss på 2,7 pst. i oljepengebruk.

Vi skal gjøre det slik at det vil være mulig også for kommende generasjoner. Hele poenget med at vi har den enorme rikdommen fra olje og gass, er jo at det skal skape et trygt Norge. Vi har sagt at det skal ikke bare vi gjøre; det skal også våre barn få lov til å gjøre. Derfor har vi en oljepengebruk på 2,7 pst., som er under den langsiktige regelen om 3 pst. Det skaper muligheter for våre barn og barnebarn til å ha de samme mulighetene som vi har, her vi sitter i Stortinget i dag.

Tina Bru (H) [10:10:23]: Ja, men samtidig tror jeg at jeg og finansministeren er enige om at målet ikke bare er å leve av avkastningen fra oljeformuen fordi den skal vare lengst mulig. Vi er også sårbare, for man vet ikke hvor lenge den verdien vil holde seg på det nivået den er i dag. Den kan plutselig falle, og hva gjør vi da? Da må vi satse på å leve av et konkurransedyktig næringsliv i stedet.

Jeg har lyst å spørre litt om den midlertidig økte arbeidsgiveravgiften. Her har man økt innslagspunktet. Den skulle være midlertidig i fjor, men den er fortsatt ikke fjernet. På spørsmål om den vil bli fjernet i denne perioden, har finansministeren svart at nå legger de i hvert fall frem dette forslaget, og så skal de legge frem hvert enkelt budsjett. De har sagt at det skal være situasjonsbestemt, men at de her viser tydelig retning. Retningen er å fortsette å skattlegge – med kirurgisk presisjon – de kompetansearbeidsplassene vi trenger for å kunne finansiere velferden vår i fremtiden. Ikke nok med det: Det hemmer også lønnsveksten for de arbeidstakerne som ligger under det taket.

Hva skal til for at situasjonen tilsier at vi ikke trenger denne midlertidige avgiften lenger?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:11:25]: Det er to ting jeg har lyst å si: For det første mener jeg at alle bør slutte å kalle bare de arbeidsplassene hvor man tjener over 850 000 kr, «kompetansearbeidsplasser». Det er enormt mye kompetanse hos snekkere, rørleggere, gravemaskinsjåførere, sykepleiere, vernepleiere og bioingeniører, altså store yrkesgrupper hvor man tjener under 850 000 kr – det brede lag. Vi må ikke lage et skille på de som tjener over en viss sum, har kompetansearbeidsplasser, mens de som gjør den daglige jobben, er inkompetente arbeidsfolk. Det er kompetanse i disse jobbene også. Det er punkt nr. én: Vi må slutte med denne retorikken.

For det andre: Jeg skjønner at man kan angripe det skattegrepet, men vi gjør det raskere enn vi sa. Vi sa at vi skulle avvike høyprisbidraget i løpet av 2024, og vi gjør det fra 1. oktober, hvis Stortinget slutter seg til det. Så har vi sagt at vi skal fase ut den midlertidige arbeidsgiveravgiften, og vi begynner nå med en gang.

Faktum om dette budsjettet er at vi har et høyere tempo nå enn det vi varslet i fjor, nettopp fordi vi mener det er rom for det i økonomien.

Tina Bru (H) [10:12:21]: Fremtidig velferd avhenger av et konkurransedyktig næringsliv, som vi har snakket om nå, men det avhenger også av at vi får flere inn i arbeid. Jeg har hørt finansministeren si det her i dag, og jeg hørte det i en debatt i forrige uke i TV 2, hvor jeg var, at regjeringen prioriterer to ting i dette budsjettet: Det er trygghet og beredskap og folketrygden, som finansministeren var inne på i stedet. Folketrygden er en regelstyrt ordning for alle som bor i Norge. Vi får pensjonen vår derfra, vi får økonomisk støtte ved sykdom, svangerskap, fødsel osv. derfra. Pengene som utbetales fra folketrygden, er basert på regler som lages helt andre steder enn i forbindelse med statsbudsjettet. Det er ikke noe man prioriterer i en budsjettkonferanse, akkurat som at man ikke kan prioritere å betale skatten sin – det er bare noe man må gjøre.

Det minst kontroversielle man kan gjøre for å få ned utgiftene i folketrygden, er å få flere ut i jobb – flere ut av passivitet og inn i aktivitet. Økte utgifter i folketrygden er ingen satsing, men en politikk for å få flere ut i jobb ville redusere utgiftene. Det er ikke mange slike satsinger i dette budsjettet. Kan statsråden nevne noen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:13:28]: Vi må jo finne de pengene til folketrygden – selvfølgelig må vi det. Når folketrygdens utgifter øker med over 60 mrd. kr, må de pengene finnes. Det finnes ingen egen pott for det; de må finnes på samme måte som alle andre penger.

Vi endret pensjonssystemet. Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV var pådrivere i Stortinget for en ny beregning av pensjon. Høyre, med Erna Solberg i spissen, var – i alle fall på den tiden – imot det. Vi lagde en ny beregning som gjør at man får en bedre pensjon. Den endringen koster anslagsvis i overkant av 6 mrd. kr. Det gjør at landets pensjonister får et bedre pensjonsoppgjør nå. Det mener vi er rett.

Vi gjør en rekke grep. For eksempel setter vi av mer penger til varig tilrettelagt arbeid. Vi mener det er viktig at de som ikke kan jobbe fullt, skal kunne komme seg inn i arbeidslivet. Vi har en stor bevilgning til arbeidsmarkedstiltak. Vi har nye forslag om uføretrygd for at folk skal klare å kombinere uføretrygd og jobb. Vi tar også skattegrep for dem som må pendle eller reise, og for sjøfolk, som skal gjøre det mer lønnsomt å være i jobb. Også det vi gjør innen barnehage, styrker arbeidslinjen.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:14:43]: Fremtidige generasjoner og bærekraft i velferden er viktig. Det jeg tror de aller fleste er mest opptatt av nå på kort sikt, er

utviklingen i egen kjøpekraft i 2024. Det er lett å forstå at finansministeren ønsker å gi folk et inntrykk av at man kan forvente en reallønnsvekst neste år, og det er jo ikke første gang finansministerens prognoser indikerer det. Vi husker det etter hvert så berømte regnestykket fra 2022, og vi husker også hvor fundamentalt prognosen i statsbudsjettet for 2023 bommet, og hvor mye man måtte justere i revidert. Vi ser også at Norges Bank og Statistisk sentralbyrå har mer nøkterne prognoser enn det finansministeren legger til grunn.

Hva er grunnen til at finansministeren denne gangen føler seg så sikker på at han treffer blink?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:15:38]: Som representanten Limi sier og vet, er dette faglige prognoser. Noe som heldigvis er veldig bra, er at når Framskrittspartiet også skal lage sitt alternative budsjett, kommer de til å legge til grunn de samme prognosene fra de samme fagfolkene, nettopp fordi vi har tillit til at vi ikke legger inn politiske føringer for å lage tilpassede prognoser som passer denne regjeringen eller den regjeringen Limis parti selv var en del av, best. Det er de faglig beste tallene, og vi legger det til grunn. Når vi ser de faglige prognosene som nå har blitt lagd både av SSB og av Finansdepartementet, er de på samme nivå. Norges Bank ligger lite grann høyere. Så gledet det meg da jeg så de tallene som kom i går, at anslaget for konsumprisindeksen, KPI, var litt lavere enn mange hadde forventet.

På grunn av at det er en mer urolig tid, svinger ting mer – de gjør det. Selvfølgelig må de som gjør de faglige vurderingene, legge de prognosene man mener er mest mulig rett på det tidspunktet, men selvfølgelig må man ta forbehold, for ting skjer hele tiden.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:16:45]: Det er ganske kritisk nå for norsk bygg- og anleggsbransje. I løpet av tredje kvartal har vi opplevd at 204 selskaper har gått konkurs, og det er flere enn i tilsvarende periode i 2019, altså før pandemien. Aldri før har vi hatt så lav boligproduksjon. I realiteten igangsettes det ingen ny boligbygging, og regjeringen nedskalere planlagte samferdselsprosjekter som kunne bidratt til å holde en viss aktivitet oppe i bransjen. Det regjeringen gjør, er egentlig å øke kostnadene, gjennom økt arbeidsgiveravgift og også økning i andre avgifter. Vi får inkassotall fra Finansstilsynet som viser at det er en ganske dramatisk økning. Etter sommerferien har antall inkassosaker økt med 51 pst.

Da er mitt spørsmål til finansministeren, som altså bruker 100 mrd. kr mer i statsbudsjettet for neste år sammenlignet med årets: Hva er årsaken til at Senterpartiet i regjering ikke gjør tilsvarende det man gjør i andre europeiske land, og gjennomfører skatte- og av-

giftsreduksjoner som ville hjelpe både private husholdninger og bedrifter?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:18:01]: For anleggsbransjen fjernet vi i fjor ikke litt av, men hele grunnavgiften på anleggsdiesel, sammen med SV her i Stortinget. Det er det ene, drivstoffavgiften, som treffer dem direkte, der vi fjernet alt, ikke litt.

Den bekymringen som Limi har for anleggsbransjen, er det viktig å gå veldig tungt inn i. Derfor setter vi, spesielt på anleggssiden, nå i gang flere prosjekter. I både sør, øst og vest settes det i gang nye anleggsprosjekter, og det er i gang. Det er generelt høy offentlig aktivitet når det gjelder anleggsdelen – spesielt når det gjelder anlegg, er det mye offentlige prosjekter. Det vi også gjør, er at vi f.eks. øker bevilgningen til bredbånd. Det gjør at det er mange av de mindre entreprenørene som får mer å gjøre. På byggsiden, der det er litt mørkere skyer, gjelder det spesielt å gjøre grep for å klare å få prisveksten ned og få hjulene i gang, slik at også private begynner å bestille hus og hjem, gjøre grep, for spesielt på byggsiden er det den private delen som er den største driveren.

Sveinung Rotevatn (V) [10:19:19]: Regjeringa aukar oljepengebruken med 93 mrd. kr neste år, og i sitt svar til representanten Bru seier finansministeren at 61 mrd. kr av dette er folketrygda. Så framstiller han det som at det er ei slags naturlov at det berre skal auke. Han sa vel at vi berre må finne dei pengane. Til dels kan eg vere einig i det når det gjeld pensjon, for vi står midt oppe i ei eldrebølge. Det er altså 27 av dei milliardane som er pensjonar som aukar, men 26 av dei milliardane er utgifter til helse relaterte trygdeytningar som aukar: sjukepengar, uføretrygd og arbeidsavklaringspengar. Det er på ingen måte ei naturlov at dei skal auke, og langt mindre eit mål.

I Dagsavisen tidlegare i veka fokuserte dei på dette, bl.a. på at sjukefråværet har etablert seg på eit varig høgare nivå enn før pandemien. Før pandemien var det 5,7 pst. No er det 6,5 pst. Finansministeren sitt svar på det var:

«Det er ikke bra. Det der må vi jobbe med hele tida.»

Er det regjeringa sitt ambisjonsnivå for å redusere dei utgiftene?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:20:26]: Her er det en helt grov forenkling av virkeligheten fra Sveinung Rotevatn. Veldig mye av det som gjelder folketrygdens utgifter, skyldes jo at denne regjeringen synes det har vært helt feil at de som går på uførepensjon, ikke også skulle få regulert sin pensjon med G-regulering i vår, eller at de som går på arbeidsavklaringspenger, ikke også skulle få regulert sine ytelser. Når man mottar

sykepenger, er det helt naturlig at når lønnsnivået går opp, fordi det var det lønnsoppjøret man hadde, går også sykepengegrunnlaget opp.

Hoveddriveren bak kostnadene er nettopp det at vi må kompensere mer på grunn av de økte prisene. Hvis vi ikke hadde gjort det, hadde det blitt mer fattigdom, mer problemer og mer utfordringer. Det er helt sant at Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og SV gjorde et aktivt grep for å bedre pensjonene, som Venstre, Høyre og Kristelig Folkeparti var skeptiske til, men sånn ble det. Det gjør at landets pensjonister får et bedre pensjonsoppgjør i år enn hvis Venstre og Høyre hadde styrt. Det synes jeg er bra, og det synes jeg er riktig. De trenger det fordi økonomien er såpass krevende som den er.

Sveinung Rotevatn (V) [10:21:29]: Den som driv med grov forenkling, er finansministeren, for no framstiller han det som at det berre er fordi lønnsnivået aukar og trygdeoppgjøret er godt, at dette skjer. Det er jo ikkje sant, for viss vi ser på andelen av befolkninga som er på sjukeløn, andelen på arbeidsavklaringspengar og andelen på uføretrygd, aukar alle tre. Eg peikte på sjukepengar i stad – finansministeren er tydelegvis ikkje bekymra for at andelen no er på eit varig høgare nivå enn før pandemien. Det er svært bekymringsfullt.

Ein annan ting som aukar mykje, er arbeidsavklaringspengar. Det kjem jo av regelendringar regjeringa har gjort, for dei har mjuka opp reglane slik at fleire kan gå på arbeidsklaringspengar lenger. Det førte til at ein i inneverande år, 2023, skriv i budsjettet at realveksten i desse utgiftene er på 5,8 pst. og for neste år på 3,9 pst. Det kjem bl.a. av regelendringar, ikkje av ei naturlov.

Vil finansministeren forsøkje ein gong til?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:22:25]: Det er helt rett, som Rotevatn sier, at vi mener man skulle ta litt mer menneskelige hensyn når det gjelder ordningen for arbeidsklaringspenge. Vi mente at det karensåret var for brutalt, så vi tok et aktivt politisk valg. Det står vi for og mener er viktig. Det handler om noen av dem som har det aller tøffest og ikke har fått avklart sin situasjon.

Som jeg også sa til Dagsavisen, er jeg bekymret for det høyere sykefraværet. Selvfølgelig må vi gjøre tiltak for å prøve å få sykefraværet ned – det er viktig – men når Rotevatn sier at det aldri har vært flere utenfor arbeidslivet, er den framstillingen feil. Andelen yrkesaktive er høyere nå enn den var for to år siden, og det har blitt 130 000 flere mennesker i jobb. Vi har klart å få opp sysselsettingen. Det er rekordmange nordmenn som går på jobb hver dag. Det vi virkelig kan glede oss over nå, er at det ser ut som at vi klarer å styre oss gjennom denne perioden med høye priser uten at ledigheten blir veldig

høy. I tidligere perioder med høye priser har også ledigheten blitt høy. Nå ser det ut som vi skal klare å få til en såkalt myk landing – at vi kommer oss gjennom uten høy ledighet.

Presidenten [10:23:30]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:23:44]: Mitt spørsmål går til helseministeren.

I valgkampen hadde vi en rekke grove avsløringer om uverdige forhold i eldreomsorgen. Dette er mennesker som har jobbet og betalt skatt i et langt liv, i den tro at man skal få hjelp den dagen man trenger det. Likevel ser vi at familier finner sine kjære skitne på sykehjem. Eldre går tre uker uten å få dusje. De legges kl. 17 på ettermiddagen og ligger gjerne 16 timer. De går rundt med fulle bleier. Det er også fortvilte ansatte som ikke føler de får gitt det stell og den pleie som disse eldre trenger. Dette er det som en del steder tilbys dem som bygde landet.

TV 2 avslørte at nesten 3 000 eldre pleietrengende står på venteliste for å få sykehjems plass, og antall avslag har økt med 34 pst. bare de siste tre årene. I valgkampen fikk vi servert valgflesk om at det skulle komme 1 500 nye plasser. Det var lagt inn 300 mill. kr til det. Så viser det seg altså når budsjettet kommer, at det aldeles ikke er nye plasser, men at kommunene f.eks. kan bruke midlene til å pusse opp eksisterende. Da får man ikke noen netto tilvekst. I det samme budsjettet bruker man milliarder av kroner på ulike symbolske klimatiltak, så pengene finnes, men det er da ikke de eldre som skal få dem.

Jeg vil gjerne spørre helseministeren: Tar statsråden på alvor den krisen som er under oppseiling i eldreomsorgen? Hvorfor vises det ikke, igjen, i budsjettet? Hva vil hun si til de 3 000 som nå står i kø, og som med dette budsjettet overhodet ikke kommer til å få den hjelpen de trenger?

Vi vet at antallet eldre øker framover, og dette er en varslet krise. Hvorfor tar ikke statsråden den på alvor?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:25:54]: Det opprører oss alle sammen å se eldre som ikke har det godt, og som ikke får den helsehjelpen de trenger, eller den omsorgen som er nødvendig for å skape trygghet. Derfor har vi store oppgaver foran oss som fellesskap. Det er også bakgrunnen for at det nå i Stortinget ligger til behandling en stortingsmelding om eldre som har en bred tilnærming til den samfunnsendringen vi nå står overfor.

I årene som kommer, vil antallet eldre øke betraktelig. Det betyr at vi må ha en bredere innsats for å møte denne samfunnsendringen. Det er ikke lenger en eldrebølge som skyller innover oss og trekker seg tilbake. Nå endres det norske samfunnet varig.

Vi har i statsbudsjettet gitt rom for å bygge 1 500 nye sykehjemsplasser. Jeg synes representanten Listhaug gjør seg skyldig i et aldri så lite tjuvtriks når hun framstiller det som om det her ikke er rom for 1 500 nye. Hvis man gjør om fra dobbeltrom til enkeltrom, er det et valg som bedrer kvaliteten for våre eldre. Det er den samme ordningen som også ble tildelt kommunene da representanten Listhaug selv var eldre- og folkehelseminister og vi dessverre ikke hadde den utbyggingstakten vi trenger for å møte dette utfordringsbildet.

Vi må tenke nytt. Vi må tenke sammen. Den mest begrensende ressursen vår i årene som kommer, vil være tilgangen på personell. Der har vi tatt tak fra første stund og skaffet oss oversikt, og nå har vi også midler i statsbudsjettet som skal bidra til at vi har en god oppgavedeling, at vi greier å beholde fagfolkene våre, og at vi også greier å utdanne og rekruttere nye. Det er vi helt avhengig av.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:27:57]: Da Fremskrittspartiet hadde hånden på rattet, bygde vi langt flere sykehjemsplasser og omsorgsplasser enn det som skjer nå. Da vi hadde hånden på rattet, øremerket vi deler av bevilgningen nettopp til nye plasser.

Jeg vil si at jeg synes vi skal slutte å snakke om denne eldrebølgen. Det høres ut som noe negativt, noe farlig som kommer mot oss. Sannheten er at det at eldre lever lenger, er noe av det beste med vår velferdsmodell. Vi får lov til å ha våre kjære lenger på grunn av den medisinske utviklingen. Det at vi lever lenger, må vi se på som positivt istedenfor å snakke om det som noe negativt.

Vi er ikke alene om å si dette. Eldreforsker og overlege Bjørn Lichtwarck, som jobber på Sykehuset Innlandet, roper også varsku. Mange av dem som ser på tallene her, roper varsku. Mener helseministeren at disse tar feil? Hvis helseministeren mener at de ikke tar feil, hvorfor tar hun ikke da grep og sørger for å få til en utbygging som bidrar til at vi kan møte fremtiden?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:29:10]: Jeg mener ikke forskere som peker mot fremtiden og forholder seg til veldig kjente størrelser, tar feil. Det norske samfunnet endrer seg, og jeg er helt enig med representanten Listhaug i at det ikke gir mening å snakke om en eldrebølge. Det er en stor verdi at folk blir gamle, og veldig mange av dem som blir gamle, er også veldig aktive og veldig friske.

Den forrige regjeringen gjennomførte Leve hele livet-reformen. Den ble evaluert av Helsedirektoratet, og konklusjonene der var at det var en for smal tilnærming til denne store samfunnsendringen. Det er bakgrunnen for at vi har lagt fram en eldremelding med fire tydelige innsatsområder, som det står hele sju departementer bak. Vi må ha aktivitet, mestring og mening i hverdagen

til eldre, vi må ha egnede boliger og bygge ut heldøgns pleie og omsorg, vi må ha kompetente medarbeidere, og vi må ha trygghet for våre pårørende. Med flere eldre blir det også flere pårørende.

Carina Thorvaldsen (FrP) [10:30:33]: «Statsbudsjettet 2024 er en stor skuffelse for landets eldre. En eldresatsing uten penger er ingen satsing.» Dette var Pensjonistforbundets leder Jan Davidsens reaksjon på fredag. Han var svært skuffet etter at finansministeren hadde lovet at de eldre skulle bli prioritert. Davidsen kalte statsbudsjettet «for den store eldrebløffen». Dette begrunnet han med at det ikke var mer til minstepensjonister, og at egenandelene for legetjenester og pasientreiser økes. Han mente også at regjeringen definitivt ikke leverer på oppgaver som er nødvendige i møte med at vi blir stadig flere eldre, som sykehjem, omsorgsplasser og boliger, og i møte med fattigdom og ensomhet. Dette er en knallhard dom fra landets største pensjonistorganisasjon, som bare bekrefter at vi har tidenes mest eldrefiendtlige regjering.

Har ministeren forståelse for at Pensjonistforbundet kaller statsbudsjettet for «den store eldrebløffen»?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:31:34]: Jeg vil understreke at jeg har et tett og godt samarbeid med Pensjonistforbundet og deres leder Jan Davidsen, som målbærer denne store samfunnsutfordringen på en god måte.

I statsbudsjettet for neste år er det rom for 1 500 nye heldøgns pleie- og omsorgsplasser. Det er en førstestårsbevilgning på i alt 3 mrd. kr til utbetaling for å bygge nytt knyttet til det behovet. Vi har også 75 mill. kr til oppfølging av den viktigste ressursen vi har, nemlig fagfolkene våre, slik at personellet skal kunne hjelpe våre eldre på en god måte og få brukt den kompetansen de har tilegnet seg. Vi har ulike ordninger som skal føre til bedre digitalisering, noe Pensjonistforbundet har vært veldig opptatt av i mange år. Vi har 150 mill. kr til en ny helseteknologiordning som skal hjelpe kommunene til å investere i nødvendig teknologi. Vi har også egne ressurser knyttet til at fastlegene skal kunne bruke mer tid på våre eldre innbyggere, som går oftere til fastlegen enn oss som er yngre.

Lavrans Kierulf (FrP) [10:32:56]: Det er rekordmange i sykehjemskø. Antallet som får avslag på plass, øker, og det er mange grove avsløringer om eldreomsorgen. Situasjonen er ille i mange kommuner, og det kommer til å bli langt verre hvis det ikke tas tydelige grep nå. Vi vet at antallet pleietrengende eldre kommer til å øke kraftig. Bare antallet eldre med demens vil øke fra 100 000 til 140 000 i 2030, og SSB har anslått at det må bygges 13 000 nye plasser i samme periode for å dekke de økte behovene.

Helseministeren har sagt at det ikke er kommunenes ansvar alene å planlegge for det behovet som kommer, og erkjenner at det er et stort behov for nye sykehjemsplasser, men ifølge KS har kommunene kun planer om å øke kapasiteten med 2 828 nye heldøgns plasser de neste fire årene. Hvordan skal helseministeren sikre at kommunene faktisk tar ansvaret for den forventede behovsveksten og bygger nye plasser de neste årene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:33:59]: Jeg mener det er viktig at staten er forutsigbar, at vi har investeringsvirkemidler som letter disse investeringene for kommunene, slik at de kan planlegge ut fra behovet i sin kommune. Jeg synes også det er viktig med denne brede tilnærmingen som eldreformen legger opp til, i stortingsmeldingen som ligger til behandling.

Så er det viktig å si at de siste årene har kommunene hatt fokus på forebyggende innsats og hjemmebasert omsorg. Det var et av satsingsområdene i forrige regjeringens eldremelding, Leve hele livet, og at det også påvirker behovet for heldøgns pleie og omsorg, ser man lokalt.

Det er også viktig å si at trenger du en sykehjemsplass, så skal du få det. Er behovet umiddelbart, så skal du få det. Disse ventelistetallene er jo ikke ventelister i tradisjonell forstand, men de gir en oversikt over et øyeblikksbilde av personer som har søkt på sykehjemsplass. Jeg forventer at kommunene tar vare på disse innbyggerne og løser deres helsebehov.

Erlend Svardal Bøe (H) [10:35:21]: Først vil jeg gratulere statsråden med å legge fram sitt første statsbudsjett som ikke kutter i sykehjemsplasser eller omsorgsboliger for eldre. Men, som representanten Listhaug også påpeker, vi ser en regjering som fortsetter å svekke eldreomsorgen. Omleggingen av helsefrivilligheten, med kutt i midler og nye kriterier, går ut over sårbare mennesker og helsefrivillige som fyller gapet det offentlige ikke klarer.

I statsbudsjettet kutter regjeringen hele tilskuddsordningen for å forebygge og redusere ensomhet hos unge og eldre. Vi vet at ensomhet kan føre til psykisk uhelse og redusert livskvalitet. Regjeringen følger heller ikke opp forslaget som ble vedtatt av Stortinget i fjor, om å lage en forpliktende handlingsplan mot ensomhet.

Spørsmålet mitt er hvorfor regjeringen mener det er riktig å kutte i arbeidet med å forebygge og redusere ensomhet når vi ser at flere unge og eldre sliter med ensomhet og psykisk uhelse?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:36:22]: Når det gjelder tilskuddsordningene, gjorde regjeringen en større omlegging i fjor. Vi mener det er et riktig prinsipp at vi har åpne, søknadsbaserte ordninger der måloppnåelse er

det viktige. Det er videreført også i neste års budsjett, og der er det tilskudd til flere frivillige organisasjoner som jobber med aktivitet og mestring. Vi har også prioritert bruker- og pårørendeorganisasjoner.

Presidenten [10:36:53]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marian Hussein (SV) [10:37:07]: Alle i Norge skal være trygge på at vi får helsehjelp om vi blir syke eller skadde. Retten til likeverdig helsetilbud til alle som trenger det, når de trenger det, uavhengig av alder, kjønn, bosted, økonomi og etnisk bakgrunn, er lovfestet. Denne retten er nå truet, for det viser seg at denne retten har fått et visst forbehold. Staten kan ikke lenger sikre den retten, med mindre det er lønnsomt å drive sykehus der folk bor. Sykehus er ikke som en kiosk, men det er et paradoks at innføring av helseforetaksmodellen har ført til at sykehus styres etter de samme markedsprinsippene. En kiosk kan slutte å selge produkter når de ikke lenger er lønnsomme, men det kan ikke være slik at vi skal slutte å tilby fødetilbud og akuttberedskap fordi det ikke lønner seg.

Grunnlaget for prosessen i Helse Nord med å legge ned ulike helsetilbud er ikke et politisk vedtak fattet i verken Hurdalsplattformen eller denne sal. Det er heller ikke et krav fra folket eller fra folkevalgte i nord om å legge ned sykehus fordi det er flust av dem. Det kommer heller ikke fra en av regjeringens mange utredninger. Oppdraget har vært grunnet økonomi.

Når vi vet at beredskap koster, og at Helse Nord dekker 45 pst. av landarealet og 9 pst. av befolkningens behov, hadde det ikke vært mer ryddig fra regjeringen å være ærlige med oss folkevalgte og folket i nord? Burde ikke diskusjonen ha handlet om hvordan vi skal sikre trygge tilbud til hele befolkningen, med en forutsetning om at lokalsykehus og akuttjenester skal bestå?

Det er ingen hemmelighet at sykehusene jevnt over sliter økonomisk, og at stykkprisfinansieringen rammer særlig hardt der det er lave befolkningstall og man dekker store geografiske områder. Vil helseministeren vurdere å endre finansieringssystemet for å sikre et likeverdig helsetilbud i hele landet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:39:11]: Regjeringen har satt ned et sykehusutvalg, som har levert sin anbefaling, hvor mandatet var å se på finansieringen av sykehus. Vi kommer til å følge opp de anbefalingene og levere vår politikk til Stortinget i nasjonal helse- og samhandlingsplan, som kommer mot slutten av dette året.

Når det gjelder prosessen i Helse Nord, deler jeg nok ikke den framstillingen representanten Hussein legger for dagen. Helse Nord har dessverre over mange år, også

før pandemien, stått i en særdeles negativ økonomisk situasjon. Det er bekymringsfullt at en så stor andel av arbeidskraften i Helse Nord er innleid. Det gir ikke tilstrekkelig kvalitet og pasientsikkerhet. Målet for meg er å sikre denne likeverdige tjenesten over hele landet.

Helse Nord står for 40 pst. av all innleie i hele spesialisthelsetjenesten. 1 000 årsverk bemannes med overtid og innleie. For å sikre god kvalitet på kreftbehandling, på nyfødtintensiv, på PCI-behandling og på de akuttmedisinske funksjonene er vi avhengig av at vi har fast ansatte som kan utvikle sin kompetanse og bli i nord, for å sikre kvaliteten på tjenestetilbudet. Det er bakgrunnen for at Helse Nord har fått et eget oppdrag fra meg om å se på funksjoner, oppgaver og hvordan vi kan sikre bærekraften og sørge for at vi også i framtiden har en god og likeverdig sykehustjeneste, en spesialisthelsetjeneste, i den nordlige landsdelen, og at vi ikke setter oss selv tilbake til 1960- og 1970-tallet, da nordlendingene reiste sørover for å få god nok medisinsk behandling.

Marian Hussein (SV) [10:41:15]: Det er ikke første gang vi er nødt til å diskutere rekruttering og beholderstrategi i denne salen. Statsråden er veldig tydelig når hun snakker om innleie, men dessverre har vi aldri fått svar på hvilken strategi hun har tenkt på for å rekruttere folk til nord. Det jeg får beskjed om fra ansatte i hele Helse Nord, er at denne uryddige prosessen fra regjeringen har ført til at de ikke får gjort noe med sin største utfordring, som er å rekruttere. Hvordan kan man rekruttere når man ikke vet hvorvidt man har en jobb om ett- to år? Hvordan kan man se for seg en karriere i en landsdel der staten stadig bygger ned infrastruktur?

Tilbakemeldingene fra helsepersonell i Norge er tydelige. Vår felles helsetjeneste er truet. Foretaksmodellen har gjort økonomi altfor dominerende. Samtidig har vi stadig vekk og flere ganger klart å prioritere mer penger til Øst-Finnmark og Kirkenes. Ser ministeren paradokset i at det på den ene siden er politisk vilje til å sikre helsetilbudet i budsjetter, men ikke vilje til å endre helseforetaksmodellen, som gjør det ulønnsomt å drive sykehus i Øst-Finnmark?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:42:33]: Utfordringen i Helse Nord er kompetanse og personell – helsepersonell som kan gi den gode pasientbehandlingen. Derfor forstår jeg ikke helt representanten Husseins inngang til at folk står i fare for å miste jobben sin i Helse Nord. Det er langt fra virkeligheten.

Hvis vi tar legene først, har denne regjeringen bevisst prioritert å øke utdanningskapasiteten på medisinstudiet i Tromsø. Det har vært en bevisst satsing på kompetanse i nord. Det som er viktig i neste omgang, er at disse ferdigutdannede medisinere også skal ha mulig-

heten til å kunne spesialisere seg i den nordlige landsdelen. Da må Helse Nord endre på måten de løser oppgavene på, for å sikre at spesialiseringen for flere faggrupper kan skje i nord. (Presidenten klubber) Hvis ikke vil disse legene reise sørover, (Presidenten klubber igjen) og det vil bli vanskeligere for Helse Nord å få dem tilbake.

Presidenten [10:43:40]: Dere må prøve å forholde dere til taletiden.

Marian Hussein (SV) [10:43:43]: Jeg hører at statsråden skryter veldig av medisinutdanningen i nord, samtidig som vi ser at flere av sykepleierutdanningene står uten studenter fordi det ikke lenger er ungdom som ønsker å jobbe der.

Hvis vi reiser sørover og til OUS, har de akkurat vedtatt at de ansatte skal produsere mer helsetjeneste for færre kroner. Selv om jeg personlig synes det høres fint ut med en tryllestav som skaffer et bedre helsetilbud for mindre penger, høres det mer ut som ønsketenkning enn noe som er gjennomførbart. Forstår statsråden bekymringen fra helsepersonell som allerede er utslitt, og mener hun at dette er en klok måte å beholde ansatte på? Ser ikke statsråden at helseforetaksmodellen og stykkprisfinansieringen truer helsetilbudet vårt fra nord til sør?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:44:42]: Vi har fått en anbefaling fra sykehusutvalget som også innebærer endringer av finansieringen. Det kommer vi til å legge fram for Stortinget når nasjonal helse- og samhandlingsplan kommer til behandling.

Jeg vil advare litt mot framstillingen av at sykehuse- ne våre drives som en butikk. Jeg kjenner meg ikke igjen i det. Det er ikke sånn at sykehusene våre går med overskudd til noe annet enn å reinvestere i den helsetjenesten de har fått i oppdrag fra Stortinget å drive for å ivareta pasientene våre. Hvis sykehusene slutter å behandle pasienter, taper de penger. En annen logikk ville vært veldig underlig. Det er en større andel av rammer som er denne regjeringens prioritering. Vi ser fram til å følge opp de anbefalingene vi har fått fra sykehusutvalget, og det vil representanten Hussein få anledning til å behandle.

Christian Torset (SV) [10:45:55]: Tilbake til Helse Nord: Vi mennesker måler ikke livskvalitet i kroner, vi måler den i trygghet, frihet og alt det som gjør at vi har det bra. Det er derfor vi bygger samfunnet. Det er slik vi kan føle oss sikre på at når kjæresten er gravid, får hun føde under trygge forhold, ikke i en ambulanse på en humpete vintervei. Hvis bestefar har fått slag og ikke klarer å snakke, vil vi at han skal få rask og riktig be-

handling og komme hjem i god behold. Det er det vi ønsker oss fra samfunnet, alle sammen. Derfor undrer det meg at noen mener det er viktigere at Helse Nords budsjetter har det bra, enn at vi skal ha det bra, vi som bor i Nord-Norge.

Mitt spørsmål er: Hva i alle dager skal vi med Helse Nord, når Helse Nord jobber for å redusere trykkggheten og livskvaliteten til folk?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:46:45]: Helse Nord ivaretar trykkggheten til folk i Nord-Norge. De er ansvarlig for sykehusene våre, hvis eneste formål er å behandle syke pasienter. Vi må ikke framstille det som om de har et annet oppdrag enn det de har. Det som er viktig for å ivareta pasientene i nord, er at man har samme gode kvalitet når man trenger sykehusbehandling, som man har i resten av landet. Er man gravid og skal føde sitt barn, er det viktig at kvaliteten man møter på fødeavdelingen, står i forhold til forventningene. Har man behov for å føde på et universitetssykehus fordi man har hatt et komplisert svangerskap, må det være kompetansen til en universitetsklinikk man møter bak døra. Kan man føde på et fødestuetilbud med en jordmor, er det viktig at det er en erfaren jordmor der som kan hjelpe en. Dette har vi kvalitetsstandarder for, og målet til Helse Nord er at de skal være like gjeldende i nord som i alle andre deler av landet.

Christian Torset (SV) [10:47:54]: Jeg hører at helseministeren forsvaret Helse Nord. Det er fint pakket inn, men jeg hører at hun mener det er riktig å utrede om folk i nord skal ha mindre trykkgghet, mer stress og færre grunner til å bli boende i Nord-Norge. Helseministeren argumenterer på samme måte som helseforetaket med at budsjett er viktigere enn biologi. Det er ikke så rart, i og med at det er helseministeren selv som har bedt Helse Nord om å vurdere hvor mange sykehus man kan legge ned, heller enn å vurdere om f.eks. økt grunnbemanning kan løse rekrutteringsproblemet.

Spørsmålet til helseministeren er: Er det ikke riktig å sette prosessen på pause til man faktisk har prøvd ut økt grunnbemanning, før man iverksetter en massiv svekkelse av spesialisthelsetjenesten i Nord-Norge?

Statsråd Ingvild Kjerkol [10:48:41]: Det er ingen planer om noen massiv svekkelse av spesialisthelsetjenesten i Nord-Norge. Planen er å styrke spesialisthelsetjenesten i Nord-Norge. Jeg forsvaret ikke Helse Nord, jeg gir dem oppdrag om å ivareta og sikre de pasientrettighetene som Stortinget i denne sal har gitt alle innbyggerne i Norge.

Presidenten [10:49:07]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:49:15]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

Flere ganger i historien har fellesskapet, både storting, regjering og finansminister, stilt opp for norske banker når det har vært utrykkgghet for at finansnæringen skal klare seg, f.eks. gjennom en finanskriser. Nå ser situasjonen motsatt ut. Det er folket som står i en økonomisk kriser, og bankene som har det trygt og godt. Det siste halve året har overskuddet i norske banker totalt sett økt med 30 pst. fra i fjor, som var et relativt normalt år, og rentemarginen – altså forskjellen mellom renteinntekter og renteutgifter for bankene – er den høyeste man har målt siden SSB startet å måle det i 2010. Det er altså sånn, i både Norge og mange andre land, at de økte rentene fra sentralbanken har gitt bankene en mulighet til også å øke sin fortjeneste – mye fordi folk blir helt fartsblind i møte med økte renter, men også fordi man ikke har økt innskuddsrenten like mye som utlånsrenten.

Finansministeren er næringsminister for finansnæringen, og mitt spørsmål er hvordan finansministeren ser på den situasjonen vi er i nå, der norske banker tjener store penger og mer enn det de vanligvis gjør, i en tid da folk flest sliter med de samme renteutgiftene.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:50:54]: Vi har en strengt regulert banknæring i Norge. Det handler også om erfaringene fra forrige gang vi hadde veldig høy prisvekst, på slutten av 1980-tallet, med en etterfølgende og veldig høy ledighet og en bankkriser som var ganske kraftig og definerende på starten av 1990-tallet. I Norge har vi en streng regulering. Jeg gjorde en endring i fjor som gjorde det litt lettere å ta opp lån da renten ble høyere, nettopp for å tilpasse det litt til den situasjonen som er i dag.

Vi er også opptatt av å ha en variert banksektor. Vi har en egen beskatning for banknæringen, både bedriftsbeskatning og en egen sats på arbeidsgiveravgiften. Jeg har sett at det nå har dukket opp noen forslag i det offentlige rom om å innføre nye skatter for på en eller annen måte å dra inn det overskuddet. Jeg tror ikke det vil komme norske bankkunder til gode å gå inn på forslaget om at vi skulle hatt en ekstra særskatt på banknæringen akkurat nå.

For det første er det bra at banknæringen er ordentlig og solid, for det er viktig i de tidene vi har nå, at banknæringen kommer seg igjennom. Og så mener jeg at i den rentemargindebatten som Sneve Martinussen drar opp, er det også viktig at kundene er bevisste og tydelige overfor sin bank. Vi har en hovedregulering som skal skape stabilitet og trykkgghet for folk, så de ikke tar opp for mye lån, og slik at man skal være sikker på at bankene kommer seg igjennom. Men vi har også et markedsbasert prinsipp. Det er et bankmarked, og da må

den enkelte kunde også, hvis man har lån f.eks., være tydelig overfor sin bank, sånn at man bruker den forbrukermakten man har.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:52:43]: Jeg merker meg at finansministeren prøver å være en slags forbrukerøkonom og komme med forbrukertips her, som også statsministeren gjorde i forrige uke. Jeg synes egentlig at det er litt ansvarsfraskrivelse. For det første: Hvis du har mye lån og dårlig økonomi, er du ikke en veldig bra bankkunde. Da har du ikke mye makt når du ringer til banken din, for det ikke sikkert at du i det hele tatt får et nytt lån et annet sted. Med de renteøkningene som har vært nå, er det mange som ikke ville fått det lånet de har hatt. Dermed har du ikke mye å komme med når du går til banken for liksom å true med å forlate banken, for det er ikke sikkert at den trusselen er særlig relevant.

For det andre: Det Rødt kritiserer, er den ekstraprofiten som bankene tar nå. Der mener vi at regjeringen og Stortinget sitter på mange virkemidler. Et av de forslagene vi har, er å gjøre sånn som man har gjort når det gjelder dagligvarebransjen, ha en marginstudie for å se hvordan marginene kan være så høye, og se hva man kan gjøre med det. En annen ting er at man har rett og slett ikke økt innskuddsrenta. Man har ett prosentpoeng lavere innskuddsrente enn utlånsrente, som rett og slett er ganske spesielt, all den tid vi vet at Norges Banks rente absolutt ikke er holdt tilbake.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:53:53]: Jeg tror ikke en marginstudie hadde hatt noen særlig påvirkning på bankmarkedet.

Det er ikke tvil om at jeg har ansvaret for bankreguleringen i Norge, og vi har erfart tidligere, med dårlige bankreguleringer, hvor store samfunnsproblemer det skaper. Det forsterket de problemene man så på slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet. Vi har heldigvis en mye strengere bankregulering i dag, og også en bankregulering som gjør at man har stresstestet dem som skal ta opp lån – at man skulle tåle at det var svingninger i lånerenta, selv om det selvfølgelig er veldig krevende for den enkelte.

Så til det med innskuddsrente. Hvis man har store innskudd i en bank, mener jeg at den enkelte er i en posisjon til å ringe til sin bank og si at her må jeg gjøre slik og slik hvis ikke dere øker min innskuddsrente. Hvis man f.eks. er så privilegert at man har en million, som noen har, har man en sterk makt overfor banken sin. Men det er jo ikke den gruppen jeg er mest bekymret for. Den gruppen jeg er mest bekymret for, er selvfølgelig de som har høy gjeld. Derfor må vi ha en god regulering, som gjør at ikke folk tar opp mer lån enn de klarer å bære.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:55:01]: Men de som har mye penger, har forhåpentligvis ikke pengene sine på konto, de har sikkert både fond og aksjer. Likevel står det 500 mrd. kr på lønns- og brukskontoer i Norge, og en krone her og en krone der blir penger også for folk som har helt ordinære lønninger. Og nå er det jo ikke sånn at innskuddsrentene er *litt* lave. DNB, statens egen bank, har nærmest null i innskuddsrente, selv om Norges Bank har økt renta 16–17 ganger siden den faktisk var på null, eller i alle fall veldig nær null. Det at man har ventet med å øke innskuddsrenta, har Forbrukerrådet sagt har tappet norske forbrukere for 700 mill. kr bare siden juni. Her mener jeg at man er altfor tilbakeholden overfor en næring som både tjener store penger, som har mye makt, og som staten også har et direkte eierskap i. Dermed kunne man brukt om så sin egen eiermakt i DNB til å sikre at de i hvert fall ikke er verst i klassen, som de ofte er, både på utlån og på innskudd.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:56:01]: Jeg er helt sikker på at det ikke ville vært noen lur idé over tid å skulle ha flere ekstra rentemøter i regjeringen der vi besluttet hvilket rentenivå f.eks. DNB skulle ha på sine innskudd og utlån og ulike produkter. En slik planøkonomi tror jeg rett og slett ville gjort det dyrere og vanskeligere og mer krevende for folk. Det er noe av forskjellen mellom Rødt og Senterpartiet og Arbeiderpartiet, at Rødt tror mer på planøkonomi, og vi tror at konkurranse mellom bankene er noe av det viktigste. Men vi må ha en veldig streng regulering av bankene, slik at man ikke lager finansiell ustabilitet, og da er det også viktig at vi i Norge har en variert sparebanksektor. Vi har sørget for at vi har offentlig eierskap i DNB, for at vi skal ha en stor bank med norsk hovedkontor. Så er det også offentlige banker, som f.eks. Husbanken, som har mer boligsosiale formål. Vi må ha det virkemidlet, og derfor er det også viktig at vi har en tydelig og god regulering av våre banker, så vi kan ha det mangfoldet, både private, offentlige og statlige banker.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:57:03]: Det jeg argumenterer for, er ikke planøkonomi, men at man i det hele tatt ser problemet med at en næring som ikke skaper noe mer verdier enn den gjorde for to år siden, plutselig har veldig mye større overskudd, som hentes rett ut av lommeboka til folk flest. Det gjør også at sentralbankens rentepolitikk blir strammere enn det sentralbanken har tenkt, fordi bankene da enten legger på utlånsrenten eller trekker fra på innskuddsrenten.

Blant andre som har vært opptatt av dette problemet tidligere i historien, er godeste Margaret Thatcher, som i sin tid kritiserte banker i Storbritannia for å gjøre akkurat det man gjør nå: å holde null på innskuddsren-

ten og øke rentemarginene i en tid der renten øker. Jeg synes det er synd hvis det er sånn at finansministeren faktisk ikke er bekymret over den situasjonen i det hele tatt. For det er et mangfold av løsninger man kan finne – ja, Rødt har foreslått sju forskjellige løsninger. Noen er kanskje mer i Rødt-retning, andre er jo politikk Senterpartiet hadde i opposisjon, nettopp å fjerne den skatte-subsidien som bankene har i dag, og som finansministerens departement selv har beregnet til 5,8 mrd. kr i år.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:58:09]: Vi har også foreslått en avgiftsendring i dette budsjettet som vil komme mange av de mindre bankene til gode, med endringen i reglene for bagatellmessig støtte på differensiert arbeidsgiveravgift, som vil styrke mange av de mindre bankene rundt i Norge, typisk sparebankene, som har hovedkontor sånne typer steder. Det mener jeg er bra, for vi trenger det bankmangfoldet.

Vi mener det også er veldig bra at vi har en diskusjon. Men spørsmålet er: Skulle man i Stortinget f.eks. gått inn og detaljregulert DNB på deres marginer? Det mener jeg ville vært feil, for det kunne kanskje vært gevinst i nuet, men over tid tror jeg ikke det hadde gjort det norske bankmarkedet mer fungerende. Jeg tror at på banksiden er det å ha et mangfold av banker som konkurrerer om deg og meg, det beste svaret for at vi over tid får en mest mulig effektiv banksektor, med lavest mulig kostnader for deg og meg som kunder. At staten skal gå inn og detaljstyre den enkelte innskuddsrenten eller utlånsrenten, tror jeg ikke kommer til å gagne kundene over tid.

Presidenten [10:59:10]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:59:26]: Mitt spørsmål går til helse- og omsorgsministeren.

Når man leser regjeringens forslag til helsebudsjett for 2024, er det viktig å huske hva som er utgangspunktet. Sykehusene er i en krevende økonomisk situasjon på grunn av stor uforutsigbarhet i regjeringens styring de siste to årene. Noen drar fortsatt med seg underskudd fra 2022. I Bergens Tidende i går kunne vi lese om at i Sandviken i Bergen vurderes nå kutt ved den nye klinikken for de sykeste med ruslidelser og psykiske lidelser. Tidligere har vi sett varslede kutt ved Oslo universitetssykehus innenfor psykisk helsevern. I krevende tider rammes mennesker med ruslidelser og psykiske lidelser hardt av regjeringens politikk.

Mange som jobber i helsetjenestene, er slitne. Det er høyt sykefravær og økt vikarbruk i sykehusene, stikk i strid med det helseministeren ga i oppdrag til sykehusene i januar. Sykehusene sliter med etterslep i pasientbe-

handlingen etter pandemien. Aktiviteten i sykehusene ligger fortsatt lavere enn normal drift skulle tilsi, og pasienter venter lenger på helsehjelp. Fasiten er at under Støre-regjeringen så langt har ventetiden for å få helsehjelp økt med hele ni dager.

Med etterslepet i pasientbehandling, lavere aktivitet i sykehusene enn normalt, høyt sykefravær og høy vikarbruk mener regjeringen likevel at deres forslag til sykehusbudsjett er godt nok til å redusere ventetidene. Spørsmålet er bare hvordan. I årets sykehustale sa helseministeren:

«Det har vært – og det er fortsatt – en krevende tid. Og krevende tider stiller krav til ledelse.»

Det er jeg helt enig i. Det stiller også krav til politisk ledelse. Da er mitt spørsmål til helseministeren: Hvilke konkrete grep vil hun ta for å sikre økt aktivitet i sykehusene, slik at pasienter slipper å vente stadig lenger på behandling?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:01:25]: Det kan kanskje være riktig å minne om at ventetidene i somatikken har økt fra 2017 og helt fram til pandemien traff Norge og alle andre land i verden. Det var i rolige tider – det tror jeg vi kan slå fast i dag. Ved fjorårets sykehustale var ikke sykehusbudsjettet tilstrekkelig til å gi et oppdrag om at ventetidene skulle gå ned. Det som er viktig for meg, er å gi et oppdrag sykehusene kan levere på.

Vi kjenner historien, både representanten Trøen og jeg. Hvis man sammenligner årets sykehusbudsjett med det som ble lagt fram i fjor høst, er økningen på hele 15 mrd. kr. Vi har kompensert for det prissjokket sykehusene opplevde. Mange av utfordringene knytter seg til uforutsigbarhet, og da er det vanskeligere å gjennomføre planlagt behandling som er utsatt under pandemien. Jeg mener den økningen vi nå legger opp til, med 2,2 mrd. kr fra 2023-budsjettet til 2024 – og da er alle styrkingene fra revidert nasjonalbudsjett videreført – legger opp til en vekst på 1,8 pst. i pasientbehandlingen. Det mener jeg skal være tilstrekkelig til at jeg kan gi et oppdrag til sykehusene om at ventetidene må ned.

Vi gjør flere ting som jeg mener også burde vært gjort tidligere. Vi har en plan for å utdanne de spesialistene vi trenger. Vi skaffer oss oversikt over hvilke spesialister vi har. Noe av grunnen til at ventetiden øker flere plasser, er mangel på kompetanse. Det har vi fokusert på fra dag én i regjeringskontorene: hvordan klarer vi å beholde, utdanne og sikre oss de spesialistene vi har behov for i sykehusene våre.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:03:35]: Selv om Høyre sikret høyere vekst i pasientbehandlingen enn det helseministeren har levert så langt, vil ikke jeg gå så langt som å kalle regjeringens sykehusøkonomi for sulteføring eller kronisk underfinansiert. Det er ord helseministeren

selv brukte da hun var i opposisjon. Men regjeringen bommet altså kraftig på prisanslag i budsjettet for 2023. Det har gitt sykehusene utfordringer. Det er også spesielt av helseministeren nærmest å presentere en justering av lønns- og prisvekst som en styrking eller satsing. Det kan ikke kalles en satsing for sykehusene.

Situasjonen er den at aktiviteten i sykehusene fortsatt er lavere enn normal drift skulle tilsi. Ventetidene øker, og regjeringen har attpåtil redusert den aktivitetsbaserte eller innsatsstyrte finansieringen med 10 pst. Helt konkret: Hvordan skal sykehusene klare å ta igjen etterslepet etter pandemien?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:04:39]: Siden Høyre framhever egne budsjetter i en tid da ventetiden i somatikken økte, kan det vel hende representanten Trøen er med meg på at økonomi ikke avgjør alt. Det handler også om hvilke fagfolk man har tilgjengelig for å gjennomføre behandlingen på en effektiv og god måte.

Vi har fått på plass en del andre tiltak som også skal bidra til bedre pasientbehandling. I neste års budsjett ruller vi ut flere nasjonale løsninger for digital samhandling. Vi vet gjennom helsepersonellkommisjonens fylldige rapport hva som skal til, og hva som må prioriteres, for at fagfolkene skal kunne prioritere tiden sin nærmere. Jeg er imidlertid helt enig med representanten Trøen i at det ikke bare er prisstigningen vi har styrket med, vi videreførte også ekstrabevilgningen fra saldert budsjett i fjor på 2,5 mrd. kr, så sånn sett er det en økonomisk styrking utover prisstigningen vi viderefører nå.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:05:46]: Viktigst av alt er jo resultatene som skapes i helsetjenesten, og Høyre hadde veldig klare mål og ambisjoner for sykehusene. Sykehusene hadde sunn økonomi og god likviditet da vi styrte. Vi fjernet aktivitetstaket og økte den innsatsstyrte finansieringen. Det gjorde at sykehusene økte aktiviteten utover den budsjetterte veksten i pasientbehandling. God økonomi ga også rom for viktige investeringer i bygg og sykehusutstyr. Vi ga ideelle aktører gode rammevilkår, og vi kjøpte mer ledig kapasitet hos private. Resultatet var kortere ventetid for pasientene. Totalt reduserte vi ventetidene for pasientene med to uker. For ruspasientene halverte vi ventetiden til behandling.

Halvveis ut i regjeringsperioden peker nå alle piler feil vei. Sykehusene sliter, og pasientene venter og venter. Er helseministeren bekymret for at vi får en mer todelte helsetjeneste, hvor pasienter bruker helseforsikring eller selv betaler for behandling dersom ventetidene bare fortsetter å øke?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:06:50]: Jeg opplever ikke at kritikken fra Høyre er helt konsekvent. Det kan

ikke være sånn at man kan bruke ventetid når man kritiserer regjeringen, men viser til egen aktivitetsvekst når man framhever at Høyre styrte i en tid med sunn økonomi. Det var helt andre tider både i Norge og i verden før pandemien. Det tror jeg vi kan være helt enige om.

Aktiviteten har økt på denne regjeringens vakt. Det er mange flere som får hjelp i spesialisthelsetjenesten, både innen barne- og ungdomspsykiatrien, innen voksenpsykiatrien og innen rus, og når det gjelder rus, har faktisk ventetiden gått ned. Så der synes jeg i hvert fall ikke representanten Trøen treffer med kritikken sin.

Utfordringen vår er at det er enda flere som ber om hjelp. Derfor har vi gjort en rekke ting, særlig innen psykisk helse og rus. Vi har levert en opptrappingsplan. Vi har også utredet en sterkere tematisk organisering av tjenesten, og vi øremerker midler til døgnkapasitet.

Presidenten [11:07:57]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:08:09]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

I løpet av noen få dager har vi opplevd noen dramatiske hendelser som kan påvirke energisituasjonen i Europa – sabotasje på en viktig gassledning i Østersjøen og en krigssituasjon i Israel og Midtøsten. Høyere energipriser i Europa vil smitte over på strømprisene i Norge og bidra til høyere pris spesielt i regioner som allerede har utfordringer på grunn av utenlandskabler eller lave nivåer i vannmagasinene. Jeg tenker på Sør-Vestlandet og Nord-Norge.

I opposisjon var nåværende finansminister veldig opptatt av energiprisene. I 2019 fremførte Vedum sterke ord om strømprisen fra denne talerstolen i Stortinget, og han sa bl.a. at for vanlige folk er det problematisk at strømprisene går opp, og at avgiftene er på et rekordhøyt nivå.

Det var ikke bare strømprisen som finansministeren ønsket å redusere i opposisjon. Også drivstoffavgiftene måtte ned. Han uttalte i et intervju sommeren 2020 at en økning i drivstoffavgifter kan ødelegge klimapolitikken. Og på direkte spørsmål fra Aftenposten om økning i CO₂-avgift og andre avgifter på fossilt drivstoff, svarte han at Senterpartiet hele tiden har sagt at å øke avgiften ikke har noen ting å si for klimaet, kun for statskassen.

Nå har vi fasiten. Finansminister Vedum har ikke redusert drivstoffavgiftene, men har på tre år økt dem med ca. 1 kr per liter, inklusiv moms – litt mindre på diesel, litt mer på bensin. Det kan virke lite, men det kommer altså på toppen av prisstigning for øvrig. Dette bidrar til å gjøre det litt dyrere å bo og leve i Norge.

Sverige går andre veien og varsler kraftige reduksjoner i drivstoffavgiftene. Den svenske energi- og næringsministeren sier at det er for dyrt å være svensk. Det er begrunnelsen for å redusere avgiftene.

Når tenker finansministeren i Norge at det blir for dyrt å være norsk?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:10:28]: Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering er veldig tydelig på hovedmålsettingen. Vi skal få Norge gjennom denne helt spesielle tiden, der det har blitt mye høyere prisvekst enn vi har vært vant til, og som skaper utfordringer for bedrifter, for offentlig sektor som skal planlegge, og ikke minst har det gjort det vanskelig for en del av dem som har minst fra før. Derfor gjør vi ganske tydelige prioriteringer i dette budsjettet, bl.a. barnefamilier. Vi må finansiere det vi gjorde sammen med Stortinget i forrige periode når det gjelder pensjonister – det er avgjørende viktig.

Til skatte- og avgiftssiden: Når vi ser på skatte- og avgiftsopplegget til denne regjeringen, er det derfor de som har vanlige og middels inntekter, som får lavere skatt over tid. Vi har tatt grep også når det gjelder avgifter. På strøm reduserte vi elavgiften med en gang vi kom inn i regjering, fordi vi mente at elavgiftene var for høye. Vi har redusert dem.

Så kom den ekstraordinære situasjonen vi har hatt. Derfor var det viktig å få på plass en strømstøtte, som vi nå forbedrer for neste år. Hvis det blir enkelttimer eller enkelt dager da strømprisen blir høy, skal man få strømstøtte selv om det ikke er en høy strømpris i snitt den måneden. Det vil helt sikkert slå til f.eks. denne måneden, at det er enkelttimer som er høye, men selv om snittet er lavt, skal folk føle en trygghet rundt det.

Når det gjelder bilpolitikken, vet jeg at Hans Andreas Limi ikke liker det – politisk tror jeg egentlig han liker det – men faktum er at det budsjettforslaget som her foreligger fra regjeringen, vil føre til at det blir 750 mill. kr mindre i avgifter, ikke 750 mill. kr mer i avgifter. Det er faktum i dette budsjettet. Det er totalregningen til slutt som teller.

Vi skal, når vi ser helheten, komme gjennom med et budsjett som får kostnadene for folk ned, som får oss trygt gjennom og holder folk i jobb og aktivitet. Det budsjettet mener jeg vi har lagt fram, og så håper jeg Stortinget slutter seg til det.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:12:30]: Det vi klarer å lese ut av budsjettet, er at avgiftene stort sett øker, og i hvert fall når det gjelder bil. For enkelte mellomklassebiler vil avgiften øke med nesten 40 000 kr, i tillegg til det som har vært avgiftsøkningen tidligere år, og det gjelder ladbare hybridbiler. Nå er det ikke så mange som har råd til å kjøpe ny bil, så det er kanskje ikke det

viktigste, men jeg registrerer også at elavgiften får et ganske betydelig løft, i tillegg til at drivstoffavgiftene går opp.

Så jeg kan på mange måter gjenta spørsmålet, men med en litt annen vri: Er finansministeren enig i at man kunne bidra til å hjelpe folk som nå sliter med privatøkonomien, gjennom å redusere betydelig på ikke bare skattesiden, men også på avgiftssiden, tilsvarende det man nå har tenkt å gjennomføre i Sverige?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:13:28]: Noen ganger er det litt skummelt å sammenligne land, for hvis man sammenligner Norge og Sverige, kunne jeg ha sagt at privatøkonomien i Norge har gått mye bedre, det har vært mindre utfordringer, mindre krevende. Det ville også finanskomiteens leder merke hvis han hadde dratt til Sverige og spurt hvordan situasjonen er der. Det er mye, mye mer krevende, men det hjelper ikke i det hele tatt folk her at det er mer krevende i Sverige. Det vi må gjøre, er å ta tak i norske forhold. Da er det spesielt de yngste og de eldste vi er mest opptatt av, f.eks. de grepene vi gjør når det gjelder barnehage, for da vet vi at det kommer rett til folk, rett til barnefamilier.

Så skjønner jeg at det kan være vanskelig å lese seg til de ulike tallene. Derfor sendte jeg et svar til Fremskrittspartiet i dag om avgiftsnivå, der det igjen kommer fram at avgiftsnivået for bil går ned med 750 mill. kr neste år. Jeg skjønner at Limi ikke løfter fram det, men det som er et faktum, er at konsekvensen av budsjettforslaget vårt er at avgiftsnivået for bil i Norge går ned med 750 mill. kr, ikke opp. Det er veldig stor forskjell på minus og pluss, og det er minus 750 mill. kr som er konsekvensen av dette budsjettet – hvis Stortinget slutter seg til det.

Presidenten [11:14:33]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Turid Kristensen (H) [11:14:45]: Mitt spørsmål går til kultur- og likestillingsministeren.

Det har blitt snakket mye om den dyrtiden vi nå lever i, også i denne salen og under trontaledebatten nylig. Det har også vært mye oppmerksomhet om hvilke konsekvenser dette får for familier med barn og unge, og om hvordan familiene har måttet velge bort å bruke penger på idrett og fritidsaktiviteter fordi pengene ikke lenger strekker til.

Statsråden har selv fortalt hvor viktig hun mener det er at alle får anledning til å delta i idrett og fritidsaktiviteter. Jeg deler statsrådens oppfatning av hvor vondt det er at ikke alle barn og unge får denne muligheten – muligheten til å være sammen med venner og klassekamerater på fritiden, få oppleve fellesskap, mestring og in-

kludering, hvordan deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter er med på å forebygge utenforskap, og hvor viktig dette er for å kunne gi alle barn en god barndom og oppvekst.

Like før statsbudsjettet ble lagt fram på fredag, varslet statsråden i TV 2 et kraftig oppgjør mot idrettsfattigdom, og det er jo veldig bra. Overraskelsen var allikevel stor da jeg så at dette kraftige oppgjøret ikke var noe annet enn å følge opp noe Stortinget allerede hadde bedt regjeringen om å gjøre: å legge fram en plan for å inkludere alle barn som ønsker det.

Det var også overraskende at regjeringen har tenkt å bruke nesten et helt år på dette arbeidet. Det var i hvert fall ikke Høyres intensjon da vi var med på å fremme dette forslaget. Idretten og veldig mange foreninger har vært tydelige i sin beskrivelse av problemet. Problembeskrivelsen er ikke ukjent. De har gitt mange innspill til hva de mener løsningen bør være, og det er vanskelig å forstå at dette skal ta så lang tid. Det er også overraskende at det ikke var satt av mer enn 10 mill. kr til det statsråden kalte et kraftig oppgjør og mål om en ambisøs plan, selv om statsråden var tydelig på at hun var klar over at det ikke var nok, men det viste at regjeringen ønsket å gjøre noe.

Mener statsråden fremdeles at det hun la fram, kan kalles et kraftig oppgjør med idrettsfattigdom og et godt svar på det? Ser ikke statsråden at det nå haster med å få på plass bedre ordninger, og hva har statsråden tenkt å gjøre i mellomtiden for dem som står utenfor? Og kan hun sørge for fortgang i dette arbeidet?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:16:52]: Jeg vil takke representanten for spørsmålet og for at hun deler beskrivelsen av problemet vi står overfor.

Vi har fulgt opp det vedtaket som Stortinget har gjort, men vi har gått lenger enn det Stortinget vedtok. Denne handlingsplanen skal riktignok omfatte idretten, men den skal også omfatte kulturlivet, altså kultur og kulturaktiviteter og hvordan vi kan involvere barn og unge der i større grad. Også der finnes det et utenforskap, og det er noe vi må forhindre. I tillegg tar vi med oss friluftsliv. Dette er en handlingsplan for å jobbe for et innenforskap og forhindre utenforskapet innenfor både kultur, idrett og friluftsliv.

Så til tidsaspektet: Jeg forstår og deler representantens utålmodighet. Nå er det slik at undertegnede bare har vært kulturminister i tre måneder. Jeg er utålmodig, og det er ingen hemmelighet at jeg har gjort dette til en av mine viktigste saker. Mitt mål er å legge fram en konkret handlingsplan innen mai, og det er ikke et helt år til. Det er knapt et halvår til, kanskje litt mer. Jeg håper representanten synes at det er tilstrekkelig korthet i tidsaspektet.

Representanten har sikkert, i likhet med meg, vært heldig og fått reise rundt mange steder og møtt mange som har mange gode tiltak. Vi trenger ikke å finne opp kruttet på nytt. Det som er viktig nå, er at vi systematiserer og ser hva som finnes av tiltak som vi kan gjøre tilgjengelige for flere. Jeg tror at det er viktig, og derfor kommer vi til å ha innspillmøter med både idretten, frivilligheten, kulturlivet og friluftslivet for å se på hvordan de jobber, og for å se om vi kan systematisere dette.

Turid Kristensen (H) [11:18:50]: Statsråden sier at hun går lenger, og det er riktig når det gjelder kultur. Friluftsliv var jo allerede inkludert i det vedtaket Stortinget fattet, men jeg ser også behovet for at de som ønsker å delta i kulturaktiviteter, får hjelp.

Jeg synes likevel dette tar for lang tid – det er i hvert fall drøyt et halvår fram i tid. Det er likevel lenge siden dette vedtaket ble fattet på Stortinget, det var i hvert fall før sommeren. Selv om man har skiftet statsråd, bør arbeidet settes i gang. Det er nettopp tidsaspektet som er kritisk her, og det har jeg fått mange reaksjoner på. Så jeg håper at statsråden kan bidra til at dette arbeidet kan gå raskere, for mye er allerede gjort.

Jeg håper likevel at statsråden kan redegjøre noe mer for hva hun ser for seg vil være regjeringens satsing framover. Vi vet at også denne regjeringen har brukt noen penger, men vil det komme friske penger utover de ti millionene i statsbudsjettet, eller planlegger regjeringen nå heller igjen å omdisponere penger over pengespillmidlene, som uansett skulle gått til idrett og kultur?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:19:56]: Jeg la fram min plan for dette ved første anledning, som for meg var statsbudsjettet. Dette er én del av måten vi kan jobbe for et innenforskap på. Poenget er at vi gjør mange andre ting. Momskompensasjonen er ekstremt viktig fordi den gjør at frivilligheten kan jobbe med å skape mer frivillig aktivitet og være med på å involvere flere. Der har vi levert. I tillegg øker vi tilskuddet til frivilligsentralene, som gjør at man kan få flere frivilligsentraler. Vi vet at også de er viktige i et inkluderingsarbeid, i hele landet.

Representanten pekte også på den omdisponeringen man gjorde i mai, i forbindelse med utdeling av spillmidlene. Det mener jeg var en riktig prioritering, de 125 mill. kr man brukte på dette, for man så at det gikk direkte inn i klubbkassene, noe som gjorde at man faktisk kunne skape mer aktivitet og involvere flere, og ikke bruke tid på å få inn kontingenter.

Turid Kristensen (H) [11:20:57]: Ja, det kan godt hende at det ikke var en helt dum prioritering, men poenget mitt var at dette var penger som uansett skulle ha gått til idretten.

Jeg er veldig glad for at regjeringen nå har fortsatt den opptrappingen av momskompensasjonen som er viktig for idretten og frivilligheten. Vår regjering økte den jo med nesten en milliard, opp til 1,9 mrd. kr. Dette har regjeringen fortsatt, og det er bra. Det er også gitt en del andre penger i statsbudsjettet, men likevel langt mindre enn det man kuttet da man kuttet fritidskortet, som evalueringen for øvrig viser at ikke fungerte så dårlig som representanter her i salen har påstått.

Poenget mitt er at det regjeringen har lagt på bordet, enten er penger som uansett skulle gå til idretten, eller så mangler det penger over statsbudsjettet. Jeg er igjen nysgjerrig på om statsråden kan si litt mer om hva hennes plan er. De ti millionene viser gode ønsker, men de fører ikke langt av sted. Tenker man at man nå skal ta en satsing på dette i statsbudsjettet, eller vil man igjen bruke av pengespillmidlene for å klare denne satsingen?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [11:22:00]: Statsbudsjettet for 2024 er lagt fram, og nå ligger det her i Stortinget. Det er opp til Stortinget hvordan man går videre med det. Jeg har ikke noen påvirkning på det. Det er det som ligger av penger i statsbudsjettet.

Heldigvis er den modellen vi har i Norge – der vi har overskuddet til Norsk Tipping til å fordele til gode formål innenfor både kultur og idrett – et svært viktig virkemiddel. Man gjorde en prioritering i mai, og så må jeg komme tilbake til hvordan de prioriteringene blir i forbindelse med utdelingen av overskuddet fra Norsk Tipping i mai.

Jeg mener at jeg som kultur- og likestillingsminister kan gjøre en god del ting på dette feltet, og så er det også andre områder der andre jobber for å utjevne de forskjellene vi ser i samfunnet. Men jeg mener helt klart at kultur, idrett og frivillighet er tre felt som kanskje er de viktigste for å utjevne de forskjellene som representanten er opptatt av.

Presidenten [11:22:56]: Den muntlige spørretimen er omme.

Sak nr. 2 [11:22:59]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:23:00]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Ingrid Fiskaa til utenriksministeren, vil bli besvart av justis- og bered-

skapsministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist.

Spørsmål 2, fra representanten Frank Edvard Sve til klima- og miljøministeren, er overført til samferdselsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 5, fra representanten Andreas Sjalg Unneland til justis- og beredskapsministeren, vil bli tatt opp av representanten Cato Brunvand Ellingsen.

Spørsmål 13, fra representanten Tobias Drevland Lund til kommunal- og distriktsministeren, er overført til justis- og beredskapsministeren som rette vedkommende. Spørsmålet er, etter anmodning fra justis- og beredskapsministeren, flyttet og besvares etter spørsmål 5, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 14, fra representanten Kathy Lie til kultur- og likestillingsministeren, er overført til olje- og energiministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 1

Presidenten [11:23:15]: Dette spørsmålet, fra representanten Ingrid Fiskaa til utenriksministeren, vil bli besvart av justis- og beredskapsministeren på vegne av utenriksministeren, som er bortreist.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:23:24]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på samenes menneskerettigheter. Fortsatt brytes samenes menneskerettigheter på Fosen.

Synes utenriksministeren dette bruddet står i stil med det internasjonale engasjementet Norge har for folks menneskerettigheter rundt om i verden?»

Statsråd Emilie Mehl [11:24:00]: Representanten Fiskaa stilte et likelydende spørsmål for et år siden, og som det også ble vist til da, vil jeg understreke at når det gjelder den konkrete oppfølgingen av Fosen-dommen, er det i henhold til sektorprinsippet et ansvar som olje- og energiministeren har. Oppfølgingen av Norges internasjonale menneskerettslige forpliktelser blir fulgt opp av hvert sektordepartement. Det innebærer også ansvaret for å følge opp rettskraftige dommer som har å gjøre med Norges menneskerettslige forpliktelser. Så registrerer jeg at det også er stilt spørsmål om saken til olje- og energiministeren senere i dag.

Når det gjelder det internasjonale engasjementet som representanten viser til, er det å fremme menneskerettighetene et sentralt mål for regjeringens utenriks- og utviklingspolitikk. I FN er vi aktive, bl.a. i FNs menneskerettighetsråd og FNs generalforsamlings tredje komité,

for å styrke urfolks deltakelse på relevante FN-møter og bedre beskyttelsen av deres rettigheter.

Norge har hatt et spesielt fokus på menneskerettighetsforsvarere gjennom mange år, og vi er opptatt av å anerkjenne og beskytte urfolk som forsvarer menneskerettighetene. Norge har også bidratt til å styrke arbeidet for bruk og bevaring av urfolks språk, herunder støtte til FN-tiåret for urfolksspråk 2022–2032, og vi har et godt samarbeid med Sametinget når det gjelder Norges internasjonale arbeid knyttet til urfolk.

I utviklingspolitikken har urfolks rettigheter en framtreddende plass, spesielt i skogsatsingen. Det er primært urfolk som bor i skogområdene som man søker å beskytte. Urfolksperspektivet i Norges internasjonale arbeid gjør seg også gjeldende i nordområdepolitikken, dvs. i nordområdestrategien, barentssamarbeidet og Arktisk råd. Det er selvfølgelig også viktig hvordan vi selv håndterer våre menneskerettslige forpliktelser nasjonalt. Gjennomføringen av menneskerettighetene blir overvåket på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Norge har et sterkt og uavhengig nasjonalt rettsvesen og er en støttespiller for internasjonale overvåkningsmekanismer, og det er grunnleggende at Norge innretter seg i henhold til rettskraftige avgjørelser om menneskerettighetsbrudd.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:26:13]: Det er ein god skikk å svara på spørsmålet som er stilt, men eg skal gje statsråden ein ny sjanse. Det er vel og bra med engasjementet som statsråden forklarar at ein har internasjonalt, og det er sant at Noreg har vore eit føregangsland på utviklinga av menneskerettane og urfolksrettar, f.eks. grunnlegginga av Sametinget og ratifisering av ILO-konvensjon nr. 169. Det gjer at verda ser på Noreg, eller i alle fall gjorde det, som eit land som behandlar urfolk godt, og som kjempar inn menneskerettar i internasjonale konvensjonar.

Spørsmålet er: Trur statsråden at menneskerettsbrotet som no skjer i Noreg, ikkje har konsekvensar for truverd det vårt og korleis Noreg blir sett på, når det gjeld menneskerettsspørsmål internasjonalt?

Statsråd Emilie Mehl [11:27:09]: Som jeg viste til, så er det å fremme og arbeide for urfolksrettigheter en viktig del av Norges politikk på utenriks- og utviklingsområdet. Den konkrete saken som ligger til grunn for spørsmålet, må jeg henvise til olje- og energiministeren å kommentere.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:27:29]: Det er slått fast av ein einstemmig dom i Høgsterett at dette er og var eit menneskerettsbrot, og det føregår enno. Dette inngår i ein veldig alvorleg situasjon internasjonalt med massive menneskerettsbrot i heile verda – så mykje at me kan

sjå på det som eit internasjonalt tilbakeslag. Då trengst det statar i verda som med truverd og tyngde kan kjempa for menneskerettane både i internasjonale avtalar og i praksis. Trur statsråden at det menneskerettsbrotet som no føregår – dersom regjeringa ikkje ryddar opp i dette – ikkje vil ha noko å seia for Noregs rolle internasjonalt?

Statsråd Emilie Mehl [11:28:18]: Det var en gjentakelse av et spørsmål som allerede er stilt to ganger, slik jeg ser det. Norge er og skal fortsatt være en viktig pådriver og viktig forkjemper for urfolks rettigheter rundt om i verden. Jeg sa i mitt første svar hvordan vi gjør det, jeg nevnte noen eksempler på arbeid vi deltar i internasjonalt. Jeg sa også at gjennomføringen av menneskerettighetene overvåkes både nasjonalt og på regionalt og globalt nivå når det gjelder de tingene Norge er forpliktet av. Regjeringen følger opp forskjellige saker i tråd med det, og det gjelder også Fosen-saken.

Spørsmål 2

Presidenten [11:29:06]: Dette spørsmålet, fra Frank Edvard Sve, til klima- og miljøministeren, er overført til samferdselsministeren som rette vedkommende.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:29:17]: «Regjeringa ved Jon-Ivar Nygård og Espen Barth Eide har uttalt at ein skal oppnå betre vegstandard for fleire ved å bygge smalare og billigare. Det blir hevda at ein slik får meir ut av ressursane og kan oppnå betre vegstandard for fleire. Espen Barth Eide har uttalt at dette er betre for naturen og vil stoppe den stykkevise nedbygginga av naturen, og at dette vil medføre fleire to- og trefeltsvegar.

Kan statsråden forklare korleis dette heng i hop med at regjeringa ikkje har stoppa planlegginga av Møre-aksen, landets mest miljøfiendtelege vegprosjekt?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:29:56]: Det er ikke riktig at undertegnede, ei heller klima- og miljøministeren, har uttalt at vi skal bygge smalere veier, men det har blitt noen overskrifter og ingresser knyttet til det.

Det Samferdselsdepartementet imidlertid har gjort, er å gjøre endringer i veinormalene, noe som vil kunne bidra til at vi får mer vei for pengene, reduserte arealinngrep og lavere utslipp av klimagasser. Disse endringene innebærer bl.a. at det åpnes for å bygge to- og trefeltsveier på veistrekninger med årdsogntrafikk opptil 15 000 i prognoseåret, som er 20 år etter forventet veiåpning. Dersom ÅDT overstiger 15 000, skal det bygges firefeltsvei, og innslagspunktet for firefeltsvei har fram til nå vært ÅDT 12 000.

Departementet åpner i tillegg opp for gjenbruk av eksisterende vei ved utbyggingsprosjekter, og det gjør vi gjennom at utbygger kan bygge firefeltsvei med fartsgrense 100 km/t eller 90 km/t, i tillegg til dagens dimensjonerte fartsgrense på 110 km/t, uten å søke fravik.

Endringene som gjennomføres, er basert på faglige utredninger og konsekvensvurderinger fra Statens vegvesen, og det er gjennomført en offentlig høring om disse endringene. Når det gjelder Møreaksen, vil det være Statens vegvesen som gjør de faglige vurderingene av standard og dimensjonering i utrednings- og planleggingsfasen av prosjektet innenfor de rammene som veinormalen gir. Jeg kan også opplyse om at man i dette prosjektet har redusert både kostnader og sannsynligvis også arealinngrep ved at man har gått ned til to- og trefeltsvei med midtdele på det meste av strekningen og en fartsgrense på 90 km/t.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:31:49]: Det var jo miljøet som var i fokus, at ein på ein måte skulle spare miljøet. Når det gjeld dette prosjektet, er det eit stort fleirtal i Møre og Romsdal som framleis vil ha ferje over Romsdalsfjorden. Det er frå Norges Lastebileier-Forbund laga eit oppsett der ein har lagt til grunn ein ÅDT på 812 tunge køyretøy over fjorden, og der ca. 30 pst. av desse vogntoga er på over 50 tonn. Og dei 30 prosentane, altså ca. 240 vogntog i døgnet, vil ha eit utslepp på 2 232 tonn CO₂, eller opp til 3 500 tonn CO₂ berre i stigninga per år. Det er altså eit av prosjekta i landet med mest miljøutslepp. Er ministeren einig i at dette er ei kjempeutfordring, når det er null utslepp flatt over fjorden med ferje?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:32:44]: Vi jobber med å få til nullutslippsløsninger på alle sektorer, og på ferjesiden har vi kommet veldig langt. Men denne regjeringen har også ambisjoner om å få til nullutslippsløsninger på tungtransporten, og derfor er vi i gang med en lade-strategi og deretter en ladeplan. Og som representanten sikkert er kjent med, er det nå en rivende utvikling også på elektrifisering av tungtransporten. Så dette perspektivet vil jo forandre seg i løpet av en tidsperiode.

Om dette er et godt argument inn i denne debatten eller ikke, kan sikkert diskuteres, men det jeg har svart på nå, er hvordan regjeringen har tenkt rundt veinormaler: Mer vei for pengene, spare naturinngrep og gjenbruke – det er de viktigste stikkordene.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:33:28]: Vi kan gå på det med meir veg for pengane: Berre med fjordkryssingane, som er ein liten del av ferjefri E39 mellom Ålesund og

Molde, ligg dette prosjektet an til 26 mrd. kr, og med denne prisstiginga vil det fort bli både 30 og 35 mrd. kr for det prosjektet. For dei pengane kunne ein ha bygd heile E136 frå Moa til Bjorli. Ein kunne bygd E39 Blindheimstunnelen – med 22 000 bilar i dag. Ein kunne bygd rv. 15 Strynefjellet, Langfjordkryssinga og Rovdefjordkryssinga. Ein kunne bygd Voldatunnelen og Todalsfjordkryssinga. Er ikkje statsråden einig i at det ville vore mykje smartare å bruke dei pengane – 2 292 bilar over fjorden – til å byggje vegar som kanskje har 30 000–50 000 bilar i døgnet, til alle dei prosjekta som eg har ramsa opp? Ville ikkje det vere meir veg for pengane?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:34:25]: Nå er det et litt annet spørsmål enn det som representanten opprinnelig inviterte til. Når det gjelder prioritering av prosjekter, har vi helt andre prosesser for det. Det gjør vi gjennom statsbudsjett, og det gjør vi gjennom Nasjonal transportplan. Og som representanten er godt kjent med, har denne regjeringen ambisjon om å legge fram en ny nasjonal transportplan på vårparten, og da vil både representanten og alle andre få innsyn i hvordan regjeringen tenker om de konkrete prosjektene.

Spørsmål 3

Marian Hussein (SV) [11:35:06]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på samenes menneskerettigheter. Mange kjenner på fortvilelse over å måtte kjempe mot overmakten fra staten og reagerer sterkt på at regjeringen ikke følger opp Høyesteretts avgjørelse.

Hva tror statsråden er konsekvensene for den psykiske helsen til samiske reindriftsutøvere av at staten kan bryte deres menneskerettigheter uten konsekvenser?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:36:03]: Jeg synes det er bra at representanten løfter fram psykisk helse. Regjeringen er opptatt av å ivareta psykisk helse i hele befolkningen. Vi har fremmet en tiårig opptrappingsplan for psykisk helse som vi mener skal forebygge psykisk uhelse og styrke de psykiske helsetjenestene.

Det legges til grunn i opptrappingsplanen at tilbud og tiltak skal rettes mot alle brukere og pasienter uavhengig av alder, bakgrunn, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell orientering, funksjonsevne og kulturell tilhørighet. Planen inneholder et eget avsnitt om tjenester for den samiske befolkningen. Her pekes det på utfordringer knyttet til manglende lavterskeltilbud som er tilpasset den samiske befolkningen.

Regjeringen anerkjenner at reindrift er en viktig familiebasert kulturnæring og vil utvikle reindriften med mål om både økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft. De helsemessige konsekvensene for samiske reindriftsutøvere fikk også oppmerksomhet i forbindelse med beitekrisen forrige vinter. Økt fysisk og psykisk belastning i jobben og økonomiske bekymringer er faktorer vi vet kan påvirke den psykiske helsen.

Den årlige stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv skal behandles i 2024 og handle om folkehelse og levekår i samiske områder. Her vil jeg gi en bred analyse av hvorfor mye tyder på at den samiske befolkningen har en dårligere psykisk helse enn den norske befolkningen generelt. Vi vil her bl.a. løfte fram betydningen av at den samiske befolkningen blir hørt, og at deres interesser blir ivaretatt i planprosesser.

Stortingsmeldingen utarbeides i nært samarbeid med flere andre departement, og vi har et tett samarbeid med Sametinget. Vi har hatt en inkluderende innspillprosess fra både nordsamiske og sørsamiske samfunn.

La meg avslutningsvis understreke at regjeringen tar psykisk helse hos reindriftssamer på alvor, og vi er opp-tatt av hvordan endring av beiteforholdene påvirker hele deres livssituasjon.

Marian Hussein (SV) [11:38:32]: Undersøkelsen Reindriftnas hverdag, som var en helseundersøkelse, viste at negative erfaringer med offentlige myndigheter var en av de to faktorene som kunne føre til svekket psykisk helse hos reindriftsbefolkningen og reindriftsutøvere i Norge. Forstår statsråden at når det gang på gang er bevist at når staten bryter menneskerettighetene og det ikke får konsekvenser, får det enda større påvirkning på en gruppe som allerede har blitt utsatt for diskriminering over lang tid, og som også opplever ganske mye økonomisk usikkerhet på grunn av endringer i både vær og vind?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:39:34]: Det er forhold som er godt kjent for regjeringen. Det er derfor vi vil løfte fram betydningen av at den samiske befolkningen blir hørt, og at deres interesser blir ivaretatt i planprosesser, når jeg i arbeidet med den årlige stortingsmeldingen om samisk språk, kultur og samfunnsliv skal gi en analyse av tilstanden hos den samiske befolkningen når det gjelder deres psykiske helse. Til neste år skal den, som nevnt i mitt første svar, handle om folkehelse og levekår i samiske områder. Her er representanten inne på noen av de relevante belastningene som vi er særlig opptatt av å løfte fram og belyse.

Marian Hussein (SV) [11:40:19]: Hvorfor skal den samiske befolkningen tro på at de blir lyttet til når vi ser at brudd på menneskerettigheter ikke får konsekvenser

under denne regjeringen? Tidligere i år kom rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen, en rapport som viste at det samiske folket har store og mange historiske traumer, dvs. traumer påført av årelang diskriminering og marginalisering. Forstår statsråden at det pågående menneskerettighetsbruddet ikke kommer til å være noe vi kan ta i et plandokument, men er noe som må stoppes, og at regjeringen må handle snarest?

Statsråd Ingvild Kjerkol [11:41:03]: Jeg forstår veldig godt det som nå skjer, de konfliktene og måten dette oppleves på for samene. Det er en sak jeg ikke har konstitusjonelt ansvar for, og da gir jeg heller ikke noe godt bidrag til saken ved å utfordre innholdet i den prosessen. Det jeg skal jobbe for, er at stortingsmeldingen om levekår og livskvalitet for den samiske befolkningen som legges fram neste år, er godt oppdatert på de kunnskapsinnspillene vi har fått, både gjennom sannhets- og forsoningskommisjonen, gjennom SAMINOR 3, som er en unik og viktig kunnskapskilde om helse og levekår i den samiske og nordnorske befolkningen, og gjennom det vi vet fra tjenestene våre, fra klinikker som Sámi klinikk i Karasjok og fra Helse Nord. Slik vil vi kunne treffe godt på den meldingen som Stortinget får til behandling neste år.

Spørsmål 4

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:42:18]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på same-nes menneskerettigheter. Tilliten til norske domstoler er på en nedadgående kurve.

Mener statsråden Fosen-saken styrker eller svekker tilliten til domstolene?»

Statsråd Emilie Mehl [11:42:42]: Domstolene i Norge har høy tillit i befolkningen, og det er det viktig å verne om og å jobbe for å bevare.

I den avgjørelsen representanten nevner, la Høyesterett til grunn at de opprinnelige konsesjonsvedtakene for Storheia og Roan vindkraftverk strider mot reineier-nes rettigheter etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27. Høyesterett fant dermed vedtakene ugyldige. I samsvar med norsk forvaltningsrett gir ikke dommen noen anvisning om hva som skal skje med den videre driften av vindkraftverkene. Domstolens kontroll er som kjent innskrenket til en legalitetskontroll med forvaltningen, noe som er et viktig utslag av maktfordelingsprinsippet.

Sånn jeg ser det, viser denne saken at domstolens kontroll med forvaltningens vedtak fungerer som den

skal, og derfor er jeg heller ikke bekymret for at saken vil føre til at tilliten til domstolene svekkes. Eventuelle spørsmål som gjelder den konkrete oppfølgingen av dommen, må rettes til olje- og energiministeren.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:43:44]: Eg beit meg merke i kva statsråden, som er ansvarleg for domstolane i dette landet, sa om at dette viser at kontrollen domstolane har med forvaltninga, fungerer. Det har gått to år sidan dommen blei avsagd. Statsråden sit i ei regjering som ikkje har gjennomført det som dommen bad regjeringa om å gjennomføre – altså stoppe dette brotet. Det er ikkje sånn at det finst litt rettsstat i dette landet på nokre område for nokre. Anten har ein det, eller så har ein det ikkje. Kan statsråden utdjupe utsegna om at dette viser at kontrollen domstolane har med forvaltninga, fungerer – når forvaltninga ikkje følgjer opp dei vedtaka som domstolane gjennomfører?

Statsråd Emilie Mehl [11:44:38]: Spørsmålet dreide seg om tilliten til domstolene. I denne saken er det nett opp domstolene som har behandlet en sak som slår fast at menneskerettighetene er brutt. Så skjer det en oppfølging av det i regjeringen. Det er det olje- og energiministeren som har ansvaret for, og det er det ikke naturlig for meg å gå dypere inn i. Jeg vet også at det er flere spørsmål som handler om det senere i dag.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:45:04]: Tilliten handlar jo om ein har ein rettsstat som faktisk blir følgd opp, og her har vi ein statsråd som er ansvarleg for den rettsstaten. Eg skjønar i det heile ikkje resonnementet, altså at kontrollen domstolane har med forvaltninga, fungerer. Nei, han gjer jo ikkje det, for forvaltninga følgjer jo ikkje opp dei vedtaka som blir gjennomførte av domstolen. Da får eg veldig lyst til å høyre resonnementet til statsråden: Kva har statsråden, justisministeren, sjølv gjort for å sjå til at dommen blir etterfølgd av forvaltninga, og for å følgje opp at rettsstaten faktisk fungerer? Kva har statsråden sjølv gjort?

Statsråd Emilie Mehl [11:45:43]: Jeg er en del av regjeringen, som representanten vet, og dette er en sak vi står sammen om. Så er det sånn at vi i Norge har et sektorprinsipp som innebærer at hver enkelt sektor er ansvarlig for å følge menneskerettighetene og eventuelt gjøre det arbeidet som trengs for å rette opp når det er gjort feil. Derfor er det Olje- og energidepartementet som følger opp denne saken, og olje- og energiministeren som må svare for den konkrete oppfølgingen.

Jeg er glad for det sektorprinsippet, for vi trenger at menneskerettighetene følges og respekteres i alle sektorer, ikke bare i olje- og energisektoren. Så må vi ha en domstol og et rettssystem som har mulighet til å gå inn

og gjøre en legalitetskontroll, noe som er gjort i dette tilfellet, og hvor man da har kommet fram til at det foreligger et menneskerettighetsbrudd.

Spørsmål 5

Presidenten [11:46:37]: Dette spørsmålet, fra representanten Andreas Sjalg Unneland til justis- og beredskapsministeren, vil tas opp av representanten Cato Brunvand Ellingsen.

Cato Brunvand Ellingsen (SV) [11:46:53]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på sameenes menneskerettigheter. Staten har altså brukt over to år på ikke å følge opp en høyesterettsdom.

Hva tror statsråden den manglende oppfølgingen av en høyesterettsdom gjør med folks tillit til rettsapparatet?»

Statsråd Emilie Mehl [11:47:18]: Som jeg også svarte på spørsmålet fra den forrige representanten, har domstolene høy tillit i befolkningen i Norge, og det er det viktig for regjeringen å bidra til at vi verner om og arbeider for å bevare.

Avgjørelsen fra Høyesterett la til grunn at de opprinnelige konsesjonsvedtakene for Storheia og Roan vindkraftverk strider mot rettighetene etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27. Høyesterett fant at vedtakene dermed er ugyldige. I samsvar med norsk forvaltningsrett gir ikke dommen anvisning om hva som skal skje med den videre driften av vindkraftverkene, fordi – som jeg også svarte på forrige spørsmål – domstolenes kontroll med forvaltningen er innskrenket til en legalitetskontroll, og det er et viktig utslag av maktfordelingsprinsippet som vi har i Norge.

Sånn jeg ser det, viser denne dommen – som jeg svarte – at domstolenes kontroll med forvaltningen nettopp fungerer, og derfor mener jeg heller ikke at det er grunn til å bekymre seg for tilliten til domstolene i denne sammenheng. Det er viktig for regjeringen å følge opp konsekvensene av den dommen, og det overlater jeg til olje- og energiministeren å svare på.

Cato Brunvand Ellingsen (SV) [11:48:35]: Takk for svaret. Jeg tenker også at da må vi flytte spørsmålet over til hva det gjør med tilliten til regjeringen at man ikke følger opp en høyesterettsdom. Ofte når man snakker om mennesker som mister sine rettigheter, snakker man bare om at man skal gjøre noe, man skal snakke sammen, man skal utrede, og så går tiden, og så fortsetter bruddene på menneskerettighetene. Det er en ut-

fordring for både tilliten til oss politikere og tilliten til rettsstaten. Når menneskerettighetene brytes, må staten handle.

Det jeg lurer på, er: Hvor lang tid er det rimelig at folk må vente på staten når brudd på menneskerettighetene blir påvist?

Statsråd Emilie Mehl [11:49:26]: Det er et litt annet spørsmål. Jeg har stor forståelse for at demonstrantene nå, f.eks., gir så tydelig uttrykk for hva man mener i denne saken, og at det er en krevende sak, særlig for de familiene som er berørt her, som har stått i dette over mange år, både gjennom rettsprosessene og nå i etterkant. Fra regjeringens side har det vært viktig å ta denne saken på alvor fra start. Det har vi gjort, og jeg er glad for at olje- og energiministeren jobber med dette. Det er noe jeg ikke skal gå inn i, for det ville ikke vært riktig av meg når han selv også er her og skal si mer om det etterpå.

Cato Brunvand Ellingsen (SV) [11:50:08]: Jeg har hele mitt voksne liv jobbet for og sammen med mennesker som opplever brudd på sine rettigheter i møte med samfunnet og i møte med systemet. Kampen de tar utenfor her i dag, er kampen for hvordan staten skal behandle menneskerettsbrudd, og kampen for alle utsatte mennesker.

Funksjonshemmede, f.eks., opplever sine rettigheter bli krenket hver dag og får ikke leve frie liv på lik linje med andre. Det kan ofte virke som om vi politikere opplever menneskerettighetene mer som fartsdumper og problemer enn som støtte, og at de forhindrer trygg og effektiv styring. I lys av dette lurer jeg på hvordan Fosen-saken påvirker statsrådets syn på viktigheten av å inkorporere funksjonsevnekonvensjoner, som f.eks. CRPD, i menneskerettsloven.

Statsråd Emilie Mehl [11:51:03]: Utsagn om at vi politikere synes menneskerettighetene er fartsdumper og problemer, må i så fall gjelde for representanten. Det er ikke sånn jeg ser på menneskerettighetene. Jeg mener tvert imot at det er viktig at Norge jobber for at menneskerettighetene følges, både her og i vårt arbeid internasjonalt. Når det gjelder funksjonshemmedes rettigheter og CRPD, er det også noe regjeringen vil jobbe videre med og se på hvordan vi kan inkorporere på en god måte.

Presidenten [11:51:38]: Vi skal da gå til spørsmål 13.

Spørsmål 13

Presidenten [11:51:38]: Dette spørsmålet, fra representanten Tobias Drevland Lund til kommunal- og dis-

triktsministeren, er overført til justis- og beredskapsministeren som rette vedkommende.

Tobias Drevland Lund (R) [11:52:00]: Jeg beklager skiftet av tema.

«Aftenposten og E24 skrev 25. august om at inkassosavdelingen til Visma gikk til tingretten for å kreve boligen til en alenefar i Arendal tvangssolgt fordi han hadde en utestående regning på 706 kr til Agder renovasjon.

Vil statsråden se på muligheten for å innføre en minsteterskel for når et beløp gjør at kommunen eller et inkassoselskap på oppdrag fra en kommune skal kunne kreve tvangssalg av bolig?»

Statsråd Emilie Mehl [11:52:32]: Først vil jeg si at jeg deler bekymringen for at det er mange som har det vanskelig økonomisk, kanskje særlig nå i en tid med høye kostnader, og at det kan være vanskelig å betale regningene sine.

Den siste tiden har vi også sett at det i flere deler av landet har vært en større økning i antall begjæringer om tvangssalg av bolig, og selv om man klarer å finne en løsning i de aller fleste sakene, sånn at den som skylder, får beholde boligen sin, er det ingen tvil om at en tvangssalgsprosess alltid vil være en stor belastning for den det gjelder. Det følger med uro, det følger med bekymringer, det følger med betydelige økonomiske kostnader, og for noen innebærer det også å miste stedet man bor.

Svaret på det konkrete spørsmålet er likevel nei. Jeg mener ikke at det ville være hensiktsmessig å sette en nedre grense i lov eller forskrift for beløpet knyttet til når en kommune kan begjære en bolig tvangssolgt, eller når et inkassoforetak kan gjøre det på vegne av en kommune.

Det er viktig for kommunen at innbyggerne betaler det de skal av gebyrer, skatter og avgifter, og det kan være forskjellige grunner til at en skyldner ikke gjør det. Det kan være manglende evne til å betale, og det kan også være manglende vilje til å betale, og det er der vi må finne balansen i regelverket.

Det er viktig å peke på inkassoloven. I inkassoloven § 8 slås det fast at det er i strid med god inkassoskikk å bruke inkassometoder som gjør at noen blir utsatt for urimelig påtrykk, skade eller ulempe. Dette er også omtalt i forarbeidene, hvor det er angitt at fordringshavensiden ikke bør ta de sterkeste virkemidlene i bruk så lenge det er grunn til å tro at mer lempelige virkemidler vil føre til samme resultat. Sånn jeg oppfatter det, gir de reglene allerede anvisning for at man skal bruke et forsvarlig skjønn i den enkelte saken, før man går til et mer alvorlig skritt, som å begjære tvangssalg av boligen.

Selv om jeg mener at det ikke er hensiktsmessig å sette en nedre grense i lov eller forskrift, er det selvfølgelig ikke noe i veien for at kommunene selv kan ha en

sånn nedre grense, og den kan også settes i de tilfellene der et inkassoforetak inndriver et krav på vegne av kommunen.

Til slutt vil jeg si litt om at det er veldig viktig at de som skylder penger eller har betalingsvansker, tar kontakt med dem som har kravene, inkassoforetakene, og prøver å finne fram til en løsning. Der kan også Nav bistå med økonomisk veiledning.

Tobias Drevland Lund (R) [11:55:24]: Jeg takker for svaret.

Den konkrete saken jeg tar opp her, er veldig lei. Det handler om en alenefar som plutselig sto uten arbeid, og som fikk en regning på 706 kr som han rett og slett ikke klarte å betale. Det at han prioriterte sin egen familie først – det å sette mat på bordet for barna, det å betale ned på huslånet, det å betale strømgjeldene, som vi vet er et stort problem for mange nordmenn – gjorde at regningen først vokste til 4 000 kr, for så å ende på hele 14 000 kr, på grunn av høye gebyrer og høye inkassosalærer, som den private inkassoavdelingen til Visma har.

Som Terjesen sa, valgte han å sette familien først. Han sa også:

«Jeg visste ikke hvor alvorlig en regning på syv hundre kroner i renovasjonsavgift kunne ende opp med å bli.»

Mitt spørsmål er da: Mener statsråden det er riktig at det offentlige skal behandle folk på denne måten midt i en priskrise?

Statsråd Emilie Mehl [11:56:25]: Først vil jeg understreke at jeg ikke kan gå inn i enkeltsaker, men som jeg sa i stad, har jeg stor forståelse for at disse sakene er veldig vanskelige for dem som står midt i dem, og at det for noen ikke skyldes vond vilje, men rett og slett veldig trang økonomi og manglende evne til å betale både mat, husleie og andre ting.

Jeg mener vi har et regelverk som legger opp til en god balanse og mulighet for å utøve skjønn. Det er det viktig at inkassoselskapene gjør, og at kommunene gjør, og at man følger god inkassoskikk.

Jeg er ikke der at jeg mener det er lurt å sette en absolutt beløpsgrense. Og om man skulle ha gjort det, ville det alltid ha vært noen som falt rett over eller rett under den.

Tobias Drevland Lund (R) [11:57:15]: Det er i hvert fall sånn at det er en krise når én av fire saker som går til tvangssalg, dreier seg om at man ikke har klart å betjene f.eks. kommunale avgifter. For Rødt blir det helt feil at et offentlig eid renovasjonsselskap med en privat inkasso inndriver i verste fall skal gjøre folk hjemløse eller gjøre dem til gjeldsslaver.

Bruken av de private inkassoselskapene er en del av problemet, mener Rødt. Når vi ser at inntektsøkningen deres var på 7 pst. første halvår, så tjener de store penger på at noen sliter med å betale regninger og kommunale avgifter. Vi er ikke alene om å mene dette. I E24-saken leser vi at også sorenskriveren i Agder, Robert Versland, sier at han har tatt kontakt med flere kommuner, nettopp for å anbefale dem å benytte seg av egeninkasso istedenfor å bruke de private inkassobyråene. Det samme har også kommunikasjonssjef i Huseierne, Carsten Pihl, sagt – at man bør være veldig varsom med å benytte seg av disse selskapene.

Mitt spørsmål til statsråden er: Mener statsråden det er problematisk at de private inkassoselskapene tjener penger på at innbyggerne sliter?

Statsråd Emilie Mehl [11:58:24]: Jeg mener at både de private inkassoselskapene og de som har egeninkasso, må følge god inkassoskikk og følge reglene som ligger i inkassoloven. Det er viktig.

Jeg kan legge til at departementet jobber med en ny inkassolov. Det er et stort arbeid, det er omfattende, og det er viktig å utforme den sånn at den fungerer godt. Derfor ligger det noe fram i tid. Den typen hensyn som løftes fram her, er jo noe som blir en del av vurderingene i en ny lov.

Presidenten [11:58:53]: Da går vi tilbake til spørsmål 6.

Spørsmål 6

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:59:08]: «Strømprisene er vedvarende høyere i Sør-Norge, strømregion NO2, målt mot resten av landet. Regjeringen svarer på alle spørsmål og utfordringer angående dette med at man må få til mer kraftproduksjon, mer nettutbygging og mer energieffektivisering. Samtidig ser vi at det foreligger få konkrete og snarlige prosjekter fra regjeringen på dette området.

Kan statsråden utdype hvilke kortsiktige planer som finnes for å utjevne prisforskjellene, eller om noen kompenseringstiltak er under utvikling?»

Statsråd Terje Aasland [11:59:41]: Siden Russland struppte gassleveransene til Europa i forkant av angrepet på Ukraina i 2022, har kraftprisene ligget langt over det vi har vært vant til i hele det sørlige Norge og også på Østlandet og Vestlandet. Selv om prisene nå er mye lavere enn i samme periode i fjor, har vi opplevd en lengre periode med store prisforskjeller mellom de ulike delene av Sør-Norge.

Regjeringens mål er klart: Rikelig tilgang på ren og rimelig strøm skal være et konkurransefortrinn i alle deler av landet. Det viktigste tiltaket på kort sikt for å hindre at folk får for høye strømmregninger, er strømstøtteordningen til husholdninger. Den har nå blitt enda mer treffsikker etter overgangen til timesbasert støtte, og den er forlenget til å gjelde forbruk også ut 2024.

På lengre sikt er løsningen utbygging av mer nett, mer kraftproduksjon og en videre satsing på energieffektivisering. Dette er vi godt i gang med. Vi lanserte i april en handlingsplan for raskere nettutbygging og bedre utnyttelse av nettet. Vi har lagt fram en handlingsplan for energieffektivisering i alle deler av norsk økonomi, og vi følger opp energikommisjonens utredning og har allerede gjennomført flere av utvalgets anbefalinger.

Med bakgrunn i den ekstraordinære situasjonen i energiforsyningen både her hjemme, i Norden og resten av Europa har det vært viktig for regjeringen å få en grundig gjennomgang av fordeler og ulemper med dagens prinsipper for prisfastsettelse i ulike deler av kraftmarkedet. Derfor nedsatte vi strømprisutvalget i februar, og i morgen skal jeg motta denne rapporten.

Strømprisutvalgets hovedoppgave har vært å se på hvilke tiltak på kort og lang sikt som kan sikre strømbrukere lavere og mer forutsigbare priser innenfor handlingsrommet i EØS-avtalen. Utvalget skulle også vurdere flere av forslagene som har vært oppe i den offentlige debatten.

Regjeringen har også innført en rekke tiltak for å avhjelpe situasjonen for næringslivet. Det viktigste tiltaket er å gjøre endringer i grunnrentebeskatningen for vannkraft slik at strømprodusentene enklere kan tilby fastprisavtaler for næringslivet. Dette gir bedriftene forutsigbarhet i tider med stor variasjon i strømprisene. Avtalene har blitt stadig bedre, og de bør utvikles og bli enda bedre.

Regjeringen etablerte også en midlertidig energitilskuddsordning for næringslivet i fjor høst. Ordningen på 3 mrd. kr hjalp tusenvis av bedrifter med ekstraordinært høye strømmregninger. Det ble også gitt tilskudd til bedrifter basert på gjennomføringen av enøktiltak hvor bedriftene kunne få dekket nesten halvparten av kostnadene for tiltakene. Det er bra både for den enkelte bedrift og for å øke tilgangen på kraft.

I forslaget til statsbudsjett for neste år foreslår vi å avvikle høyprisbidraget fra 1. oktober. Det ligger dermed til rette for investeringer i ny lønnsom produksjon, noe både næringsliv og husholdningene kan dra nytte av. Vi må lykkes i å få på plass mer kraft, mer nett og mer energieffektivisering. Derfor er regjeringens planer både konkrete og målrettede.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:02:35]: Statsråden og jeg har vært gjennom noen runder på dette før, både skriftlig og muntlig. Det er interessant med strømprisutvalgets utredning, som kommer i morgen. Jeg frykter at svaret på den kan være atter et utvalg – det vil i så tilfelle være en komplett farse, så jeg håper ikke den frykten slår gjennom.

Statsråden gjentar igjen: mer nett, mer kraft. Samtidig har man sagt at Finnmark skal prioriteres for rask utbygging. Det betyr at andre områder nedprioriteres, deriblant Agder, Hordaland, Rogaland, Telemark. I tillegg vet vi at de fleste flaskehalsinntektene oppstår her i NO2, men samtidig spres pengene meget tynt utover hele landet. Spørsmålet er da: Med hensyn til alt næringslivet som sliter her i sør – vi ser flere store bedrifter som Rex Solar, Alcoa og andre, som driver begrenset, eller stopper opp produksjonen – hvordan kan man sørge for at man i det minste har jevn og lik konkurranse innenlands?

Statsråd Terje Aasland [12:03:38]: Aller først tror jeg det blir interessant lesning for representanten når strømprisutvalget legger fram sin rapport, for den viser veldig tydelig sammenhengene i tilknytning til hvordan kraftsystemet faktisk fungerer, hva en kan gjøre, hva en kan følge opp hvis en mener det er politisk riktig. En viser også konsekvensene av de eventuelle tiltakene en gjør. Det tror jeg er veldig viktig i den sammenhengen.

Når det nå blir satt fram påstander om at det at vi har lagt fram industri- og kraftløftet for Finnmark, som skaper nye muligheter i Finnmark, skulle gå på bekostning av andre deler av landet, stemmer ikke det. Det er faktisk slik at det å være tydelig på gjennomføringshastigheten i Finnmark gjør at Statnett også kan fokusere fullt ut på de andre områdene av landet som trenger mer nettutbygging. Den nettutbyggingssituasjonen vi står i, er kanskje det sterkeste uttrykket for at da Fremskrittspartiet satt i regjeringskontorene og bestyrte Olje- og energidepartementet, ble det gjort for lite for å bygge ut mer nett i Norge. I tillegg har vi nå (presidenten klubber) sendt ut (Presidenten klubber igjen.)

Presidenten [12:04:43]: Tiden er ute!

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:04:44]: Jeg ser fram til rapporten som kommer. Den skal leses meget grundig. Det er veldig mange gode forslag i den forbindelse, som vi håper strømprisutvalget har landet ned på, de er jo i Fremskrittspartiets ånd, da vi har foreslått dem flere ganger før. Det er jo det som må til, for det man snakker om, mer kraft og mer nett, er tiltak som tar lang tid, uansett om det prioriteres eller hvor mye saksbehandlingskapasitet Statnett, NVE og hele bølgeballetten får.

Og det er jo det som er problemet. Vi har næringsliv i dag som konkurrerer internt i Norge. Jeg så på Euro-power her i sted, som hadde regnet på strømprisen i september, rundt 20. september, hvor NO2 lå med 85 øre per kWh og Oslo med 3 øre per kWh. Dette er konkurransevridende. Man har altså tre ganger historisk normal i NO2, og så har man en tiendedel i Oslo. Selvfølgelig bør vi alle få det ned mot Oslo-nivået, eller mot et fornuftig nivå, rundt 30 øre. Men hvordan kan man forsvare at man ikke tar noen kortsiktige grep for å ta tak i dette, med kompensasjon e.l.?

Statsråd Terje Aasland [12:05:50]: Jeg er enig i at forskjellen mellom prisområdene bør være så liten som overhodet mulig – og har vært det også i historien knyttet til prisområdene. Vi vurderer hele tiden tiltak for å redusere prisforskjellene. Statnett fastsetter kapasiteten mellom prisområdene, slik at kraftsystemet utnyttes best mulig. Det er begrunnelsen for dette systemet. Økt kapasitet i nettet mellom områdene vil bidra til mindre prisforskjeller internt i Norge. Statnett jobber med mindre oppgraderinger som kan gi noe økt kapasitet. Statnett er også i gang med flere større prosjekter som vil bidra til å øke kapasiteten til NO2 ytterligere. Det er den langsiktige, viktige løsningen for jevnere priser.

Vi foreslår forlengelse av midlertidig forskrift om bruk av flaskehalsinntektene, som representanten var innom. Olje- og energidepartementet har sendt på høring forslag om å forlenge ordningen der deler av Statnetts flaskehalsinntekter går til å redusere nettleien til nettkunder i områder med høye kraftpriser. Prisforskjeller mellom prisområder medfører flaskehalsinntekter til Statnett, og ordningen sikrer at disse inntektene raskt kommer nettkundene, inkludert næringskunder, i prisområder med høye priser til gode. Det er et viktig tiltak i den sammenhengen.

Presidenten [12:07:03]: Da fikk statsråden litt ekstra tid – presidenten håper han fikk sagt det viktigste.

Spørsmål 7

Sofie Marhaug (R) [12:07:17]: «Den 11. oktober er det to år siden Fosen-dommen. På tross av at Olje- og energidepartementet ikke har klart å reparere menneskerettighetsbruddet enda, planlegger regjeringen stortilt utbygging av vindkraft i Finnmark. NVE har vist til at konsesjonssaker i Finnmark er krevende, og at konsultasjoner med reindriftsinteresser blir vanskeligere på grunn av de pågående prosessene på Fosen.

Har statsråden forståelse for at reindriftsutøvere over hele landet frykter nye menneskerettighetsbrudd

når regjeringen etter to år ikke har klart å følge opp Fosen-dommen?»

Statsråd Terje Aasland [12:08:03]: I dag er det mange som har tatt veien til Oslo i anledning toårsdagen for Fosen-dommen. Jeg har stor respekt for demonstrantene, og at de så tydelig gir uttrykk for hva de mener i denne saken. Det er en krevende sak som er spesielt vanskelig for de familiene som har stått i dette over mange år. Jeg forstår at fortvilelsen blir ekstra stor når det tar lang tid å finne en god løsning.

Regjeringen har beklaget overfor reindriftssamene på Fosen at vindkraftkonsesjonene innebærer et brudd på menneskerettighetene, og vi jobber nå kontinuerlig med å følge opp Høyesteretts dom i Fosen-saken og med å finne en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen.

Olje- og energidepartementet har derfor initiert en meklingsprosess mellom partene i Fosen-saken, og det er et tilbud partene har valgt å benytte seg av. En meklingsløsning vil være den raskeste veien for å finne en løsning i saken og gir også partene – dvs. reindriften og vindkraftselskapene – mulighet til selv å ha kontroll på løsningen i saken.

Det er samtidig behov for mer fornybar kraft og mer nett i store deler av landet vårt. Regjeringen har allerede truffet flere tiltak for at konsesjonsbehandlingen av kraft og nett skal gå raskere enn i dag. Samtidig er det en viktig forutsetning for regjeringen at prosjektet for nett og kraft ikke skal gå på bekostning av reindriftens rettigheter, etter artikkel 27 i konvensjonen om sivile og politiske rettigheter. Dette er et helt sentralt spørsmål i konsesjonsbehandlingen.

Konsultasjoner med Sametinget og berørte samiske interesser er en viktig del av konsesjonsprosessene i samiske områder og skal bidra til å sikre at konsesjoner gis på riktig grunnlag. Olje- og energidepartementet er opptatt av at alle konsultasjoner gjennomføres i god tro og med formål om å komme til enighet, og at enhver konsultasjon skal ta utgangspunkt i det konkrete tiltaket.

Sofie Marhaug (R) [12:09:52]: Vi har et pågående menneskerettighetsbrudd. Det er ekstremt alvorlig fordi regjeringen krenker rettsstatens prinsipper ved å trenere denne dommen og for så vidt også avvise den løsningen mange har pekt på, nemlig å rive turbinene.

Jeg vil tilbake til konsesjonsprosessene: Regjeringen legger opp til nye menneskerettighetsbrudd ved å legge opp til stortilt vindkraftutbygging i nord som følge av elektrifiseringen av Melkøya. Den 2. juni kom Norges vassdrags- og energidirektorat med en klar advarsel mot å bygge ut i reinbeiteområder.

«Det viktigste budskapet i notatet er dette: Samtlige av konsesjonssakene i Finnmark er krevende og har lav framdrift.»

Videre står det:

«Konsultasjoner med reindriftsinteressene blir vanskeligere og mer tidkrevende, da det fra reindriftens side henvises til de pågående prosessene på Fosen.»

Hvordan kan regjeringen overkjøre disse klare rådene, og hvorfor journalførte regjeringen dette først i august når brevet kom den 2. juni?

Statsråd Terje Aasland [12:11:00]: La meg starte med å understreke at vi ikke trenerer dommen. Det er blitt jobbet hver eneste dag siden Høyesterett avsa sin dom, med å finne en løsning på denne saken. Vi redegjorde umiddelbart for at vi måtte fatte et omgjøringsvedtak og hvilken prosess som lå til grunn for det. Underveis kom vi på meklingssporet. Partene, altså reindriften, så mulighetene i en avtale og ville utforske det sporet. Det har vi lagt til rette for gjennom den meklingsprosessen som pågår nå. Jeg håper og tror at det kan finnes en løsning i meklingsprosess, for det vil være den raskeste veien til en løsning som kan gi trygghet for reindriften på Fosen.

Hensynet til samisk reindrift har blitt tillagt stor vekt i energisaker de siste 10–15 årene. Det er i denne perioden blitt behandlet en rekke saker om vindkraftverk i samiske områder. Flere av søknadene har enten blitt trukket, avslått av NVE eller fått avslag gjennom klagesaksbehandlingen i departementet. Vi har et rammeverk som i utgangspunktet er godt, men Fosen-dommen gir oss en alvorlig påminnelse om hvor viktig det er å følge det i fortsettelsen.

Sofie Marhaug (R) [12:12:02]: Å la det gå to år uten resultater er å trenere dommen – samtidig som man avviser, som jeg nevnte, og som statsråden ikke svarte på, den ene løsningen som helt åpenbart vil være en løsning på konflikten, for Høyesterett går i dommen gjennom en rekke avbøtende tiltak som de mener ikke holder mål.

Hvorfor har regjeringen problemer med å vurdere det som faktisk kunne fungert, nemlig å rive turbinene og tilbakeføre naturen?

Det statsråden heller ikke svarer på, og som jeg stilte et veldig konkret spørsmål om, er hvorfor regjeringen overkjører NVEs klare råd om at det ikke går an å bygge vindkraft i reinbeiteområder i Finnmark, og hvorfor man har etterdatert notatet – anbefalingen – som kom den 2. juni, før Melkøya-beslutningen, til 21. august, som var etter Melkøya-beslutningen. Synes statsråden det er god forvaltningskikk?

Statsråd Terje Aasland [12:13:05]: NVE har ikke uttalt at det ikke går an å bygge vindkraft i Finnmark. Hvis de har uttalt det, må de se hva som faktisk er tilfellet i Finnmark. Det står vindkraftverk der i dag. Det går selvfølgelig an å bygge det, men en må gjøre det på en god måte når det gjelder reindriftens rettigheter – de må ivaretas gjennom gode prosesser og gode ordninger.

Vi trenerer ikke dommen. Det er jobbet hver dag med å finne en løsning. Nå er vi i et meklingsspor. Jeg håper at det sporet fører til en omforent avtale mellom reindriften, vindkraftselskapene og staten. Vi har vært veldig tydelige på at i den grad vi kan bidra til å få til en avtale som vil være til det beste for partene – kanskje spesielt for reindriften – vil vi gjøre det, slik at en får trygghet for fremtiden. Jeg er opptatt av at reindriften, når de eventuelt signerer en avtale, skal ha trygghet for at de kan ha reindriften videre i et generasjonsperspektiv, som et viktig grunnlag.

Spørsmål 8

Hege Bae Nyholt (R) [12:14:19]: «Den 11. oktober er det to år siden Høyesterett slo fast at vindturbinparken på Fosen er et menneskerettighetsbrudd mot de samiske reindriftsutøverne på Fosen.

Hvor lenge mener statsråden at det er en rettsstat verdig å ha et pågående menneskerettighetsbrudd mot et urfolk?»

Statsråd Terje Aasland [12:14:44]: Regjeringen jobber med å finne en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Olje- og energidepartementet varslet allerede i desember 2021 en omgjøringsprosess for konsesjonen i lys av Høyesteretts dom. Endringene i konsesjonsvedtakene krever at saken er tilstrekkelig opplyst, og det er nødvendig med et oppdatert kunnskapsgrunnlag før en fatter nye vedtak i saken. Det har vært gjennomført en rekke konsultasjoner med reindriften og Sametinget om oppfølgingen av dommen og behovet for utredninger.

Olje- og energidepartementet har også tatt initiativ til en meklingsprosess mellom partene i Fosen-saken. Meklingsprosessen er ledet av riksmekler Mats Ruland, og det er et meklingssteam rundt ham med både samejuridisk kompetanse og reindriftskompetanse. Partene i meklingsprosess har hatt en rekke møter, der staten også har deltatt i enkelte av møtene. Meklingsprosessen er et spor som kan gi en raskere løsning enn den varslede forvaltningsprosessen for å omgjøre konsesjonsvedtakene.

Jeg kan forstå frustrasjonen over at tiden går, men selv om saken ikke er løst, er det et godt og viktig arbeid som nå pågår for at saken skal løses på en god måte. Det

er avgjørende at vi så raskt som mulig finner en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen i tiden framover. Vi har fortsatt håp om at meklingssporet vil kunne føre fram til en minnelig løsning i saken. Det ville være det beste for alle parter.

Hege Bae Nyholt (R) [12:16:08]: Jeg opplever at vi ofte hører fra denne regjeringen at det er behov for mer kunnskap og mer utredning, men sannheten er at Stortinget den 1. juni i år fikk overlevert sannhets- og forsoningskommisjonen rapport. Samme dag okkuperte unge samer Statsministerens kontor, SMK, for å markere at det var 600 dager siden Fosen-dommen falt.

Synes statsråden at treneringen av Fosen-saken er et godt utgangspunkt for videre forsoning mellom samer og nordmenn? Har vi virkelig tid til nok en utredning og nok en høring, og er det nødvendig etter at det er falt en dom?

Statsråd Terje Aasland [12:16:43]: Jeg er i likhet med representanten opptatt av å finne en god løsning for reindriftssamene på Fosen, at det er en varig løsning, en løsning som sikrer reindriften i et generasjonsperspektiv. Vi trenerer ikke saken, det jobbes med saken hver eneste dag, vi er i gang med et meklingsspor. Det er en kompleks meklingsprosess. Det er ikke som en lønnsforhandling, men komplekse spørsmål som skal vurderes av de partene som er i meklingsprosessen. Det jobbes intenst med framdrift og spørsmål i denne meklingsprosessen. Jeg kan ikke gå inn på hva som ligger i meklingsprosessen, den foregår i fortrolighet, men jeg har håp om at meklingssporet vil kunne føre fram til en minnelig løsning i saken som vil trygge reindriften i tiden framover, og jeg mener det er et godt spor der vi kan håpe på et godt resultat.

Hege Bae Nyholt (R) [12:17:33]: I rapporten som Stortinget fikk overlevert av sannhets- og forsoningskommisjonen, blir det bl.a. pekt på at mange unge samer mister sin tiltro til norske myndigheter og statens institusjoner på grunn av den manglende oppfølgingen av Fosen-saken. Dette er alvorlig. Mener statsråden at han har et ansvar for unge samers minkende tillit til norske myndigheter?

Statsråd Terje Aasland [12:17:58]: Jeg har et ansvar for å finne en god løsning for reindriftssamene på Fosen. Det jobber vi med kontinuerlig. Som jeg har sagt: Hvis vi skal finne en god løsning, må dette ivaretas i et generasjonsperspektiv, slik at de får trygghet for at reindriften kan gå over tid. Jeg har stor respekt for den klare ytringen som ungdom som nå demonstrerer, kommer med i sin mening om denne saken, men det beste grunnlaget for unge menneskers trygghet i tiden

framover, er kanskje nettopp at vi ivaretar reindriften i et generasjonsperspektiv, og at vi håndterer saken med den store respekten som denne saken fortjener.

Spørsmål 9

Geir Jørgensen (R) [12:18:46]: «Den 11. oktober er det to år siden Fosen-dommen. Dommen er ikke fulgt opp, og det foregår et pågående menneskerettighetsbrudd på Fosen. Maktfordeling mellom domstolene, Stortinget og regjeringen er et bærende rettsstatsprinsipp som Benedikte Moltumyr Høgberg, professor i statsrett ved Institutt for offentlig rett ved UiO, beskriver slik: «Når Høyesterett har sagt sitt, må de to andre statsmaktene følge det opp. Hvis ikke har vi ingen rettsstat.»

Hvor lang tid mener statsråden at oppfølging av en høyesterettsdom kan ta, før det truer selve rettsstaten?»

Statsråd Terje Aasland [12:19:29]: Regjeringen tar høyesterettsdommen i Fosen-saken på alvor. Det er avgjørende for oss å finne en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen.

Det er ikke riktig at dommen ikke følges opp. Saken har hatt høy prioritet i regjeringen siden Høyesterett avsa sin dom i oktober 2021. Bare uker senere dro daværende olje- og energiminister Marte Mjøs Persen til Fosen og møtte reindriften og Sametinget. Som nevnt i mitt tidligere svar til representanten Nyholt, varslet departementet allerede i desember 2021 en omgjøringsprosess for konsesjonene i lys av Høyesteretts dom. Det har vært gjennomført en rekke konsultasjoner med reindriften og Sametinget om oppfølgingen av dommen og behovet for utredninger.

Olje- og energidepartementet har også som kjent initiert en meklingsprosess mellom partene i Fosen-saken, et tilbud partene har valgt å benytte seg av. Meklingsprosessen er et spor som forhåpentligvis kan gi en raskere løsning enn den varslede forvaltningsprosessen for å omgjøre konsesjonsvedtaket. Partene i meklingsprosessen har hatt en rekke møter, der staten også har deltatt i enkelte av møtene. Innholdet i meklingsprosessen er fortrolig, som jeg har gitt uttrykk for, men vi har fortsatt håp om at meklingsprosessen vil kunne føre fram til en minnelig løsning i saken. Det vil, ut fra min vurdering – og alles vurdering, tror jeg – være den beste løsningen for alle parter.

Departementets arbeid med en omgjøringsprosess for vedtakene i saken fortsetter. I lys av meklingsprosessen og i dialog med reindriften har imidlertid Olje- og energidepartementet foreløpig ventet med å sette ut utredningsprogrammet som det er konsultert om knyt-

tet til et omgjøringsvedtak i saken, nettopp fordi man har fokus på meklingen.

Geir Jørgensen (R) [12:21:10]: Etter Rødts syn er regjeringens manglende oppfølging av Fosen-dommen en skam for rettsstaten. Det er nok et overgrep mot den samiske befolkningen og ikke minst næringsutøverne i den samiske reindriften.

I Hurdalsplattformen, som vi må formode at fortsatt gjelder for denne regjeringen, sier man at Norge skal være et foregangsland for urfolks rettigheter. Vi er altså på det andre året av manglende oppfølging av en klar høyesterettsdom.

Statsråd, du trenger ikke å svare meg, men du kan svare folkene oppe på galleriet. Du kan svare dem som sitter ute i gangen, og dem som nå okkuperer Karl Johans gate. Hvordan synes du egentlig det går med den setningen fra Hurdalsplattformen om at Norge skal være et foregangsland for urfolks rettigheter?

Presidenten [12:22:08]: Presidenten vil bare minne om at «du» ikke er en tiltaleform i stortingssalen.

Statsråd Terje Aasland [12:22:14]: Vi følger opp Høyesteretts dom. Vi tar det på største alvor. Det er viktig at vi finner en god løsning for reindriftsutøverne på Fosen. Jeg har hatt mye kontakt med disse før meklingen startet. Jeg er opptatt av at vi kan få til et resultat som sikrer reindriften i et generasjonsperspektiv. Det tror jeg vil være avgjørende viktig.

Jeg tror det er muligheter for å finne en god løsning i meklingssporet, en løsning som også reindriften er – skal vi si – fullt innforstått med, før en eventuelt signerer en avtale. Det kan være med på å etablere den tryggheten reindriften trenger i et framtidig perspektiv.

Det er jobbet med høyesterettsdommen fra dag én. Jeg er også utålmodig etter å finne en løsning i denne saken, men det er viktig at vi gjør det på en sånn måte at vi har partene med oss så lenge det pågår en meklingsprosess, og at de også får anledning til å vurdere de komplekse spørsmålene i denne saken.

Geir Jørgensen (R) [12:23:14]: Takk for svaret.

Høyesterett har, som det har blitt sagt fra regjeringens hold flere ganger, ikke sagt at vindturbinene må rives, men det som er viktig å få med seg, er at Høyesterett heller ikke har sagt at de kan bli stående. Det nasjonale rådgivende organ for menneskerettigheter her i landet, NIM, som skal rådggi både regjering og storting, har nylig sagt at man er i ferd med å begå et nytt menneskerettighetsbrudd fordi man ikke klarer å komme til en løsning på dette. På nytt er spørsmålet til statsråden: Hvor lang tid mener statsråden at regjeringen har på seg før man kan få avsluttet dette kapitlet?

Statsråd Terje Aasland [12:24:10]: Jeg er, i likhet med representanten Jørgensen, veldig utålmodig etter å finne en god løsning for reindriftsfamiliene på Fosen. Vi må ha en god løsning for det, en varig løsning, en løsning som ligger der i generasjonsperspektivet.

Det er helt riktig at Høyesterett ikke har uttalt hva som skal skje med vindkraftturbinene eller vindkraftanleggene på Fosen. Det er derfor vi enten må ha et nytt forvaltningsvedtak som baseres på oppdatert kunnskap etter forvaltningslovens bestemmelser, eller kunne finne fram til en avtaleløsning mellom partene, hvor staten eventuelt er med og bidrar til at avtalen kan realiseres. Denne meklingsprosessen er i gang. Jeg har håp om at vi kan ende opp med en minnelig avtale gjennom en mekling, og at det er en avtale som kan skape framtidstrygghet for reindriften i Fosen, også i et generasjonsperspektiv.

Spørsmål 10

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:25:26]: «I ein rettstat er det eit grunnleggande prinsipp at når ein dom er felt må den som er domfelt, i dette tilfellet staten ved Olje og energidepartementet og NVE, sørge for at lovbrottet opphøyrer.

Meiner statsråden at vindkraftverket kan fortsette å gå som før og utbyggerane fortsette å tene pengar på ein ugyldig ekspropriasjon utan at det slår grunnleggande sprekkar i fundamentet av forfatninga vår og rettstryggleiken til innbyggjarane i det norske samfunnet?»

Statsråd Terje Aasland [12:26:02]: Jeg vil først presisere at staten verken ved NVE eller OED var parter eller er domfelt i denne saken. Saken for Høyesterett gjaldt spørsmålet om utmåling av ekspropriasjonstatning mellom vindkraftselskapene og reindriften som skulle tas til behandling. Høyesterett avviste dette.

Høyesterett har lagt til grunn at konsesjonsvedtakene fra 2013 innebærer et brudd på menneskerettighetene fordi de krenker reindriftssamene på Fosens mulighet til å dyrke sin kultur. Dommen sier imidlertid ikke hva som skal skje med vindturbinene i de to vindparkene, og det er regjeringens ansvar at saken finner en god løsning. Det er avgjørende at vi så raskt som mulig lykkes med nettopp å finne en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Jeg tar et stort ansvar for at vi skal lykkes med det.

Olje- og energidepartementet har tatt initiativ til en meklingsprosess mellom partene i Fosen-saken, et tilbud partene har valgt å benytte seg av. En meklingsløsning vil være den raskeste veien for å finne en løsning i saken, og gir også partene, dvs. reindriften og vindkraft-

selskapene, mulighet til selv å ha kontroll på løsningen som da kommer i saken.

Høyesterettsdommen betyr ikke at konsesjonene til vindkraftverkene på Storheia og Roan uten vidare har falt bort. Fram til nye vedtak eller en eventuell avtaleløsning kommer på plass, drives vindkraftverkene i henhold til de opprinnelige konsesjonene.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:27:29]: Takk for svaret.

Høgsterett kjende vindkraftkonsesjonen på Fosen ugyldig fordi konsekvensane av naturinngrepa blei så omfattande at det trua sjølve retten til å utøve samisk reindriftskultur, slik statsråden påpeika, altså retten til kulturutøving. Saka handla ikkje om kor mykje pengar som skulle betalast ut, og pengar kan heller ikkje erstatte dette tapet, for det er kulturutøvinga og menneskerettane knytte til det som er brotne.

Spørsmålet mitt blir då: Meiner statsråden at samisk kultur har eit reelt rettsvern i Noreg dersom staten pressar gjennom eit forlik som inneber at vindkraftverka blir ståande?

Statsråd Terje Aasland [12:28:23]: Det enkle svaret på det er ja. Reindriftens rettigheter og de samiske interessene skal ivaretas. Jeg vil ikke forskuttere løsningen på verken meklingsprosess eller et nytt forvaltningsspor, men det er statens ansvar at saken finner en løsning, og det har vi fullt fokus på. Derfor har det også vært viktig at vi har fått i gang dette meklingssporet, jeg tror det er viktig. En meklingsløsning vil være den raskeste veien til å finne en løsning, den raskeste veien til at reindriftsfamiliene kan gå vidare med trygghet for tiden framover, og at de kan drive næringen sin i et generasjonsperspektiv, for en meklingsløsning med en avtale vil også innebære at reindriften og vindkraftselskapene selv får en mulighet til å ha kontroll på løsningen av saken.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:29:19]: Denne saka engasjerer mange fordi ho rører ved rettstryggleiken og maktfordelingsprinsippet. Statsråden svara at det er viktig å leggje til rette for at reindriftsutøvarane skal ha tryggleik for å drive si næring i eit generasjonsperspektiv. No har staten engasjert ein privatperson, ein meklar, for å prøve å få til ein avtale. Kan statsråden seie noko om kva den prinsipielle konsekvensen denne måten å følgje opp saka på, kan få for andre saker? Kan dette opne for ein lovpraksis der resurssterke aktørar, som staten, kan forhandle seg vekk frå ansvaret for å rette opp urett ein er dømt for i Høgsterett?

Statsråd Terje Aasland [12:30:02]: Vi forhandler oss ikke vekk fra ansvaret. Vi tar ansvar i denne saken

og prøver å finne en omforent løsning som reindriften kan leve godt med i et framtidsperspektiv – ivareta generasjonsperspektivet, som jeg sa – og som også vindkraftselskapene kan være med på.

Det at vi bruker en mekler i denne situasjonen, tror jeg er med på å etablere en form for trygghet både hos reindriften og hos vindkraftselskapene, og at det ikke er staten, en mektig stat, som kommer inn og styrer dette meklingssporet. Det gjøres altså av et meklingssteam bestående av riksmekler Mats Ruland, en jurist med samisk juridisk kompetanse og en reindriftsutøver. Jeg tror det er ganske bra for nettopp å etablere trygghet i de samtalene som nå pågår i fortrolighet i denne meklingsrunden. Det tror jeg er det beste utgangspunktet for å gjøre dette på en god måte, uten at staten på noen som helst måte er dominerende i denne saken.

Spørsmål 11

Lars Haltbrekken (SV) [12:31:08]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på samenes menneskerettigheter. Regjeringen foreslo i vår et utredningsprogram som skulle se på samme spørsmål som ble vurdert i rettssalen. Nå er dette satt på pause, og Riksmekleren er koblet inn.

Hvor lenge skal regjeringen prøve seg på en omkamp om høyesterettsdommen før den begynner arbeidet med å avslutte bruddet på menneskerettighetene?»

Statsråd Terje Aasland [12:31:50]: Regjeringen tar høyesterettsdommen i Fosen-saken på det største alvor, og vårt arbeid er på ingen måte en omkamp om dommen. Det er vårt ansvar å finne en løsning som ivaretar rettighetene til reindriften og reindriftssamene på Fosen. Jeg er opptatt av å ha en konstruktiv dialog for å komme til en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Derfor er det bra at det nå er i gang en meklingsprosess som forhåpentligvis kan føre til en løsning i saken. Dersom meklingsprosessen ikke fører fram, vil departementet følge opp saken ved å fatte nye vedtak. I så fall må det gjennomføres en saksbehandling på vanlig måte, etter forvaltningslovens prinsipper.

Olje- og energidepartementet varslet allerede i desember 2021 en omgjøringsprosess for konsesjonene i lys av høyesterettsdommen. Endring i konsesjonsvedtakene krever at saken er tilstrekkelig opplyst, og det er nødvendig med et oppdatert kunnskapsgrunnlag før det fattes nye vedtak i saken. Det har vært gjennomført en rekke konsultasjoner med reindriften og Sametinget om oppfølgingen av dommen og behovet for utredninger. Utredningsplikten i forvaltningsloven § 17 innebæ-

rer at departementet har et selvstendig ansvar for at en sak er tilstrekkelig opplyst før et omgjøringsvedtak kan treffes. Den prosessen som er igangsatt i departementet, skal sikre nødvendig utredning av bl.a. den faktiske situasjonen på Fosen og effekten av mulige avbøtende tiltak før et nytt vedtak fattes. Dette er nødvendig for å sørge for en forsvarlig saksbehandling i departementet, og det innebærer ingen overprøving av høyesterettsdommen.

Det foreligger mye dokumentasjon i saken, innhentet og utarbeidet gjennom de foregående prosessene, som vil inngå i det samlede kunnskapsgrunnlaget. I tillegg har Olje- og energidepartementet et eget ansvar for å innhente ytterligere informasjon og dokumentasjon som er nødvendig for å fatte et nytt vedtak.

Som sagt: Nå pågår det en meklingsprosess mellom partene i Fosen-saken, som Olje- og energidepartementet har tatt initiativ til, og i lys av meklingsprosessen og i dialog med reindriften har Olje- og energidepartementet foreløpig ventet med å sette ut det utredningsprogrammet, som det er konsultert om, knyttet til et omgjøringsvedtak i saken. Meklingsprosessen kan gi en raske løsning enn en forvaltningsprosess for å omgjøre konsesjonsvedtakene.

Vi har håp om at meklingsprosessen vil kunne føre fram til en minnelig løsning i saken, og jeg tror også det vil være det beste for alle parter i denne saken.

Lars Haltbrekken (SV) [12:34:18]: Reindriftssamene fra Fosen som vant i Høyesterett, er til stede her i dag. De sitter på galleriet. Det jeg lurer på, er hvilket budskap statsråden har til dem som vant i Høyesterett, fikk en enstemmig høyesterettsdom, men som fortsatt får sine menneskerettigheter brutt. Hvilket budskap har statsråden til dem?

Statsråd Terje Aasland [12:34:52]: Det er at vi må finne en god løsning for reindriften på Fosen. Vi må sikre at reindriften på Fosen kan drives videre i et generasjonsperspektiv, at det er muligheter til å overlate denne næringen til kommende generasjoner, og at vi på en trygg måte klarer å ramme inn dette, enten gjennom meklingssporet eller et nytt forvaltningsvedtak.

Så har jeg lyst til å legge til at det er reindriftssamene på Fosen som merker belastningen av dette. Jeg er opptatt av at vi kan gjøre dette så raskt som mulig, men vi må gjøre det på en forsvarlig måte, en måte som gjør at de kompliserte, komplekse spørsmålene som ligger i denne meklingsprosessen, får tilstrekkelig behandling, og at det blir tid til vurderinger fra de berørte parter, sånn at vi får en god prosess og en god avtale til slutt, hvis det er det en ender opp med. Det håper og tror jeg at vi kan gjøre.

Jeg er veldig opptatt av at reindriftssamene på Fosen skal kunne drive videre i et generasjonsperspektiv. Jeg

har møtt dem ved flere anledninger og forstår at dette er et sterkt uttrykk for det som er (presidenten avbryter) ...

Presidenten [12:35:53]: Taletiden er ute.

Lars Haltbrekken (SV) [12:35:56]: Jeg hører at statsråden sier at meklingssporet er den raskeste veien til en løsning. Samtidig fikk vi på Eidsvolls plass for kort tid siden høre representanter for Nordgruppen på Fosen, som sa at de vil bryte meklingsprosessen dersom det ikke snart kommer noe konkret på bordet.

Så spørsmålet mitt er: Vil statsråden sørge for å legge noe konkret på bordet i disse meklingsprosessene? Vil han f.eks. komme med et forslag om at staten nå skal utrede en rivning av anleggene og få områdene tilbakeført til naturen og reindriften?

Statsråd Terje Aasland [12:36:53]: Jeg kan ikke gå inn i hva verken staten eller andre gjør i denne meklingsprosessen. Den skal foregå i fortrolighet, og det spekulerer jeg. Jeg har håp om at vi kan finne en god løsning for reindriften på Fosen og de menneskene som der er direkte berørt, og at vi kan finne en varig løsning som sikrer deres framtidss grunnlag.

Spørsmål 12

Freddy André Øvstegård (SV) [12:37:32]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på sameenes menneskerettigheter. Statsministeren lovde under aksjonene i vår at en løsning skal være på plass før det har gått 1 000 dager.

Kan statsråden garantere en løsning på Fosen-saken i løpet av de neste 270 dagene?»

Statsråd Terje Aasland [12:38:09]: Det er avgjørende at vi så raskt som mulig finner en løsning som ivaretar rettighetene til reindriftssamene på Fosen. Jeg forstår godt frustrasjonen over at tiden går. Det er utålmodighet i denne saken. Å løse saken før 1 000 dager har gått, er fortsatt ambisjonen. Samtidig er arbeidet med å følge opp Høyesteretts dom utfordrende og tidkrevende, og det finnes ingen enkle løsninger. Selv om saken ikke er løst, vil jeg understreke at det er et godt og viktig arbeid som nå pågår for at saken skal løses på en god måte. Meklingsprosessen som regjeringen har satt i gang, er et alternativt spor som kan gi en raskere løsning enn forvaltningsprosessen for omgjøring av konsesjonsvedtakene. Meklingen gir også partene, dvs. reindriften og vindkraftselskapene, muligheten til selv å ha kontroll på løsningen i saken ved eventuell under-tegnelse eller inngåelse av en avtale. Vi håper fortsatt at

dette sporet kan føre fram, og det vil – tror jeg – være det beste for alle parter.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:39:12]: Jeg takker for svaret. Det er klart at i situasjonen med et pågående menneskerettighetsbrudd, et pågående brudd på urfolks rett til å utøve kultur etter FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, er det helt åpenbart at tillit til statens håndtering er og blir helt sentralt. Når vi ser på aksjonene her i dag, er det lett å slå fast at den tilliten er på et svært skjørt sted. Derfor lurar jeg på hva statsråden tenker om det løftet som har blitt gitt om 1 000 dager, og hva som skjer med tilliten til statens håndtering når han i dag kun kan holde fast ved en ambisjon og ikke gi noen garanti på at det løftet vil bli innfridd innen de 270 dagene som er igjen.

Statsråd Terje Aasland [12:40:10]: Det er et veldig sterkt uttrykk for at vi ønsker å løse denne saken så raskt som mulig. Vi vet at de som driver reindrift og reindriftssamene på Fosen, er de som kjenner belastningen ved å stå i denne saken på kroppen. Vår hensikt er å løse den så raskt som overhodet mulig. Men som sagt, det er komplekse og krevende spørsmål som må vurderes i denne sammenhengen. Jeg har fremdeles en ambisjon om at vi kan løse denne saken innenfor de 1 000 dagene som statsministeren ga uttrykk for. Vi ønsker at dette skal skje så raskt som mulig, men det må skje på en slik måte at det gis tid til avklaringer og grundige vurderinger i de spørsmålene som er til vurdering i meklingsprosessen, for det er store spørsmål de enkelte partene skal ta stilling til.

Freddy André Øvstegård (SV) [12:40:56]: Noe av det som gjør denne saken desto mer alvorlig, er jo egentlig helhetsbildet. Vi ser i land etter land at urfolks rettigheter, særlig knyttet til landområder og det å drive med næringer som er kulturbærende, blir brutt, og det skjer ofte i forbindelse med såkalt grønne prosjekter og utbygging av kraft. Urfolksbevegelser internasjonalt har kalt dette en ny grønn kolonialisme. Det er alvorlig kost. Skal vi lykkes med de oppgavene vi har foran oss, og med å få til det grønne skiftet, må vi både bytte ut fossil energi med grønn kraft og gjøre skiftet på en rettferdig måte.

Hva tenker statsråden om veien videre for å lykkes med et grønt skifte som opprettholder tillit og lim i samfunnet, om regjeringen ikke lykkes med å innfri løftene og menneskerettighetene i Fosen-saken?

Statsråd Terje Aasland [12:41:58]: Jeg tror vi må gjøre ting enda mer overveid i tiden framover. Vi må ta hensyn til reindriften når vi utvikler samfunnet, og når vi skal legge til rette for ny fornybar energiproduksjon,

som jeg er enig med representanten i at er helt nødvendig for at en skal kunne skape nye muligheter, kutte klimagassutslippene osv. Og en må gjøre det på en måte som gir trygghet for at en ikke sakte, men sikkert spiser opp det landet og de områdene som reindriften skal drives på. Vi må gi dem trygghet for at de kan drive næringen sin videre i et langsiktig perspektiv. Det er grunnlaget for den samiske kulturutøvelsen gjennom reindriften. Det må vi legge til rette for og skape trygghet for at vi kan gjøre i fortsettelsen. Det er et stort statlig ansvar at vi følger opp det på en god og trygg måte i fortsettelsen.

Presidenten [12:42:45]: Spørsmål 13 er behandlet tidligere. Vi går da til spørsmål 14.

Spørsmål 14

Presidenten [12:42:50]: Dette spørsmålet, fra representanten Kathy Lie til kultur- og likestillingsministeren, er overført til olje- og energiministerens som rette vedkommende.

Kathy Lie (SV) [12:43:03]: «Det er nå to år siden Høyesterett avsa en enstemmig dom som slo fast at vedtaket om å gi konsesjon til utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk var et brudd på samenes menneskerettigheter. Vindturbinene står fortsatt, og reindriftssamenes rett til kulturutøvelse på Fosen er fortsatt brutt.

Hvordan skal statsråden sørge for at urfolks rett til kulturutøvelse blir respektert?»

Statsråd Terje Aasland [12:43:31]: Høyesterett har lagt til grunn at konsesjonsvedtakene fra 2013 krenker reindriftssamene på Fosens mulighet til å dyrke sin kultur. Regjeringen har beklaget overfor reindriftssamene på Fosen at vindkraftkonsesjonen innebærer et brudd på menneskerettighetene, og jobber for å finne en løsning som sikrer rettighetene til reindriftssamene.

Nå pågår det en meklingsprosess mellom partene i Fosen-saken, som Olje- og energidepartementet har tatt initiativ til, ledet av riksmekler Mats Ruland med sitt meklingssteam. Jeg er glad for at reindriften har valgt å gå inn i denne meklingsprosessen. Etter min vurdering er en meklingsløsning den raskeste veien mot målet. Målet er at reindriften rettigheter blir ivaretatt, at reindriften på Fosen fortsatt kan drive reindrift, og ikke minst at reindrifts ungdom på Fosen ser muligheter og en framtid i reindriften for seg og sine på Fosen. Derfor er generasjonsperspektivet særdeles viktig i den endelige avgjørelsen av denne saken.

Dersom meklingen ikke fører fram, vil departementet følge opp saken ved å fatte nye vedtak. I så fall må det gjennomføres en saksbehandling på vanlig måte.

Kathy Lie (SV) [12:44:39]: Det er ingen tvil om at samenes reindrift og fiske er en næring og et levebrød, men det er også en essensiell del av kulturen. Når reindriftsområder bygges ned av vindkraftverk og samene nektes fiskerett i Tanaelva, har man strupt de to viktigste grunnpilarene i samenes kultur. Hvordan kan statsråden være med på å opprettholde disse bruddene på urfolks rettigheter, og hvordan vil statsråden sørge for at vi ikke lar samenes lange kamp for sin kultur og levemåte bli evigvarende?

Statsråd Terje Aasland [12:45:14]: Aller først: Vi prøver ikke å opprettholde det som Høyesterett sa i dommen om reindriften på Fosen. Vi prøver å løse det. Vi prøver å finne en god, varig løsning, som jeg redegjorde for i mitt første svar.

Jeg er helt enig i at næringsveiene står sterkt i noe av den samiske kulturutøvelsen. Det er et viktig grunnlag som vi skal ivareta i fortsettelsen. Det er jeg opptatt av, og det har jeg redegjort for mange ganger nå. Jeg tror noe av det viktige er at vi innenfor reindriften kan skape trygghet for fremtiden, trygghet for at en har en næringsvei en kan lene seg på, og at de oppvoksende generasjoner også kan ha en framtidsdrøm om å drive denne næringen på en trygg og god måte. Det er generasjonsperspektivet i dette, og det ønsker vi å presisere at skal vektlegges i den avgjørelsen som skal komme når det gjelder Fosen-saken, og også i hvordan vi tenker rundt utviklingen av f.eks. tilgang på fornybar energi i tiden framover.

Kathy Lie (SV) [12:46:15]: Vi har vedtatt at samisk er et offisielt språk i Norge. Vi har et eget sameting som vedtar politikk for Sápmi. Vi applauderer samenes joik og kunsthåndverk, og det produseres fantastisk mye bra samisk film og musikk. Alt dette jubler vi over, men når det gjelder å sikre samenes arealer til reindriften, lar vi markedskreftene og profitten styre. Da har jubelen stilnet.

Hvordan kan en statsråd og en rød-grønn regjering sette markedskreftene foran urfolks rett til å utøve sin kultur?

Masud Gharahkhani hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Terje Aasland [12:46:55]: Vi må som sagt finne en løsning på Fosen som gjør at vi kan legge til rette for at reindriftsnæringen, som er en viktig del av den samiske kulturutøvelsen, kan drive videre i et framtidig perspektiv.

Jeg jubler også for reindriftsnæringen som en viktig næringsgren, ikke bare for den samiske kulturutøvelsen, men for noe av det Norge vi egentlig er glad i. Jeg har stor respekt for den kunnskapen, den tanken og det som ligger i den tradisjonen som er bundet til reindriften vår. Det er viktig at vi klarer å ivareta det på en trygg og god måte for fremtiden – skape håp og optimisme knyttet til det. Det kan også være med på å utvikle nye næringsgrenner som er viktige for den samiske kulturen, knyttet til reiselivsopplevelser osv., og gjøre mange viktige ting i så måte. Reindriften som en del av kulturutøvelsen og som næringsvei er helt essensiell i det.

Presidenten [12:47:50]: Den ordinære spørretimen er omme.

Sak nr. 3 [12:47:56]

Redegjørelse av statsministeren om situasjonen i Midtøsten

Statsminister Jonas Gahr Støre [12:48:19]: Som så mange i Norge og i hele verdenssamfunnet er jeg rystet over Hamas' grufulle terrorangrep i Israel. Min og regjeringens dypeste medfølelse går til ofrene – til de som har mistet sine kjære, de som har opplevd vold, drap og mishandling, og til de som nå lever i uvisshet om det som skal komme.

Bildene og beretningene er hjerteskjærende. Uskyldige sivile, fra små babyer til de aller eldste, er angrepet, drept, skadet eller tatt til fange, i strid med alle folkerettens lover, normer og prinsipper.

Omfanget er sjokkerende. Det kan ikke beskrives som annet enn terror, som krigsforbrytelser.

Vi har fordømt terrorangrepet og voldshandlingene fra Hamas på det sterkeste. Vi har fra første stund oppfordret til at de må stoppe, og vi bruker alle anledninger vi har, til å understreke at gislene som holdes, må løslates umiddelbart.

Det som har skjedd i Israel, er svært dramatisk, og det er skremmende.

I Israel beskrives helgens voldelige angrep som det mest rystende i landets 75-årige historie. Grusomhetene har vekket til live noen av de mørkeste kapitlene i det jødiske folkets historie. Det som har skjedd, vil derfor etterlate dype sår. Det vil få varige følger – for politikken og for nasjonens samhold. Hamas' gjerninger har skapt en dyp følelse av utrygghet, ikke bare i det daglige, men det vil også påvirke synet på fremtiden.

Norge viser dyp medfølelse med det israelske folk. Til Israels ledere og til det israelske folk har vi uttrykt vår solidaritet i denne mørke stunden.

Israel står ikke alene. Vi står med dem.

Israel har rett til å forsvare seg mot væpnede angrep, til å beskytte sitt folk fra vold og trusler.

Norge forsvarer denne retten. Vi understreker samtidig at tiltakene må være nødvendige og forholdsmessige. De må utøves på en måte som er i tråd med krigens folkerett, og det må skilles mellom militære mål og sivilbefolkningen.

Vi ser nå at angrepene mot Hamas på Gazastripen har omfattende konsekvenser i form av drepte, sårede og ødelagte bygninger og infrastruktur. Det er Hamas som er ansvarlig for det brutale angrepet mot israelske sivile – ikke den palestinske sivilbefolkningen, ikke palestinske selvstyremyndigheter.

Det som skjer nå, er at Hamas' omfattende angrep leder til israelske motreaksjoner, som igjen fører til store lidelser og påkjenninger for hardt prøvede sivile i Gaza. Det er lidelser som Hamas bærer et tungt ansvar for, og som de med stor sannsynlighet har regnet med.

I denne stund kan ikke vi straffe det palestinske folket for Hamas' ugjerninger. Noe annet ville være å gjennomføre en kollektiv avstraffelse av et helt folk. Derfor vil vår linje være å finne den rette inngangen til å sikre fortsatt støtte og bistand til det palestinske folket. Men la meg understreke: Ikke under noen omstendigheter vil norsk bistand gå til Hamas eller via Hamas-kontrollerte institusjoner.

Som leder av giverlandsgruppen for Palestina er det viktig for Norge å understreke at støtten til institusjonsbyggingen og tostatsløsningen ligger fast.

Det er åpenbare mangler og svakheter i det palestinske styresettet, men med et mulig unntak for Hamas og deres støttespillere, ser jeg ingen – i de palestinske områdene, i Israel eller i regionen – som vil se seg tjent med et sammenbrudd i de palestinske selvstyremyndighetene.

Å kutte støtten til selvstyremyndighetene og stoppe annen humanitær hjelp vil kun føre til ytterligere eskalering, til mer radikaliserings og en forverret situasjon for bl.a. de så langt nesten 200 000 palestinere i Gaza som har måttet flykte fra sine hjem. De har ingen steder å dra.

Mange har søkt ly på FN-skoler. Disse er overfylte. De er ikke utstyrt for å hjelpe alle som kommer dit, og slike skoler blir også truffet i de mange luftangrepene.

Det er stort behov for medisinsk assistanse, husly, mat, vann og beskyttelse. Og der skal vi bidra med humanitær bistand.

Vi jobber med å få oversikt over behovene og over hvem som er best egnet til å hjelpe. Flere norske organisasjoner som er på plass i Gaza, har signalisert at de planlegger ytterligere innsats. Det gjør også FN og Røde Kors-bevegelsen.

Israels rett til selvforsvar vil kunne omfatte nødvendige og forholdsmessige tiltak for å hindre tilførsel av

våpen og andre angrepsmidler til Gaza. Det støtter Norge.

Det er imidlertid ikke likegyldig hvordan eller hvor slike tiltak utøves. Humanitærrettens regler gjelder. Det betyr bl.a. at nødhjelpssendinger må slippe igjennom.

Vi støtter derfor EUs appell om at Israel ikke bør innføre en full blokade av strøm, vann, mat og andre varer som er livsnødvendige for sivilbefolkningen i Gaza. Tilgangen til humanitær hjelp for sivilbefolkningen må opprettholdes.

Både utenriksministeren og jeg er i kontakt med israelske og palestinske ledere.

Jeg har vært i direkte kontakt med Israels president og snakket i går med palestinernes president Abbas.

Vi er i løpende kontakt med kolleger i nabolandene og internasjonalt om utviklingen. Og vi er i tett kontakt med FN og EU.

I kraft av vårt mangeårige engasjement og vår tilstedeværelse har vi etablert mange kontaktflater inn mot parter og aktører. Disse kontaktene bruker vi nå aktivt.

Vi framfører, inkludert overfor Hamas, tydelige budskap hvor vi fordømmer terrorangrepene. Vi maner til at partene må unngå videre eskalering. Vi understreker at krigens folkerett må respekteres, at sivilbefolkningen må beskyttes, og at humanitær tilgang må sikres.

Det er ingen tvil om at også Norge påvirkes av det vi nå ser utspille seg. Mange norske borgere i Israel og Palestina befinner seg i en svært krevende situasjon, og mange ønsker å komme hjem til Norge. Familiemedlemmer er urolige for sine kjære.

Å bistå disse har nå høyeste prioritet for oss. UD har satt krisestab, og rundt 50 mennesker – samt utenriksstasjonene våre i regionen – jobber for fullt med å håndtere denne krisen.

Vi arbeider aktivt med å finne utreisemuligheter for nordmenn som vil hjem. Mange har lyktes i å reise hjem de siste dagene, men det har vært utfordrende å sikre seg plass på kommersielle flyvninger. Flyplassene i Israel er fremdeles åpne, men det går langt færre fly enn vanlig – og en rekke flyvninger har blitt kansellert.

Regjeringen setter derfor opp et første fly i dag som kan bistå med å frakte norske statsborgere hjem. Flyet vil etter planen gå fra flyplassen Ben Gurion i Tel Aviv i kveld, og UD har sendt ut melding til registrerte borgere for å informere om denne muligheten.

UD har videre skjerpet reiserådene for Israel og Palestina. Det skyldes at sikkerhetssituasjonen er krevende og uoversiktlig. Vi oppfordrer alle til å nøye vurdere egensikkerheten ved forflytninger i dette området. Norge har i mange år frarådet reiser til Gaza. Vi har ingen tilstedeværelse der, men vurderer situasjonen som svært alvorlig.

Grensen fra Gaza til Israel er stengt. Den eneste gjenværende grenseovergangen mellom Gaza og Egypt – Rafah – ble midlertidig stengt tirsdag morgen på grunn av luftangrep. Vi er i dialog med egyptiske myndigheter om muligheter for utreise fra Gaza over Rafah skulle grensen bli åpnet.

Vi vet ikke med sikkerhet hvor mange nordmenn som befinner seg i regionen, for det er ikke plikt til å registrere seg, men i overkant av 400 norske borgere har registrert at de befinner seg i Israel, og i underkant av 100 i Palestina. Det er imidlertid grunn til å tro at det reelle tallet er høyere siden reiseregistrering er frivillig.

Med konflikt i både Ukraina og Midtøsten på samme tid forverres det internasjonale konfliktbildet ytterligere.

En videre eskalering av konflikten vil kunne føre til en tilspissing av forholdet mellom Israel og Iran og mellom USA og Iran. Det man har sett av framdrift i normaliseringsprosessen mellom land i Midtøsten, vil kunne lide tilbakeslag. Dette er en utvikling som bekymrer oss.

Konflikten kan bidra til en forsterkning av eksisterende geopolitiske skillelinjer – med økende friksjon i forholdet mellom vestlige land, arabiske land og Russland. Det vil kreve oppmerksomhet og ressurser. Det vil kunne skape negative ringvirkninger i den globale økonomien, og det vil kunne ytterligere svekke samholdet internasjonalt når vi faktisk trenger det som mest, for å styrke innsatsen mot klimakrisen og for å løse andre globale utfordringer.

Avslutningsvis: I år er det 30 år siden Oslo-avtalen ble inngått. Norge har gjennom vekslende tider stått fast ved behovet for en politisk løsning mellom Israel og Palestina, og gjennom skiftende regjeringer støttet arbeidet for å realisere en tostatsløsning – selv om det har sett fryktelig vanskelig ut. Dette står fortsatt fast, selv om utsiktene er alt annet enn tydelige for fredens vei.

I et slikt historisk øyeblikk kan vi ikke gi opp håpet og innsatsen for fred. Historien har vist at dramatiske vendepunkter kan bli starten på noe nytt, og skulle slike muligheter komme, må vi bidra der vi kan, til at de gripes.

Vi forblir overbevist om at det ikke finnes en militær løsning på denne konflikten. En fredsprosess må gjenopptas av hensyn til begge parter langsiktige sikkerhet.

Det som utspiller seg nå, understreker utfordringene for både Israel og palestinerne ved politikken som har vært ført. Det påligger begge parter et ansvar for å søke diplomatiske og politiske løsninger til beste for land og folk.

Norge vil bruke alle våre politiske og humanitære virkemidler for å understøtte det.

Med den pågående krigen i Ukraina, ny vold og konflikt i Midtøsten forstår jeg at mange i vårt land er urolige.

Det er mange i landet vårt med sterk tilknytning og sterke familiære bånd til Israel og Palestina. For dem er det som skjer nå, særlig følsomt. Det skaper frustrasjon, sorg og frykt.

I dette bildet er det viktig at vi tar vare på hverandre og særlig har våkenhet og oppmerksomhet for de yngste, at vi møter hverandre med respekt, og at vi sammen sørger for at alle vi som lever her, kan oppleve trygghet og tilhørighet. Det er et ansvar som hviler på både enkeltmennesker, organisasjoner og myndigheter, og som vi må favne om i tiden som kommer.

Presidenten [13:00:09]: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kommentarrunde begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og et avsluttende innlegg fra statsministeren.

Rigmor Aasrud (A) [13:00:35]: Takk til statsministeren for en god redegjørelse.

La meg starte med å uttrykke Arbeiderpartiets fordømmelse av Hamas' grufulle handlinger mot israelske sivile. Hamas jaktet og massakrerte israelske ungdommer der de følte seg som friest og tryggest – på en festival. Vi ser mødre og fedre på tv som ikke vet hva som skjer med ungene deres, som er holdt som gisler av Hamas i Gaza.

La det ikke være tvil: Målrettede drap på sivile er terror. Måten angrepene ble utført på, er uakseptabel og kan ikke rettfærdiggjøres. Disse handlingene kan kun betegnes som terrorhandling og krigsforbrytelser. Vi står sammen med det israelske folk i sorgen. På vegne av Arbeiderpartiet vil jeg uttrykke vår medfølelse med ofrene, med dem som har mistet noen de er glad i, og med dem som frykter at morgendagen blir verre.

Det er uakseptabelt at Hamas bruker uskyldige mennesker i Gaza som levende skjold når raketter blir skutt mot Israel. Arbeiderpartiet oppfordrer til umiddelbar stans i krigshandlingene og løslatelse av gislene.

Det tegner til å bli en alvorlig opptrapping av en konflikt som har preget regionen altfor lenge. Israel har en legitim og folkerettslig rett til å forsvare seg mot terrorhandling.

Statsministeren er i sin redegjørelse tydelig på at det er Hamas som har ansvaret for angrepene mot Israel, ikke den palestinske sivilbefolkningen. Derfor er det også riktig å videreføre norsk støtte til det palestinske folket. Vi kan ikke straffe den palestinske befolkningen for handlingene til Hamas. Det tjener ingen om palestinske institusjoner kollapser og Vestbredden destabiliseres. Da vil vi ende opp med å gjøre vondt verre for både palestinerne og israelerne.

Jeg er glad for at statsministeren er så tydelig på at Norges støtte og hjelp til folket her skal fortsette. Sivile

skal ikke lide unødig på grunn av grusomme voldshandlinger hvis mål er å skape frykt og splittelse.

Alle selvforsvarstiltak må være forholdsmessige, og framgangsmåten innenfor internasjonale forpliktelser. En full blokade av Gaza, som israelske myndigheter nå har varslet, vil medføre enorme lidelser for befolkningen der. En full blokade, som altså omfatter å kutte tilgangen til strøm, vann, mat og andre varer som er nødvendige, er uakseptabel. Det er livsviktig at folk i Gaza har mat og medisiner. Israel har plikt til å slippe igjennom nødvendig nødhjelp og opprettholde tilgangen til humanitær hjelp for sivilbefolkningen i Gaza. Noe annet vil være i strid med humanitærretten. De humanitære prinsippene om å avhjelpe nød og hindre død gjelder. Arbeiderpartiets klare holdning er at alle parter nå må avstå fra handlinger som bidrar til å eskalere situasjonen ytterligere.

Vi må gjøre alt vi kan for å unngå en voldsspiral i regionen. Det er viktig at Norge holder kontakt med både det israelske og det palestinske lederskapet i tillegg til andre ledere i regionen. Nå må vi bruke de diplomatiske kanalene vi har for å roe ned situasjonen, og vi må bidra det vi kan for at konflikten kan finne sin politiske løsning. Vårt budskap er at fredsprosessen må gjenopptas, og tostatsløsningen realiseres.

Jeg vil rette en takk til alle nordmennene som står i denne situasjonen: FNs spesialutsending for Midtøsten, som koordinerer en viktig innsats i regionen, humanitære organisasjoner som gjør alt de kan for å ta vare på sivile, og den norske utenriksstjenesten, som bistår norske statsborgere med informasjon og praktisk hjelp. Mange norske borgere i Israel og Palestina befinner seg i en svært uoversiktlig situasjon. Regjeringen setter i dag inn et norsk fly som kan ta med nordmenn hjem til Norge. Det er bra.

Terrorangrepene Hamas har gjennomført, rammer mange mennesker hardt. Vi fordømmer Hamas' ugjerning på det aller sterkeste. Det er en tragedie for både israelere og palestinere. Konflikten skaker en hel region. Arbeiderpartiet understreker at angrep mot sivile er helt uakseptabelt, at volden må stanses, og at de politiske forhandlingene er veien til fred. Vår solidaritet er hos sivilbefolkningen i Israel og i Palestina, som lider.

Erna Solberg (H) [13:05:58]: Jeg vil få lov å takke statsministeren for redegjørelsen og også utenriksstjenesten for arbeidet de nå gjør med å hjelpe de nordmenn som trenger hjelp til å komme hjem, til å kunne komme hjem til Norge.

Det vi ser nå, er dødstall som i både Israel og Gaza stiger, time for time. Situasjonen er svært dramatisk, spesielt for de mange sivile som blir rammet.

På vegne av Høyre vil jeg gjerne få lov å fordømme Hamas' terrorangrep på det sterkeste og understreke at Israel har rett til å forsvare seg. Hamas har med sine grusomme handlinger nå gjort det klart for alle at de er villig til å bruke ren terror for å oppnå målene sine. Helt siden terrorangrepet lørdag, har Høyre vært tydelig på at Hamas kan karakteriseres som en terrororganisasjon. Jeg mener det er viktig at regjeringen gjør det samme. Det er regjeringen som må foreta vurderinger av listeføring, men jeg mener det sender et viktig signal til både Hamas og omverdenen å beskrive klart hva slags organisasjon Hamas opererer som.

Hamas har på brutalt vis drept et stort antall sivile, barn og voksne, og de har tatt over 130 mennesker som gissel. Gislene er kvinner, barn, eldre og soldater. På en musikkfestival ble 260 unge mennesker regelrett henrettet. Hamas må avslutte angrepene umiddelbart og slippe gislene fri, for å sikre at dette ikke blir en voldsomt eskalerende situasjon. Begge parter oppfordres til å gjøre alt de kan for å unngå ytterligere eskalering av konflikten og mer lidelse for sivilbefolkningen. Hamas har vist at de er villig til å la den hardt prøvede palestinske sivilbefolkningen i Gaza i stikken for å nå sine mål. De påføres nå store lidelser som en konsekvens av Hamas' aggresjon.

Alvoret i situasjonen er tydeliggjort ved at Israel nå har kalt inn 300 000 reservister. Dette kan ende med en bakkeinvasjon i Gaza, som er et enormt risikoprojekt for både sivile og militære. Det er dessverre liten grunn til å tro at denne krigen går over på kort tid. Vi må forvente at situasjonen og de menneskelige lidelsene bare blir verre fremover. Det er også en risiko for spredning av konflikten, og regionale aktører må bidra konstruktivt for at det ikke skjer.

Høyre forventer at regjeringen nå kritisk og grundig gjennomgår all bistand til Palestina. Det er spesielt viktig å forsikre seg om at Norge ikke finansierer aktører som støtter Hamas' terrorhandlinger. Samtidig må Norge stille opp med akutt nødhjelp gjennom internasjonale humanitære organisasjoner til de svært mange sivile på begge sider av konflikten som nå blir rammet. En kritisk og grundig gjennomgang er ikke det samme som umiddelbart å stoppe all bistand til palestinske selvstyremyndigheter på Vestbredden. Norsk bistand til palestinske selvstyremyndigheter er bl.a. innrettet til helse- og skoletilbudet for sivilbefolkningen, og det kan være gode grunner til å fortsette den støtten i ulike former.

Så er det viktig å ikke skjære alle palestinere over én kam. Hamas er ikke representativ for alle palestinere, og de palestinske selvstyremyndighetene er heller ikke Hamas.

Norge har et langvarig engasjement i Midtøsten, og vår støtte til tostatsløsningen har ligget fast gjennom skiftende regjeringer. Akkurat nå, mens angrepene pågår, er ikke tidspunktet for å diskutere en full omlegging av norsk Midtøsten-politikk, men det vi ser, er et terreng som er dramatisk endret, og diskusjonen om innretningen av norsk innsats vil og må komme etter det som nå har skjedd.

Marit Arnstad (Sp) [13:10:36]: Jeg vil gjerne takke statsministeren for redegjørelsen.

For meg har det gjennom de siste dagene – som sikkert gjelder for alle andre i denne salen også – gjort utrolig vondt å se på lidelsene og de mange angrepene på sivile i Israel som har foregått. Den 7. oktober kommer til å bli stående som en svært mørk dag i Israels historie. Noen av hendelsene framstår som rene henrettelser og rene massakrer.

De menneskelige lidelsene er store, og de kommer til å være store også i tida framover. Denne dagen innevarsler nok et historisk vendepunkt i denne konflikten. Jeg tror vi alle frykter høye tapstall og store lidelser for sivile på begge sider i dagene og tida framover. Situasjonen er dramatisk.

Konflikten mellom Israel og Hamas har dype røtter, med parter på begge sider som føler stor urett, men i en situasjon der Israel er under angrep, er det i deres fulle rett å forsvare seg. Jeg har likevel lyst til å understreke det statsministeren sa om at sjølforsvar må følge de ramme-ene som settes i folkeretten, og at sivile må skånes.

Hamas har det hele og fulle ansvaret for de terrorhandlingene de har utført de siste dagene – det er det ingen tvil om. Hamas bærer også ansvaret for en alvorlig omdreining i denne konflikten. Jeg har forståelse for at regjeringen forholder seg til den listeføring av terrororganisasjoner som FN har, men Senterpartiet som parti har ikke noe problem med å slå fast at Hamas er en terrororganisasjon. Samtidig er det grunn til å understreke at Hamas ikke er ensbetydende med det palestinske folket og de palestinske sjølstyremyndighetene.

I en slik konflikt er det bestandig de sivile som rammes hardest, og et angrep på og en blokade av Gaza og den sivile befolkningens forsyning av elektrisitet, mat, vann og drivstoff kommer også til å ramme de aller mest sårbare. Derfor vil jeg understreke at norsk humanitær bistand bør bestå. De norske bistandsbevilgningene går til både humanitær hjelp, institusjonsbygging og ulike former for helsestøtte, noe som er helt avgjørende i den tida vi antagelig har foran oss. Den konflikten vi nå ser foran oss, gjør det humanitære arbeidet mer krevende. Det er viktig at vi nå får oversikt over behovene og hvordan vi på best mulig måte kan innrette den norske bistanden til særlig det palestinske sivilsamfunnet.

Sjøl om konflikten som nå utspiller seg på bakken i Israel og på Gazastripen, vil få ringvirkninger i de landene og i hele regionen, har det også potensial for en ytterligere konflikt. Som statsministeren presiserte, vil det vi nå er vitne til, kunne bidra til økte geopolitiske spenninger både regionalt og globalt. Det er meget urovekkende.

Akkurat nå virker en tostatsløsning langt unna. Vi i Senterpartiet står fast på behovet for en politisk løsning på konflikten. I Norge vil vi bestandig oppfordre til dialog og støtte diplomatiske prosesser, sjøl om jeg må være så ærlig å si at i den akutte situasjonen som nå utspiller seg, virker dialog både fjernt og usannsynlig.

Sylvi Listhaug (FrP) [13:14:19]: Terrororganisasjonen Hamas' nedslakting av tilfeldige ofre i Israel er det verste angrepet på jøder siden holocaust under annen verdenskrig. Barn og spedbarn har blitt massakrert, hele familier har blitt utslettet – stilt opp og henrettet på kloss hold. Likevel vil ikke den norske regjeringen kalle Hamas en terrororganisasjon, slik EU, USA, Canada og Storbritannia har gjort. Jeg forstår ikke hvordan dette er mulig. At Palestinakomiteen og andre nærmest rettferdiggjør denne terrorhandlingen med situasjonen i Gaza, er horribelt.

Drap på sivile i deres eget hjem, på musikkfestivaler eller på tur i byen kan ikke rettferdiggjøres. Terror kan ikke rettferdiggjøres. Å sammenligne Hamas med «gutta på skauen» er rett og slett sjokkerende, men dette er dessverre hvordan en del miljøer i Norge ser på det som skjedde på lørdag.

Terrororganisasjonen Hamas ble etablert i 1987. I charteret fra året etter slo de fast at målet er en fullstendig utslettelse av staten Israel. Allerede i 1993 begynte de å bruke selvmordsbombere. De har sterke bånd til Iran, som er deres største støttespiller, både militært og finansielt. Dette er de kaldblodige morderne statsministeren og regjeringen ønsker dialog med, og som de nekter å definere som en terrororganisasjon. Mitt spørsmål til statsministeren er: Hva skal til for at regjeringen kaller Hamas det de er – en terrororganisasjon? Holder ikke 1 000 drepte, 2 500 skadde og 150 gisler?

Fremskrittspartiet støtter regjeringens linje om at det ikke skal være noen kontakt med Russland utover det helt nødvendige som naboland. Men hvorfor pleier regjeringen omgang og har dialog med terrorregimer som Taliban, Iran og Hamas, som også er kaldblodige mordere? Hva er egentlig forskjellen på Russlands stadige angrep på uskyldige ukrainere, ISIS' og Al Qaidas bestialiteter og Hamas' blodige terrorangrep på uskyldige sivile?

Et grunnleggende spørsmål jeg stiller meg etter disse dagene, er nok en gang: Hvorfor er denne regjeringen

alltid på hælene? Den dagen dette grusomme terrorangrepet fant sted, nektet utenriksministeren å si at det var et terrorangrep. Det gikk en dag før statsministeren i det hele tatt anerkjente det. Land etter land har hentet sine egne borgere hjem igjen. Dette er ikke en ordinær situasjon; dette er krig.

Beskjeden til nordmenn i området har inntil i dag vært at de skal greie seg selv, mens flere og flere land har tatt ansvar og hentet hjem sine. I dag skjønte regjeringen at de ikke kommer utenom, og nå ser det ut til at det viktigste for utenriksministeren er å få fram at de som skal hjem, skal betale for det selv. Hvis de ikke har muligheten til å betale, skal de da stå igjen der nede. Betalingen må vel være helt underordnet i den situasjonen vi står i nå.

Land etter land stopper bistanden til de palestinske selvstyremyndighetene og vil gå igjennom resten, men fra regjeringen har heller ikke det vært aktuelt. Man oppfordrer heller resten av verden til å fortsette bistanden. Vi mener at vi må gi nødhjelp gjennom internasjonale organisasjoner, men vi må være sikre på at våre penger ikke går til å støtte opp om terroristene. Vi vil ha slutt på at våre penger går til å støtte en skole og en undervisning i de palestinske områdene som bruker lærebøker som promoterer jihad og martyrer, som ikke engang har Israel og israelske byer på kartet, og som forfekter rent jødehat.

Det er en rød tråd i regjeringens linje. Vi er nesten sist ute med å gjøre det riktige, som å bistå desperate og redde nordmenn som vil hjem fra en krigssone, kalle Hamas det de er – en terrororganisasjon – og stoppe bistanden. Men vi er som vanlig tidlig ute med å ta til orde for dialog med terroristene i Hamas, og vi har, som jeg nevnte, en utenriksminister som oppfordrer til å fortsette bistanden. Nå må naiviteten ta slutt.

Fremskrittspartiet fremmer to forslag i Stortinget. Det første er at Norge skal stoppe bistanden til palestinske selvstyremyndigheter. Det andre er at Norge skal definere Hamas som det organisasjonen er: en kaldblodig terrororganisasjon som ofrer egne sivile i Gaza fordi hatet mot Israel og jødene er mye sterkere enn omsorgen for deres eget folk. Taperne er de sivile på begge sider.

Kirsti Bergstø (SV) [13:19:31]: Jeg vil takke for statsministerens redegjørelse og tydelighet her i dag. SV er rystet over terroren mot israelske sivile på lørdag, og vi står samlet i fordømmelsen av forbrytelsene. Vi fordømmer også Israels bombing av en innesperret befolkning i Gaza, som nektes vann, mat og bevegelsesfrihet.

Over én million unger i Gaza er i ferd med å gå tomme for drikkevann. Tusenvis av sårede mennesker kommer på bære inn på sykehusene, men legene får ikke red-

det liv fordi de knapt har strøm. Hjelpearbeidere i Flyktinghjelpen, Leger Uten Grenser og Norsk Folkehjelp får ikke hjelpen fram. De gjøres maktesløse.

200 steder ble bombet i Gaza i natt og enda flere natt til i går. Gaza er, som vi vet, et lite og tettbebygde område der over to millioner mennesker, halvdel av dem unger, lever omringet av mur og hav.

Bombene blir varslet noen minutter før, sånn at sivile skal kunne flykte, men hvor skal de flykte når de er innesperret? Den eneste veien ut har vært grenseovergangen til Egypt, men den er nå stengt etter trefninger. Mange har søkt tilflukt i FN-skolene, som blir regnet som de tryggeste stedene å være, men også skolene blir truffet. Så langt melder FN om at fire skoler har blitt rammet av bombing.

Mer enn 100 israelske kvinner, barn og menn er også redde. De er gisler og frykter bomberegnet, og de er redde for hva gisseltakerne vil gjøre med dem. Det vet vi ikke. Det vet heller ikke deres familier.

Situasjonen menneskene på begge sider av Gazas grenser nå står i, er helt forferdelig. Norge har historisk hatt en aktiv rolle i Midtøsten. Den må gjenreises nå. Derfor mener vi fra SVs side at regjeringen må jobbe langs tre spor. Det ene er at sivile må beskyttes. De humanitære korridorene må åpnes, hjelpen må komme fram. Det andre er at bistanden til den palestinske befolkningen må opprettholdes og styrkes. Jeg er glad for statsministerens tydelighet på det her i dag. Det tredje er at krigsforbrytelsene som nå begås, må dokumenteres, etterforskes og tiltales.

Nå er det viktig at vi gjør det vi kan for at volden ikke skal eskalere. Våpnene må legges ned. Angrepene på sivile i Israel og Gaza må stoppe. Regjeringen må bruke alle kanaler for å legge press på partene til våpenhvile. Inntil full våpenhvile er på plass, må det opprettes humanitære korridorer, frisoner inne i Gaza, sånn at hjelpen kan komme fram og hjelpearbeiderne ikke risikerer livet. Alle angrep på den humanitære korridoren mellom Gaza og Egypt må opphøre. Israel må oppheve blokaden umiddelbart. Det er en klar krigsforbrytelse å stenge en sivilbefolkning inne og nekte dem mat og vann.

Jeg er glad for at den norske regjeringen veldig tidlig tok initiativ til dokumentasjon av krigsforbrytelser i Ukraina. SV ønsker at statsministeren skal ta det samme initiativet overfor hovedanklageren i den internasjonale krigsforbryterdomstolen, sånn at krigsforbrytelsene kan etterforskes, og også sånn at Hamas og israelske myndigheter blir holdt ansvarlig for sine brutale angrep på sivile.

Vi har sviaktet det palestinske folk i mange tiår, og lørdag ble det klart at vi også har sviaktet det israelske folk. Heller ikke israelerne kan være trygge så lenge un-

dertrykkelsen og okkupasjonen fortsetter. Derfor er vårt viktigste budskap i dag: Rett opp i uretten og stå konsekvent opp for folkeretten.

Marie Sneve Martinussen (R) [13:23:54]: Også jeg vil takke statsministeren for en god redegjørelse.

Jeg vil si noen ord om fortvilelse. For når jeg ser videoene av damer som blir banket opp og fraktet bort i biler, blir jeg fortvilet. Når jeg leser om israelske ungdommer som blir drept mens de danser, føler jeg fortvilelse. Og det er fortvilelse jeg føler når jeg nå hører at ungene i Gaza ikke har rent drikkevann, og at hjemmene deres utsettes for det mest intense bombeangrepet noensinne, som allerede har kostet mange hundretalls sivile liv. La meg være helt tydelig: Det finnes ingenting som kan rettferdiggjøre krigsforbrytelser og terrorangrep.

I likhet med FN ser Rødt på Israels 16 år lange blokkade av Gaza som en okkupasjon i strid med internasjonal rett. Å holde 2,3 millioner mennesker, halvparten av dem er unger, innesperret på et område som er mindre enn Oslo kommune, og nekte dem mat og vann er en krigsforbrytelse. FN har også avklart at alle parter skal følge Genèvekonvensjonene, og at brudd på dem er krigsforbrytelser. Å rykke inn i en kibbutz og drepe hele familier er en krigsforbrytelse. Rødt fordømmer alle krigsforbrytelser og vil at de ansvarlige på begge sider skal dømmes, i internasjonal rett.

Vi som sitter her i dag, vi graver ikke ut likene av ungene våre fra sønderknuste bygninger i Gaza. Vi bærer ikke likposer med halshugde kvinner ut av Kfar Aza. Vi sitter i Norge, og vårt ansvar er å diskutere hvordan Norge kan bidra til å stoppe ytterligere voldsspiraler og angrep mot alle sivile. FN varsler at Gaza nå kun har mat og vann for under to uker. Medisinene vil ta slutt i løpet av ett døgn. Strømmen kan forsvinne hvert øyeblikk. En talsperson fra det israelske militære sa i går morges at fokuset ligger på å gjøre skade, ikke presisjon. Dette er en kollektiv avstraffelse av sivile som Norge må gjøre alt vi kan for å stoppe.

Jeg vil derfor be regjeringen om å formidle til Israels regjering at de må vise tilbakeholdenhet og respektere humanitærretten. Sivile liv og infrastruktur må vernes, og livsnødvendige forsyninger må slippe inn.

Enkelte ser dessverre sitt snitt til å stille hele det palestinske folket ansvarlig for Hamas' avskyelige ugjerninger og vil stoppe all bistand fra Norge. Det er en avgjørende bistand som vi må verne om, og den går bl.a. til nødhjelp, til palestinske fagforeninger, til kvinnebevegelse og til menneskerettighetsforkjempere. EUs utenriksminister sa i går at nødhjelpen vil fortsette, og at å fryse all bistand vil være en gavepakke til Hamas. Vi er derfor veldig glade for signalene fra den norske utenriksministeren og regjeringen så langt.

Blokaden av Gazastripen og Israels undertrykkelse av palestinerne generelt er en humanitær katastrofe for palestinerne. Den skaper heller ikke sikkerhet for israelerne. Norge må bidra til å få avsluttet okkupasjonen, og Rødt har fremmet et forslag, som utenriks- og forsvarskomiteen nå behandler, med formål om å bidra til det. Norges nåværende posisjon, der vi anerkjenner Israel som stat, men ikke anerkjenner Palestina som egen stat, er uholdbar. Norge bør tilslutte seg FNs apartheid-konvensjon. Det vil markere at Norge vil arbeide internasjonalt mot apartheid uansett hvem som står ansvarlig. Vi ønsker også at Norge skal bidra til å gjenopprette FNs spesialkomité mot apartheid, for å identifisere og bekjempe all systematisk forskjellsbehandling på etnisk eller nasjonalt grunnlag.

Guri Melby (V) [13:28:04]: Jeg vil takke statsministeren for en god redegjørelse. Ethvert menneske er et mål i seg selv og aldri bare et middel for å nå andre interesser. Det sa Immanuel Kant allerede i 1785, og det er et grunnleggende liberalt og humant prinsipp at hver og en ses som seg selv og ikke som en gruppe, som en historie, som et land eller som politikk. Ethvert uskyldig menneske som blir drept, er en tragedie.

Vi har alle grunnleggende menneskerettigheter. Retten til liv og til å være fri fra lidelse og vilkårlig vold tilhører hver og en av oss, hver israeler og hver palestinere. Når 260 israelere ble massakrert mens de var på musikkfestival, er det en brutal og grusom terrorhandling som må fordømmes sterkt og tydelig – punktum og ingen men. Alle sivile som dør i Gaza, er en tragedie – punktum og ingen men.

Det er sivile som lider, og vi lider med dem, og tankene våre går til deres familie, venner, dem som har mistet sine kjære, og til alle dem som nå frykter hva som vil skje de nærmeste dagene, ukene og månedene. Vi i Venstre vil slå ettertrykkelig fast at Israel har rett til å forsvare seg. Hamas' angrep på Israel er et av de blodigste angrepene de og vi har opplevd noensinne. Brutaliteten er ubeskrivelig, og mangelen på respekt for menneskeliv gir frysninger. Hamas' ledelse har nå oppfordret til drap på jøder verden over. Dette kan ikke verdenssamfunnet akseptere. Jeg vil si til jøder i Norge spesielt at vi står sammen med dem, og jeg forventer at politiet i Norge gjør det som trengs for å beskytte jøder og jødiske steder i Norge.

Når Israel nå skal forsvare seg, krever vi, som vi gjør av alle land, at de følger krigens folkerett når de gjør det. Det er ikke noen tvil om at Hamas ikke er Palestina, og de sivile palestinerne må tas hensyn til. Når Israel stenger grensene til Gaza, vil det føre til enorme lidelser. De fleste palestinere er ikke-stridende og skal folkerettslig behandles som sivile. Hamas er derimot en terrororga-

nisasjon, og vi ser heller ingen grunn til ikke å definere dem som det. De brutale angrepene de nå har gjennomført i Israel, er i seg selv nok til å bevise det. Det er en terrororganisasjon som Israel har rett til å bekjempe.

Nettopp fordi vi vet at det vil komme et blodig mot-svar fra Israel, blir det også helt feil å skulle kutte i bistanden til Palestina nå, slik enkelte har tatt til orde for. Land i regionen advarer sterkt mot det og mener det potensielt vil skape en svært farlig situasjon. Det vil også føre til en ytterligere flyktningstrøm og at konflikten kan spre seg. Venstre mener at bistanden til palestinske selvstyremyndigheter må opprettholdes, og er glad for at statsministeren er tydelig på dette. Det er gjennom støtte til det palestinske selvstyret innen områder som helse, kvinners rettigheter, utdanning o.l. at vi kan bidra til at unge som vokser opp i Palestina, ikke ser terror og radikalisering som en vei for livet sitt. Avmakt er veien til mer lidelse.

Det gjelder ikke minst også humanitær bistand, som det ikke er noen tvil om at må øke i tiden som kommer. Leger Uten Grenser har nå advart om at sykehuse-ne i Gaza allerede er overfylt og har store mangler på medisiner, utstyr og elektrisitet. Verdens helseorganisasjon har også bedt om en humanitær korridor for Gaza, noe Venstre støtter.

Ikke så lenge før statsministerens redegjørelse fikk vi varsler i media om at Israel angriper libanesisk territorium fordi raketter har blitt skutt mot Israel fra Libanon. Dette minner oss om hvor lett krigen mellom Israel og Palestina kan få større regionale og internasjonale ringvirkninger. Jeg vil i den forbindelse på det sterkeste oppfordre alle parter til å unngå mer eskalering enn det vi allerede er vitne til.

Jeg vil avslutte med å si at til syvende og sist er det ingen tvil om at den langvarige konflikten mellom Palestina og Israel må bli løst gjennom en tostatsløsning. Vi er langt unna å få det til nå, men det er ingen andre løsninger vi kan se for oss, for alle andre løsninger innebærer enten at Israel opphører som en jødisk stat, eller at palestinerne må fordrives fra områder. Ingen av disse alternativene er akseptable. Derfor må vi fortsette å jobbe mot en tostatsløsning på lang sikt.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [13:33:09]: Jeg vil starte med å takke statsministeren for en god redegjørelse om den alvorlige situasjonen som utspiller seg i Israel og Palestina nå, og hvordan Norge forholder seg til den.

Miljøpartiet De Grønne fordømmer Hamas' angrep på sivile i Israel. Dette er grusomme, bestialske terrorangrep som minner om det vi tidligere har sett fra terrorgrupper som IS. Hundrevis av deltakere på en musikkfestival ble drept. Sivile har blitt kidnappet og trues med

henrettelse. Det siste døgnet har vi fått grufulle historier fra bosettinger nær grensen, som kibbutzen Kfar Aza, der titalls uskyldige mennesker skal være drept, inkludert kvinner, eldre, barn og babyer, i det som framstår som en totalt hensynsløs massakre.

Dette er det blodigste angrepet på Israel siden jom kippur-krigen for 50 år siden. Det er forståelig at Israel nå ønsker å slå hardt tilbake, men det er nettopp det vi må forsøke å bidra til å unngå.

Det viktigste for meg nå er situasjonen her og nå, og hvordan vi kan bidra til å beskytte sivile, uansett om de bor i Israel, på Gazastripen eller på Vestbredden. Motreaksjonene fra Israel nå og de nærmeste dagene og ukene vil gjøre den humanitære situasjonen på Gaza helt prekær.

På Gazastripen bor det 2,3 millioner mennesker på et område som er mindre enn Oslo by. Den allerede folkerettsstridige blokaden har nå blitt total. Det er ingen vei ut eller inn for kritisk medisinsk utstyr eller sivilbefolkningen. Det er ingen bomberom eller trygge steder å gjemme seg i et av verdens tettest befolkede områder. Samtidig slipper Israel nå hundrevis av bomber. Det er hjerteskjærende å tenke på at 1,1 millioner av befolkningen på Gazastripen er barn. Den totale blokaden vil gjøre at livsnødvendige forsyninger nå blir stanset. Det er en kollektiv avstraffelse, og det er i strid med folkeretten.

Jeg er skuffet over at Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti foreslår å fryse bistanden til Palestina. Det er knapt mulig å ta mer feil. Sivile som rammes, må få hjelp, og derfor er jeg også glad for at utenriksministeren og statsministeren har sagt at de vil opprettholde bistanden.

Miljøpartiet De Grønne mener også at Norge, som leder av giverlandsgruppen for Palestina, bør ta initiativ sammen med andre giverland til at giverlandsgruppen samles for å forberede en så god respons som mulig i den prekære humanitære krisen som utspiller seg i Gaza. Å bo i Gaza er ekstremt farlig nå. FN bør få mandat til å legge til rette for muligheter for sivile, kvinner og barn til å komme seg ut av Gaza. I mellomtiden må hjelpeorganisasjonene få humanitære korridorer på plass, slik at livsnødvendig utstyr, medisiner, mat og vann kommer inn i Gaza.

Israel har blitt angrepet og har rett til å forsvare seg og beskytte sine egne borgere innenfor internasjonalt anerkjente grenser, men dersom krefter i Israel nå gir etter for den overveldende trangen til å ta hevn, betyr det enda mer meningsløs død og lidelse for uskyldige mennesker og en voldsspiral som kan spinne enda mer ut av kontroll.

Israel har nå sagt at de vil bombe alle mål knyttet til Hamas. Det er mange hundre mål, og mange sivile vil

kunne rammes. Jeg håper at regjeringen oppfordrer til besinnelse, og at Israel får en sterk påminning om krigens folkerett. Sivile skal beskyttes så langt det er mulig, også i krig. Alle former for kollektiv avstraffelse er uakseptabelt og ulovlig. Israel må vise respekt for folkeretten og krigens regler. Jeg håper at regjeringen også bruker vår humanitære troverdighet for å jobbe for en resolusjon i Sikkerhetsrådet som sier at sivilbefolkningens grunnleggende overlevelsesbehov må sikres.

Situasjonen vi står i i dag, reflekterer at forholdet mellom Israel og Palestina står uløst. Dagens situasjon gir åpenbart ikke varig fred og trygghet, verken for israelere eller for palestinere. På lengre sikt må den folkerettsstridige blokaden av Gaza, den aggressive bosettingspolitikken på Vestbredden og den systematiske, grove diskrimineringen av palestinere opphøre. Jeg håper Norge i tiden som kommer, kan bidra til å få partene tilbake til forhandlingsbordet og samtidig være tydelig overfor både Israel og palestinske representanter på at Norge tar fullstendig avstand fra urettferdighet og vold som rammer uskyldige.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [13:38:05]: Først har jeg lyst til å takke statsministeren, som kommer hit og holder en viktig redegjørelse for Stortinget.

Bildene som vi har sett de siste dagene, gjør enormt sterkt inntrykk. Beretningene er rett og slett grusomme, og det er ikke over. Mange sivile liv vil gå tapt på begge sider de neste dagene.

Realitetene er det enighet om. Likevel slet altså Norges statsminister og utenriksminister med å bruke de rette og faktiske ordene om det som har skjedd. For det er terror når hundrevis av Hamas-krigere, slik vi så på lørdag, går inn i Israel i et koordinert, målrettet og godt planlagt angrep på 27 småbyer, flere steder fra dør til dør, og vilkårlig henrettet, torturerte og seksuelt mishandlet sivile.

Utenriksministeren famlet og holdt tydelig igjen og ville først ikke bruke ordet terror. Den vurderingen tok altså nesten ett og et halvt døgn. Utenriksministeren og statsministeren, som har bedre tilgang på etterretning og sikre kilder enn noen andre i Norge, må ha visst bedre enn noen hvilke grusomme handlinger Hamas utførte. Så jeg må få spørre hva som var bakgrunnen for at statsministeren i sin første uttalelse til NRK presterte å si – og jeg siterer:

«Jeg tror det holder i dag å kalle dette for en organisasjon som nå er ansvarlig for å ha utført terrorhandling.»

Hva kan grunnen være for å tenke og si at «jeg tror det holder»? Jeg undres på om den tilbakeholdenheten fra regjeringen kunne skjedd etter et slikt grusomt terrorangrep i noe annet land og i noen annen kontekst.

Det er rett og slett uforståelig at utenriksministeren og statsministeren, som er godt informert, bruker så lang tid på å skjønne det – og fortsatt vil altså ikke statsministeren kalle Hamas en terrororganisasjon. Når Hamas skyter ned og massakrerer 1 200 mennesker og tar langt over hundre gisler, kjører rundt med lemlested, nærmest nakne kvinner, og folk jubler og filmer og sprer det, da er det ingen tvil om at dette er en terrororganisasjon. Det har faktisk noe å si hva vi kaller det.

Sist vi sjekket, var det vel omtrent bare Syria, Tyrkia, Russland, Iran og Kina igjen – sammen med Norge – på listen over land som ikke har satt så tydelige ord på det fra myndighetenes side. Det er altså ikke FN som pålegger oss å følge deres liste; det er regjeringen selv som har bestemt det. Derfor mener vi at det å gjemme seg bak FN er – slik vi ser det – både uforståelig og feil.

Etter den grusomme terroren mener Kristelig Folkeparti at det ikke er riktig at norske skattepenger skal gå til palestinske selvstyremyndigheter uten at vi kan være helt sikre på hva pengene faktisk går til – at de ikke direkte eller indirekte bidrar til terroren og krigføringen fra Hamas. Derfor ber vi om frys av denne delen av støtten til Palestina og en fullstendig gjennomgang. Det siste forstår vi vil ta tid, men det første må skje nå. Bare i inneværende år er det ca. 300 mill. kr som ikke er utbetalt. Kapasitetsbygging og ren budsjettstøtte er deler av det som ikke er utbetalt. Regjeringen skriver at de neste år vil prioritere 519 mill. kr til palestinske selvstyremyndigheter. Dette er altså myndigheter som ennå ikke har tatt avstand fra terroren – tvert imot. Det betyr ikke at den humanitære støtten skal fryses. La meg være tydelig: Behovet for humanitær støtte, for humanitær korridor osv., vil dessverre bare øke, og her gjør organisasjoner på bakken en svært viktig og avgjørende jobb.

La meg få avslutte med dette: Utenriksministeren mente i morges at det jeg nå har delt, er en ny linje fra Kristelig Folkeparti. Vet du hva? Når realitetene endrer seg så brutalt som nå, må også politikken følge etter. Da Russland invaderte Ukraina, gjorde det at et nærmest samlet storting umiddelbart kom sammen og besluttet å sende våpen til Ukraina. Det som nå har skjedd, er et ekstremt terroranslag, og det krever den samme tydeligheten. Det er bakgrunnen for at vi mener at frys av deler av støtten er riktig, og at vi trenger en full gjennomgang. Det handler faktisk om å stå opp for de grunnleggende ideene og verdiene som vi tror på, og som verden må bygges på, og det handler om troverdigheten for innsatsen og den livsviktige humanitære bistanden som vi må – og skal – bidra med også videre.

Statsminister Jonas Gahr Støre [13:43:09]: I denne dramatiske tiden er jeg glad for at vi har avtegnet en bred felles linje i denne salen. Vi kan stå sammen, hører

jeg, i en tydelig fordømmelse av terroren som er utført mot sivile i Israel. Jeg er glad for at vi står sammen i å understreke den sårbarheten som er for sivile i Gaza, og betydningen av å se det når det nå pågår militære angrep der. Jeg er glad for at vi bredt her har sagt at Israel har rett til å forsvare seg selv, og at vi også har understreket at det er en forholdsmessighet i folkeretten som vi må minne om. Jeg er glad for at vi hører i salen at vi holder Hamas ansvarlig, men at Hamas ikke er ensbetydende med palestinere i stort, og at Hamas ikke er ensbetydende med de palestinske selvstyremyndighetene.

Jeg er også glad for at et bredt flertall støtter at vi fortsetter støtten til de palestinske selvstyremyndighetene. Representanten Ulstein sier: La oss gi humanitær støtte, men stoppe all annen støtte, for å ha en gjennomgang. Norske myndigheter, ulike regjeringer, har hatt veldig stort fokus på støtten til PA gjennom flere år og har gått gjennom den for å forsikre seg om at vi kan stå inne for den støtten. Det er ikke nytt. Hamas er ikke nytt, og vi har siden min tid som utenriksminister lagt vekt på at vi ikke gir støtte til Hamas i noen form. Det fortsetter.

Men det humanitære er ett spor. Utdanning, helse og noenlunde fungerende institusjoner er et annet. Det å stoppe all støtte til PA vil være å underminere selvstyremyndighetene og bidra til deres kollaps. Som jeg sa: Jeg tror ingen andre enn Hamas vil være tjent med det. Derfor er ikke det Norges linje.

Jeg er også glad for at det er såpass bred støtte til at vi under denne ekstremt vanskelige situasjonen og disse omstendighetene fortsatt skal gi og bidra med humanitær bistand til Gaza.

Representanten Solberg snakket om at terrenget er dramatisk endret, og at vi må diskutere innretningen. Det er jeg helt enig i. Det er nødvendig, for dette kartet kommer ikke til å se ut på samme vis når dette nå får utvikle seg.

Jom kippur-krigen i 1973, da Israel ble angrepet av Egypt og Syria samtidig, var et meget dramatisk øyeblikk som noen av oss husker. Så gikk det tre år, og det var et værskifte i Midtøsten i retning av et mer håpefullt spor rundt Camp David-avtalen osv. Det er vanskelig å se et slikt øyeblikk nå, men poenget er at det kommer et nytt kart, og vi må diskutere vår tilnærming. Man har lenge sagt: Hva er poenget med å støtte en tostatsløsning når alt trekker mot en enstatsløsning? I min samtale med president Abbas i går – da han for øvrig var helt tydelig på å legge ansvaret på Hamas og ta avstand fra det i klare ordelag – fikk jeg igjen den sterke følelsen av at vi ikke kan være de som nekter en tostatsløsning som visjon, når palestinerne kjemper for sin stat.

Jeg har fra første stund når jeg har kommentert denne saken, sagt at dette er terror mot Israel. La meg gjøre det helt klart: En organisasjon som har planlagt, gjen-

nomført og tatt ansvar for slike terrorhandlinger, må kunne karakteriseres som en terrororganisasjon – punktum, ferdig snakket. Så forholder Norge seg diplomatisk til FNs lister. Det er klokt å gjøre. Det gir Norge som aktør muligheten til å snakke, ha kontakter i svært vanskelige situasjoner. Midtøsten er kjent. Det at Norge har kunnet snakke med alle parter, også parter vi tar sterkt avstand fra – hva de står for, hvem de er, hvordan de opptrer – har vært viktig og har kunnet spille en rolle over tid. At Norge har kunnet spille en rolle i Colombia, er tilsvarende. Jeg tror det er et dårlig trekk fra nasjonen Norge – med våre muligheter, der vi kan bidra – å sette oss i en situasjon hvor det ikke er mulig. Det betyr imidlertid ikke at vi ikke tar den fulle avstand fra terror, vil at de som har begått terrorhandlinger, skal holdes ansvarlig, kaller det krigsforbrytelser og sier at det må vurderes, når vi kommer videre, at folk skal stilles til ansvar. Det er et veldig klart budskap fra både utenriksministeren og meg, og jeg har gjort det klart her nå. Jeg tror også det er bred støtte til den linjen i denne salen.

Presidenten [13:47:32]: Kommentarrunden er dermed avsluttet.

Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse om situasjonen i Midtøsten vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 4 [13:47:40]

Referat

Presidenten [13:47:43]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdig behandlet, men representanten Per-Willy Amundsen har bedt om ordet før møtet heves, i henhold til forretningsordenens § 54.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:48:03]: Jeg har en bemerkning på vegne av Fremskrittspartiet hva gjelder gjennomføring av dagens møte.

Det er lange tradisjoner for at aktivister er til stede og demonstrerer utenfor Stortinget. I dag har det skjedd noe helt nytt, noe totalt ureglementert. Aktivister har via besøksordningen tatt seg inn på Stortinget og tidvis forstyrret gjennomføringen av møtet med støy og uro som også kunne høres i salen. Vi anser det som har skjedd i dag, som svært uheldig og noe som kan danne presedens og få betydning for fremtiden.

Jeg forstår at politiet straks vil være i ferd med å sørge for at disse aktivistene forlater bygningen. Det er bra, men jeg vil på vegne av Fremskrittspartiet understreke at man i det videre arbeidet setter i verk de nødvendige tiltak for å unngå lignende situasjoner for fremtiden, for dette tjener ikke Stortingets verdighet.

Presidenten [13:49:02]: Vi kjenner alle til engasjementet til demonstrantene. De har fått tillatelse til å bruke Eidsvolls plass. Det har vi hørt, også under dagens forhandlinger, og det er en del av ytringsfriheten og demokratiet. Men når det kommer til publikumsgalleriet og vandrehallen, bruker vi ikke det som arenaer for demonstrasjoner.

I morgen har vi møte i presidentskapet, og det vil naturlig nok være viktig å følge opp dette. Vi kommer til å sende ut en mail til alle representantene om hvordan retningslinjene for besøk inn skal være.

– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.50.

